

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURSA MÜZELERİNDE BULUNAN AHŞAP RAHLELER

Büşra ALTUNIŞIK

DANIŞMAN
Prof. Dr. Şenay ÖZGÜR YILDIZ

İZMİR-2024

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Bursa Müzelerinde Bulunan Ahşap Rahleler” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2024

Büşra ALTUNIŞIK

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Bursa Müzelerinde Bulunan Ahşap Rahleler
Büşra ALTUNIŞIK

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
İslam Tarihi ve Sanatları Programı

Zaman içerisinde tahrip olan ve tamamen yok olmuş ahşap sanat eserlerinin bir grubunu da rahleler teşkil etmektedir. Rahleler ile ilgili müstakil çalışmaların sayısı oldukça azdır. Ahşap sanatı ile ilgili çalışmalarda rahleye dair bilgilere çok az miktarda yer verilmektedir. Rahle, İslam sanatı ve el sanatları içerisinde önemli bir yere sahiptir ve kapsamlı bir araştırmaya konu olabilecek niteliktedir.

Terim anlamı olarak rahle, üzerinde yazı yazmak, çizim yapmak, kitap okumak amacıyla yapılan, sehpa ya da masa formunda sabit yahut açılır kapanır tarzda olan eşyalara denilmektedir.

Kur'an-ı Kerimler ilk zamanlarda büyük ebatlı kitaplar olarak yazılmaktaydı. Böylesi büyük bir kitabın okunabilmesi için bir yerden destek alınması gerekmektedir. Rahleler, Kur'an-ı Kerim'e duyulan saygı neticesinde, Onu belirli yükseklikte tutabilmek, okuyan kişinin vücudunu desteklemek, rahatça okunabilmesini sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Rahlenin ana malzemesi genellikle ahşaptır. İlk dönemlerde sade olarak kullanılan ahşap, zaman içerisinde değişime ve gelişime uğrayarak sedef, fildişi, gümüş ve değerli taşların yüzeylerine işlenmesi ile günümüze kadar varlığını korumuştur.

Yaptığımız araştırmalar ve incelemeler sonucunda Bursa müzelerinde toplamda otuz dört adet ahşap rahlenin bulunduğu saptanmıştır. Bu eserlerden bazıları teşhirde olup bazıları da müze depolarında korunmaktadır. Eserlerin birçoğu süsleme özelliklerini ve formunu korumakta iken bir kısmı ise zaman içerisinde tahrip olmuştur.

Bu çalışma kapsamında zaman içinde tahrip olan yahut yok olmaya yüz tutmuş “Bursa Müzelerinde Bulunan Ahşap Rahleler”in gün yüzüne çıkarılması ve literatürdeki boşluğun giderilmesi amaçlanarak rahlelerin malzeme, teknik ve süsleme özellikleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

Araştırmamıza konu olan rahleler, Sanat Tarihi’nin bilimsel metotları kullanılarak incelenmiş, gerekli kütüphane çalışmaları yapılmış, dokümanlar elde edilmiş, literatür taranarak ilgili kitaplar ve makaleler incelemeye tabi tutulmuştur. Ayrıntılı tanımlamaları yapılan rahleler, fotoğraf ve çizimlerle desteklenmiştir. Analizler ve bulgular tezin son bölümünde değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Müze, Ahşap, Rahle, İslam Sanatları.

ABSTRACT
Master's Thesis
Wooden Lecterns in Bursa's Museums
Büşra ALTUNIŞIK

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Islamic History and Art
Islamic History and Art Program

Lecterns made up one group of the wooden arts which has fallen to ruin and obscurity in time. Also, the individual studies about the lecterns are quite inadequate. In studies concerning the wooden arts, the information about the lecterns are given so insufficiently. Lectern, holding an important place in both Islamic art and handcraft, is qualified for an extensive research.

Literally, the term “lectern” is used for the table-shaped adjustable commodities which are used for writing or reading on top of it.

In early times, Quran was written in large pieces of scrolls. And the people needed some kind of elevated platform to put and read it without too much effort. Because of this and the utmost respect of the people have for Quran compelled them to put it on a certain elevation, Reasons such as these, has led to the creation of lecterns.

Lecterns is usually made from the wood as its main component. Wood, used solely for lectern in earlier periods, has evolved through time by carving precious stones on its surface such as pearls, ivories and silver

Based on the researches and examinations we have conducted it is founded that there are thirty four lecterns extant in museums of Bursa. Some of these lecterns are showcased whereas some of them are preserved in museums' storages. Most of these lecterns preserved their form and features but some of them decayed over time.

It is aimed, within this research, to rediscover the wooden lecterns which are doomed to be forgotten in Bursa Museums and to fill out an important place in literature and give information about the components, technique and decoration features of lecterns.

Lecterns, the main concern of this research, were put on examination corresponding with the scientific methods of art history. The library studies were conducted, the documents were acquired and the articles were examined extensively. Lecterns, who were given detailed definitions, are supported with photographs and drawings. The analyses and findings are put on review at the end of the thesis.

Keywords: Bursa, Museum, Wooden, Lectern, Islamic Arts.

BURSA MÜZELERİNDE BULUNAN AHŞAP RAHLELER

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	iii
YEMİN METNİ	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	xv
EKLER LİSTESİ	xx
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	12
İSLAM SANATINDA RAHLE	12
1.1. RAHLENİN TANIMI	12
1.2. İSLAM SANATINDA RAHLENİN ORTAYA ÇIKIŞI	13
1.3. RAHLENİN TARİHSEL GELİŞİMİ	15
1.4. RAHLENİN FONKSİYONLARI.....	17
İKİNCİ BÖLÜM	20
RAHLE ÇEŞİTLERİ, BÖLÜMLERİ, YAPIM VE SÜSLEME TEKNİKLERİ	20
2.1. RAHLE ÇEŞİTLERİ	20
2.2. RAHLENİN BÖLÜMLERİ	21

2.3. RAHLE YAPIM TEKNİKLERİ	25
2.4. RAHLE SÜSLEME TEKNİKLERİ	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	39
KATALOG	39
3.1. BURSA TÜRK VE İSLAM ESERLERİ MÜZESİ.....	39
3.2. BURSA VAKIF KÜLTÜRÜ MÜZESİ	76
3.3. BURSA KUR'AN VE EL YAZMALARI MÜZESİ.....	113
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	180
KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME	180
4.1 BÖLÜM VE UNSURLARI	180
4.2. YAPIM ÖZELLİKLERİ.....	181
4.2.1. Plan.....	181
4.2.2. Malzeme.....	181
4.2.3. Teknik.....	182
4.3. SÜSLEME ÖZELLİKLERİ.....	187
4.3.1. Süslemenin Yeri ve Düzeni	190
SONUÇ.....	198
KAYNAKÇA.....	202
EKLER.....	ek

KISALTMALAR

(a.s)	Aleyhisselam
b.	Bin
BKEYM	Bursa Kur'an ve El Yazmaları Müzesi
BTİEM	Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi
BVKM	Bursa Vakıf Kültürü Müzesi
cm	Santimetre
çev.	Çeviren
Env. No	Envanter Numarası
Foto. No	Fotoğraf Numarası
Hız.	Hazreti
m	Metre
mm	Milimetre
s.	Sayfa
(s.a.v)	Sallahu Aleyhi ve Sellem
ss.	Sayfadan Sayfaya
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TL	Türk Lirası
yy.	Yüzyıl

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: BTİEM'nde Bulunan Rahlelerde Görülen Süsleme Teknikleri.	182
Tablo 2: BKEYM'nde Bulunan Rahlelerde Görülen Süsleme Teknikleri.....	183
Tablo 3: Rahlede Süsleme Bulunan Yüzeyler.	186
Tablo 4: Rahlelerin Döneme Göre Dağılımları.....	197

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil No:</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Sabit Rahle Bölümleri.....	22
Şekil 2: Açılır Kapanır Tarzda Olan Rahlenin Bölümleri.....	22
Şekil 3: Kemerli Ayak Biçimindeki Rahlenin Bölümleri.....	24
Şekil 4: Düz Ayak Biçimindeki Rahlenin Bölümleri.....	25
Şekil 5: Rahle Eni ve Boyu.....	26
Şekil 6: Rahlenin İkiye Ayrılacağı Düzlem.....	27
Şekil 7: Rahlenin Kalınlık Kısmı.....	27
Şekil 8: Rahlenin Diş Yüzeyleri.....	27
Şekil 9: 3248 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	41
Şekil 10: 2187 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	45
Şekil 11: 1020 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	50
Şekil 12: 2290 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	54
Şekil 13: 2291 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	60
Şekil 14: 647 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	67
Şekil 15: 646 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	72
Şekil 16: VA111 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	78
Şekil 17: VA137 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	81
Şekil 18: VA138 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	84
Şekil 19: VA139 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	88
Şekil 20: VA160 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	92
Şekil 21: VA161 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	95
Şekil 22: VA162 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	98
Şekil 23: VA163 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	101
Şekil 24: VA164 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	104
Şekil 25: VA169 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	107
Şekil 26: VA200 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	111
Şekil 27: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	115
Şekil 28: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	120
Şekil 29: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Planı.....	125

Şekil 30: KU00013 Env. Nolu Rahlenin Planı.	129
Şekil 31: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Planı.	133
Şekil 32: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Planı.	138
Şekil 33: KU00271 Env. Nolu Rahlenin Planı.	142
Şekil 34: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Planı.	145
Şekil 35: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Planı.	150
Şekil 36: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Planı.	155
Şekil 37: KU00321 Env. Numaralı Rahlenin Planı.	159
Şekil 38: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Planı.	162
Şekil 39: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Planı.	166
Şekil 40: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Planı.	170
Şekil 41: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Planı.	174
Şekil 42: KU00411 Env. Nolu Rahlenin Planı.	178
Şekil 43: Diş Sayılarına Göre Dağılımı.	180
Şekil 44: Rahlelerde Kullanılan Süsleme Tekniklerinin Dağılımı.....	184
Şekil 45: Süslemede Kullanılan Malzemelerin Dağılımı.....	185

FOTOĞRAF LİSTESİ

<u>Foto No:</u>	<u>Sayfa</u>
Foto 1: Rahle Görünümü.....	12
Foto 2: Osman Hamdi Bey'in "İlahiyatçı" Tablosu.....	18
Foto 3: Osman Hamdi Bey'in "Kur'an Okuyan Kız" Tablosu.....	18
Foto 4: Şevket Dağ'ın "Rahle" Tablosu.....	19
Foto 5: Sabit Rahle Görünümü.	20
Foto 6: Açılır Kapanır Tarzda Rahle Görünümü.	21
Foto 7: 3248 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	40
Foto 8: 3248 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	42
Foto 9: 3248 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.....	42
Foto 10: 2187 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	44
Foto 11: 2187 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	46
Foto 12: 2187 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeyinin Görünümü.....	47
Foto 13: 2187 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	47
Foto 14: 2187 Env. Nolu Rahlenin Ayak Açıklığının Görünümü.	48
Foto 15: 1020 Env. Nolu Rahlenin Görünümü.	49
Foto 16: 1020 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	51
Foto 17: 1020 Env. Nolu Rahlenin İç Yüzeyinin Görünümü.	51
Foto 18: 1020 Env. Nolu Rahlenin İç ve Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	52
Foto 19: 2290 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	53
Foto 20: 2290 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	55
Foto 21: 2290 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	55
Foto 22: 2290 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.....	56
Foto 23: 2290 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	57
Foto 24: 2290 Env. Nolu Rahlenin Ayak Açıklığının Görünümü.	57
Foto 25: 2290 Env. Nolu Rahlenin Ayak Açıklığının Görünümü.	58
Foto 26: 2291 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	59
Foto 27: 2291 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	61
Foto 28: 2291 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	61
Foto 29: 2291 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeyinin Görünümü.....	62

Foto 30: 2291 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeyinden Detay.	63
Foto 31: 2291 Env. Nolu Rahlenin Ayak Dış Yüzeyinin Görünümü.	64
Foto 32: 2291 Env. Nolu Rahlenin Ayak Yüzeyinden Detay.	64
Foto 33: 2291 Env. Nolu Rahlenin Kalınlık Kısmının Görünümü.	65
Foto 34: 647 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	66
Foto 35: 647 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	68
Foto 36: 647 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	68
Foto 37: 647 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.	69
Foto 38: 647 Env. Nolu Rahlenin Menteşe Yüzeyinin Görünümü.	69
Foto 39: 646 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	71
Foto 40: 646 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	73
Foto 41: 646 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeyinin Görünümü.	74
Foto 42: 646 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	74
Foto 43: 646 Env. Nolu Rahlenin Ayak Dış Yüzeyinin Görünümü.	75
Foto 44: VA111 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	77
Foto 45: VA137 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	80
Foto 46: VA137 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	82
Foto 47: VA138 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	83
Foto 48: VA138 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.	85
Foto 49: VA138 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	85
Foto 50: VA139 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	87
Foto 51: VA139 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.	89
Foto 52: VA139 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	89
Foto 53: VA160 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	91
Foto 54: VA160 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.	93
Foto 55: VA161 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	94
Foto 56: VA161 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.	96
Foto 57: VA162 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	97
Foto 58: VA162 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	99
Foto 59: VA163 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	100
Foto 60: VA163 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.	102
Foto 61: VA164 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	103

Foto 62: VA164 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	104
Foto 63: VA169 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	106
Foto 64: VA169 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	108
Foto 65: VA169 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.....	108
Foto 66: VA200 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	110
Foto 67: VA200 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	112
Foto 68: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	116
Foto 69: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	117
Foto 70: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	117
Foto 71: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	119
Foto 72: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü	121
Foto 73: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	122
Foto 74: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	122
Foto 75: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	124
Foto 76: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	126
Foto 77: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	126
Foto 78: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	127
Foto 79: KU00013 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	130
Foto 80: KU00013 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	130
Foto 81: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	132
Foto 82: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	134
Foto 83: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	135
Foto 84: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	136
Foto 85: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Mentеше Yüzeylerinin Görünümü.	136
Foto 86: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	137
Foto 87: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	139

Foto 88: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	139
Foto 89: KU00271 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	141
Foto 90: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	144
Foto 91: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	146
Foto 92: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü	147
Foto 93: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	148
Foto 94: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	149
Foto 95: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	151
Foto 96: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	151
Foto 97: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	152
Foto 98: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	154
Foto 99: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	156
Foto 100: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin	156
Görünümü.	156
Foto 101: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	157
Foto 102: KU00321 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	158
Foto 103: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	161
Foto 104: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	163
Foto 105: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin	163
Görünümü.	163
Foto 106: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	164
Foto 107: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	165
Foto 108: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	167
Foto 109: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.....	167
Foto 110: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin	168
Görünümü.	168
Foto 111: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.....	169

Foto 112: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.	171
Foto 113: KU00631 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	171
Foto 114: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.	172
Foto 115: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	173
Foto 116: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.	175
Foto 117: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.	175
Foto 118: KU00411 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.	177

EKLER LİSTESİ

<u>Ek No</u>	<u>Sayfa</u>
EK 1: 3248 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.	1
EK 2: 1020 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.	2
EK 3: 2290 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.	3
EK 4: 2291 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.	4
EK 5: 647 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	5
EK 6: 646 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	6
EK 7: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	7
EK 8: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	8
EK 9: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	9
EK 10: KU00009 Env. Nolu Rahlenin İç Yüzeylerinin Çizimi.....	10
EK 11: KU00013 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	11
EK 12: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	12
EK 13: KU00057 Env. Nolu Rahlenin İç Yüzeylerinin Çizimi.....	13
EK 14: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	14
EK 15: KU00196 Env. Nolu Rahlenin İç Yüzeylerinin Çizimi.....	15
EK 16: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	16
EK 17: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	17
EK 18: KU00291 Env. Nolu Rahlenin İç Yüzeylerinin Çizimi.....	18
EK 19: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	19
EK 20: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	20
EK 21: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	21
EK 22: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	22
EK 23: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.....	23

GİRİŞ

KONUNUN ÖNEMİ, METODU VE KAYNAKLARI

Konunun Tanımı, Sınırları ve Amacı

Çalışmamızın konusunu “*Bursa Müzelerinde Bulunan Ahşap Rahleler*” oluşturmaktadır. Yapmış olduğumuz literatür taramalarının neticesinde, rahleler ile ilgili çalışmaların azlığı dikkatimizi çekti. Bursa müzelerinde sergilenen ve depoda bulunan rahlelerin, bugüne kadar bir çalışmaya konu olmamış olması tez konumuzu belirlememize ve araştırmamızı Bursa ilindeki müzelerle sınırlandırmamıza neden oldu. Araştırmalarımızın neticesinde Bursa ilinde üç müzede rahlelerin bulunduğunu tespit ettik. Bu müzelerden Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde yedi, Vakıf Kültürü Müzesi’nde on bir, Kur’an ve El Yazmaları Müzesi’nde ise on altı adet rahle bulunmaktadır. Bursa müzelerinde yirmi sekiz adet rahle teşhir edilmekte, altı adet rahle ise müze deposunda korunmaktadır.

Amacımız bu müzelerde bulunan rahleleri detaylı bir şekilde plan, malzeme, teknik ve süsleme özellikleri açısından inceleyerek bu unsurların Türk ve İslam Sanatındaki yeri ve önemini tespit etmektir. Eserlerin müzelerde muhafaza edilmesiyle sınırlı kalmaması, teşhir edilmeyip depolarda uzun yıllar boyunca kalan rahlelerin incelenip bilim dünyasına tanıtılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada Bursa müzelerinde bulunan ahşap rahleler; Sanat Tarihi’nin bilimsel metotları dikkate alınarak, kaynak tarama, eserleri yerinde görüp inceleme ve belgeleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Kütüphane çalışması yapılarak konu ile ilgili tespit edilen her türlü yayın ve doküman temin edilmiştir.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi için Bursa Müzeler Müdürlüğüne, Kur’an ve El Yazmaları Müzesi ve Vakıf Kültürü Müzesi için Bursa Büyükşehir Belediyesi’ne teşhir edilen ve depolarda yer alan rahlelerin incelenmesi için dilekçeler yazılmış, alınan izinler neticesinde gerekli protokoller imzalanmış ve araştırmalara başlanmıştır.

Rahlelerin envanter bilgilerine ulaşılmış, ölçüleri alınmış, fotoğrafları tek tek çekilerek, detaylı çizimleri tarafımızdan yapılmıştır.

Çalışmamızın giriş bölümünde konunun tanımı, sınırları, amacı ve yöntemi anlatılmış, araştırma sürecinde yararlanılan kaynaklar ve yayınlar tanıtılmıştır.

Birinci bölümde, öncelikle rahlenin tanımına yer verilmiş, İslam sanatında rahlenin ortaya çıkışı, zaman içerisinde gelişimi ve hangi amaçlarla kullanıldığından bahsedilmiştir.

İkinci bölümde sabit ve açılır kapanır tarzda olan rahleler tanıtılmıştır. Rahlelerin bölümleri ve yapım teknikleri anlatılırken çizimler ve fotoğraflarla desteklenmiştir. Rahle süslemelerinde birçok teknik kullanılmıştır. Çalışmamızda ise süsleme tekniklerinden sekizi hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölüm, araştırmamızın asıl konusunu içermektedir. Her müze için ayrı bir katalog oluşturulmuştur. Bu kataloglar sırasıyla Bursa Türk ve İslam Eserleri, Vakıf Kültürü ve Kur'an ve El Yazmaları Müzesi şeklindedir. Kataloglar, rahlelerin tarihlendirilmesine göre kronolojik dizilmiş, plan, malzeme, teknik ve süsleme özellikleri bakımından incelemeye tabi tutulmuştur. Müze envanter bilgileri tırnak içerisinde doğrudan aktarılmıştır. Müze envanterlerinde tarihlendirilmesi yapılmamış olan rahlelerin mevcut durumları, malzeme, plan ve süsleme özellikleri dikkate alınarak kesin olmamakla birlikte tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Rahlelerin planları ve süslemeleri çizilmiştir.

Karşılaştırma ve Değerlendirme bölümünde incelediğimiz rahleler, plan, malzeme, yapım ve süsleme teknikleri bakımından değerlendirilmiştir. Çalışmamıza konu olan rahleler benzer ve farklı özellikleri ile ele alınmış ve bu rahlelerin süslemeleri diğer ahşap işlerinde görülen süslemelerle mukayese edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde araştırma sürecinde elde edilen bulgulara ve neticelere yer verilmiştir. Tezimiz de yararlandığımız eser ve makalelerin bilgileri kaynakça bölümünde sunulmuştur. Son olarak Ekler kısmında ise rahlelerin detaylı çizimleri bulunmaktadır.

İlgili Yayın ve Araştırmalar

Rahleler, belirli bir disiplin içerisinde ele alınmayan konulardan birisidir. Bu konuda yeterli araştırma ve incelemeler yapılmamıştır. Dönemsel olarak incelenen ahşap sanatına dair yazılan kitap ve makalelerde, rahleler hakkında oldukça küçük bir bölüm açılmış, genellikle kısa bilgi verilerek geçiştirilmiştir.

Taşınabilir el sanatları içerisinde önemli bir konuma sahip olan bu eserler, İslam sanatı ve kültürümüzle ilgili önemli bilgiler içermektedir. Sanatkârların el emeği ve göz nuruyla işlenen rahleler birer sanat değeri taşımaktadır. Konu hakkında çalışmaların az olması rahlelerin müze depolarına hapsedilmelerine sebebiyet vermiştir.

Cevdet Çulpan'ın “Türk ve İslam Tahta Oymacılık Sanatında Rahleler”¹ isimli kitabının giriş kısmında Türk-İslâm tahta oymacılık sanatının tarihsel kaynaklarından, motiflerinden, rahlelerin yapılışından bahsedildikten sonra Türkiye'deki bazı müzelerde bulunan rahleler hakkında genel bilgiler sunulmuştur. Çulpan, Bursa müze ve camilerinde değerli birkaç rahle gördüğünden bahsetmekte fakat yapmış olduğu araştırmalar neticesinde bu rahlelere ulaşamadığını söylemektedir.

Talip Zeki Şenyurt'un² “Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndeki Kakmalı Rahleler” adlı Yüksek Lisans Tezi, çalışmamızda başvurduğumuz kaynaklardan biridir. İlgili müzede yer alan rahleler, malzeme ve teknik özellikleri açısından incelenip karşılaştırılmıştır.

Demet Karaçağ, “Rahleler”³ isimli Doktora Tezinde Türkiye müzelerinde sergilenen rahleleri çalışmıştır. Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesinde bulunan 645, 646, 647, 648 ve 2290 envanter nolu rahlelerden bahsetmektedir. Ancak 645 ve 647 envanter nolu rahleler günümüzde bu müzede sergilenmemektedir.

---

¹Cevdet Çulpan, **Türk İslam Tahta Oymacılık Sanatında Rahleler**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1968.

²Talip Zeki Şenyurt, **Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ndeki Kakmalı Rahleler**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993.

³Demet Karaçağ, **Rahleler**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2000.

Demet Karaçağ'ın "İstanbul Divan Edebiyatı Müzesindeki İki Rahle"⁴ isimli makalesinde, müzede yer alan rahleler hakkında detaylı bilgiler yer almakta, rahleler tek tek incelenmekte, malzeme, teknik ve süsleme özelliklerinden bahsedilmektedir.

Rahleler ile ilgili bilgi edindiğimiz diğer kaynaklardan birisi de Mehmet Büyükçanga'nın "Türk İslâm Sanatında Rahle"⁵ başlıklı makalesidir. Büyükçanga, bu makalesinde öncelikle rahlenin tanımını yapmakta ve rahle sanatının tarihsel gelişimi hakkında bilgi sunmaktadır. Rahle yapımında tercih edilen ağaçlar, ağaç çeşitleri, ölçüleri, yapım teknikleri ve süsleme tekniklerine de değinmektedir. Demet Karaçağ'ın "Mevlânâ Müzesi'ndeki Lakeli Selçuklu Rahlesi"⁶ isimli makalesinde ilgili müzede bulunan rahle, teknik özelliğine göre tanıtılmıştır.

Demet Örnek'in⁷ "Türk El Sanatlarından Rahle" adlı çalışmasında rahleleri bölümlerine ayırmıştır. Mehmet Şinasi Acar'ın⁸ "Osmanlı'da Günlük Yaşam Nesneleri" isimli kitabında Osmanlı döneminde günlük hayatta kullanılan birçok nesne, bölümler halinde tanıtılmıştır. Bu bölümlerden birini de rahleler oluşturmaktadır. Çalışmamızda Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde detaylı olarak ele alacağımız 1020, 2187, 2290 ve 3248 envanter nolu dört adet rahle hakkında kısa bilgiler sunulmaktadır.

Nejla Katıldı'nın⁹ yazmış olduğu "İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde Yer Alan Rahleler" isimli Yüksek Lisans Tez çalışmasında, rahlenin tanımı, işlevi, çeşitleri ve yapılış aşamaları detaylı olarak anlatılmakta, müzede yer alan rahlelerin malzeme ve süsleme teknikleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

---

⁴Demet Karaçağ, "İstanbul Divan Edebiyatı Müzesindeki İki Rahle", **Erdem**, Cilt:15, Sayı:42, 2005, ss. 157-166.

⁵Mehmet Büyükçanga, "Türk-İslâm Sanatında Rahle", **Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:2, 2006, ss. 113-120.

⁶Demet Karaçağ, "Mevlânâ Müzesi'ndeki Lakeli Selçuklu Rahlesi", **Ekev Akademi Dergisi**, Yıl:12, Sayı:35, 2008, ss. 171-185.

⁷Demet Örnek, "Türk El Sanatlarından Rahle", **Vakıflar Dergisi**, Sayı:32, 2010, ss. 173-180.

⁸Mehmet Şinasi Acar, **Osmanlı'da Günlük Yaşam Nesneleri**, Yem Yayın, İstanbul 2011.

⁹Nejla Katıldı, **İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde Yer Alan Rahleler**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2019.

Celal Esad Arseven'in Sanat Ansiklopedisi'nde yer alan "Kakma"¹⁰, "Kündekâri"¹¹ ve "Rahle"¹² adlı maddelerden de çalışmamız boyunca istifade ettik.

Can Kerametli¹³ "Osmanlı Devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef, Bağ ve Fildişi Kakmalar" isimli makalesinde, ağaç işlerinin dönemsel gelişimi, İslam sanatındaki yeri, Anadolu'daki menşeyinden bahsedilmektedir. Ayrıca ağaç işleme tekniklerinden olan oyma, şebekeli oyma, geçme, kakma teknikleri anlatılırken motif ve kompozisyonlarla da ilgili detaylı bilgiler verilmektedir.

Süheyl Ünver¹⁴, "Türk Sanat Tarihinde Edirnekâri Lâke İşleri ve Sanatkârları" adlı makalesinde hangi eserlere Edirnekâri denilmekte olduğunu anlatmakta ve bilinen sanatkarları tek tek tanıtmaktadır.

Gönül Öney'in "Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri"¹⁵ adlı makalesi çalışmamızda sıkça başvurduğumuz kaynaklardan biridir. Öney, bu çalışmasında her iki devirde de hâkim olan kündekâri, kabartma, kafes, ahşap üzerine kakma ve boyama tekniklerini alt başlıklara ayırarak incelemiş, tanımlamalarda bulunmuştur.

Zahir Güvemli ve Can Kerametli'nin birlikte kaleme almış oldukları "Türk ve İslâm Eserleri Müzesi"¹⁶ adlı kitapta, ilgili müzede bulunan eserler tek tek rapor halinde sunulmaktadır. Ağaç işleri bölümünde ise Türklerin ağaç işleri ve teknikleri anlatılmaktadır.

Cevdet Korol¹⁷, "Türk Oymacılık Sanatı" isimli kitabında oyma işlerinde kullanılan aletleri, ağaç cinslerini, ağaç özelliklerini ve çeşitlerini tanıtmış, ağaç oyma yapımını detaylı olarak ele almıştır.

---

¹⁰Celal Esad Arseven, "Kakma", **Sanat Ansiklopedisi**, 3.Basım, Cilt:II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1965, ss. 905-906.

¹¹Celal Esad Arseven, "Kündekâri", **Sanat Ansiklopedisi**, 2.Basım, Cilt:III, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, ss. 1193-1195.

¹²Celal Esad Arseven, "Rahle", **Sanat Ansiklopedisi**, Cilt: IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1975, ss. 1636-1637.

¹³Can Kerametli, "Osmanlı Devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef, Bağ ve Fildişi Kakmalar", **Türk Etnografya Dergisi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Sayı:IV, Ankara 1962, ss. 5-13.

¹⁴Süheyl Ünver, "Türk Sanat Tarihinde Edirnekâri Lâke İşleri ve Sanatkârları", **Vakıflar Dergisi**, Sayı:6, 1965, ss. 15-20.

¹⁵Gönül Öney, "Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri", **Sanat Tarihi Yıllığı**, Sayı:3, 1970, ss. 135-149.

¹⁶Zahir Güvemli ve Can Kerametli, **Türk ve İslâm Eserleri Müzesi**, Akbank Kültür Yayınları, İstanbul 1974.

¹⁷Cevdet Korol, **Türk Oymacılık Sanatı**, Ankara 1977.

Ülker Erginsoy'un¹⁸ "İslam Maden Sanatının Gelişmesi" isimli kitabında maden sanatında kullanılan başlıca malzemeler ve teknikler ele alınmaktadır. Maden sanatında kullanılan tekniklerin birçoğu ahşap sanatında da uygulanıldığı için bu eserden çalışmamız sürecinde faydalandık.

Nurettin Rüştü Büngül'ün¹⁹ "Eski Eserler Ansiklopedisi"nde tarihi önem taşıyan birçok kavram, yazarın kendi görüş ve tecrübeleriyle tanımlanmaktadır.

Yıldız Demiriz'in "Osmanlı Mimarisi'nde Süsleme I Erken Devir (1300-1453)"²⁰ adlı eserinde Osmanlı dönemindeki süslemeler dönemsel sınırlandırılmaya tabi tutulmuştur. Öncelikle kültürel ve siyasi çevre aktarılmış sonra da kullanılan süsleme türleri, motifler ve kompozisyon şemaları örneklerle incelenmiştir.

Celal Esad Arseven'in "Türk Sanatı"²¹ isimli kitabı literatürde önemli bir yer arz etmektedir. Türk sanatında yer edinen sanatların her biri dönemsel olarak detaylı bir şekilde incelenmiş ve döneminin örnekleri ile zenginleştirilmiştir.

Metin Sözen ve Uğur Tanyeli'nin birlikte yazmış oldukları "Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü"²² çalışmamızda başvurduğumuz kaynaklardan biridir.

Oktay Aslanapa'nın "Türk Sanatı"²³ isimli kitabı, İslamiyet öncesi, İslamiyet sonrası, Beylikler Dönemi ve Osmanlı Dönemlerine ait eserleri incelemekte ve çeşitli sanatlar hakkında bilgiler içermektedir.

TDV İslam Ansiklopedisi'nde bulunan "Altın Varak"²⁴, "Ahşap"²⁵ ve "Bağa"²⁶ adlı maddelerde ilgili konuların tanımları hakkında kısaca bilgi sunulmaktadır.

İnci Ayan Birol ve Fatma Çiçek Derman'ın²⁷ birlikte kaleme almış olduğu "Türk Tezyîni San'atlarında Motifler" isimli eserde, bitkisel ve geometrik süsleme kompozisyon şemalarına örnekler bulunmaktadır.

---

¹⁸Ülker Erginsoy, **İslam Maden Sanatının Gelişmesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1978.

¹⁹Nurettin Rüştü Büngül, **Eski Eserler Ansiklopedisi**, Tercüman 1001 Temel Eser, 1.Cilt, 1979.

²⁰Yıldız Demiriz, **Osmanlı Mimarisi'nde Süsleme I Erken Devir (1300-1453)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979.

²¹Celal Esad Arseven, **Türk Sanatı**, Cem Yayınevi, İstanbul 1984.

²²Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1986.

²³Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1989.

²⁴İnci Ayan Birol, "Altın Varak", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:2, İstanbul 1989, s. 541.

²⁵Erdem Yücel, "Ahşap", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:2, İstanbul 1989, ss. 181-183.

²⁶Sargon Erdem, "Bağa", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:4, İstanbul 1991, ss. 424-425.

²⁷İnci Ayan Birol ve Fatma Çiçek Derman, **Türk Tezyîni San'atlarında Motifler**, Kubbealtı, İstanbul 1991.

Rüstem Bozer'in "15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar"²⁸ isimli Doktora Tezi, ahşap kapılar ile ilgili önemli bir çalışmadır. Ahşap sanatında kullanılan tekniklerden de bahsetmektedir.

Gönül Öney'in "Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları"²⁹ isimli kitabında, Anadolu Selçukluları Dönemindeki mimari süslemeler ve el sanatları detaylandırılmış ve örneklerle zengin bir anlatım sunulmuştur.

Bedri Yalman³⁰, "Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi" isimli makalesinde müzede yer alan eserler hakkında kısaca bilgi sunarken müzenin tarihinden de bahsetmektedir.

Ayla Ersoy, "XV. Yüzyıl Osmanlı Ağaç İşçiliği"³¹ adlı kitabında İslamiyet öncesinde Türklerde ağaç işçiliği, Erken İslam ağaç işçiliği ve Selçuklu Devri ağaç işçiliğini anlattıktan sonra XV. yüzyıldaki Osmanlı Döneminde yapılan eserleri tek tek incelemeye tabi tutmuştur. Sabahattin Türkoğlu "Ağaç Sanatı"³² isimli makalesinde ağaç sanatının tarihsel gelişiminden, kullanılan motif uygulamaları ve tekniklerinden bahsetmektedir.

Ahmet Saim Arıtan'ın TDV İslam Ansiklopedisi'nde yer alan "Ciltçilik"³³ adlı maddesinde, ciltçilik anlatılırken lake tekniğine de değinilmektedir. Tez çalışmamızdaki rahlelerde lake tekniği görüldüğü için yaralandığımız kaynaklardan birisidir.

Erdem Yücel³⁴, TDV İslam Ansiklopedisi'nde bulunan "Edirnekâri" isimli makalesinde Edirnekâri adının nereden geldiğinden bahsetmekte, hangi alanlarda kullanıldığı ve boya renkleri hakkında detaylı bilgi sunmaktadır. Selçuk Mülayim'in³⁵ "Fildişi" adlı makalesinde ise fildişinin sanatta kullanım alanlarından kısaca bahsedilmektedir.

---

²⁸Rüstem Bozer, "15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.

²⁹Gönül Öney, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1992.

³⁰Bedri Yalman, "Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:6, İstanbul 1992, ss. 451,452.

³¹Ayla Ersoy, **XV. Yüzyıl Osmanlı Ağaç İşçiliği**, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul 1993.

³²Sabahattin Türkoğlu, "Ağaç Sanatı", **Geleneksel Türk Sanatları**, Kültür Bakanlığı, İstanbul 1993.

³³Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:7, İstanbul 1993, ss. 551-557.

³⁴Erdem Yücel, "Edirnekâri", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:10, İstanbul 1994, ss. 449-450.

³⁵Selçuk Mülayim, "Fildişi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:13, İstanbul 1996, ss. 74-75.

Eczacıbaşı Ansiklopedisi'nde bulunan Ayla Ödekan'ın yazmış olduğu “Edirnekâri”³⁶, “Kakma”³⁷ ve “Kündekâri”³⁸ başlıklı maddelerde tezimiz boyunca yararlandığımız kaynaklar arasındadır. Nebi Bozkurt'un TDV İslam Ansiklopedisinde yer alan “Fildişi”³⁹ isimli maddesinde fildişinin tanımını ve süsleme sanatlarındaki kullanım alanlarını yazarken istifade ettik.

Türk El Sanatları ile ilgili yazılan diğer bir eser ise Hatice Örcün Barışta'nın “Türk El Sanatları”⁴⁰ adlı kitabıdır. Bu eserde el sanatları tek tek ele alınmış, dönemsel incelemeye tabi tutulmuştur. Beylikler Döneminden başlayarak Osmanlı Dönemine kadar uzayan süreçte el sanatlarının gelişimi anlatılmaktadır.

Mehmet Önder'in “Antika ve Eski Eserler Kılavuzu”⁴¹ adlı kitabı, Türkiye müzelerinde bulunan eski eserleri daha iyi anlayabilmek için yazılan bir kılavuz niteliğindedir.

Metin Sözen, “Geleneksel Türk El Sanatları”⁴² adlı kitabında Türk Sanatında yer alan sanatları dönemlere ayırarak işlemiştir. Ahşap sanatında kullanılan tekniklere de yer vermiştir.

Yıldız Demiriz'in “İslam Sanatında Geometrik Süsleme”⁴³ isimli kitabındaki geometrik süsleme motifleri incelediğimiz rahlelerin yüzeylerinde de görülmektedir. Karşılaştırma yaparken yararlandığımız eserler arasındadır.

Nebi Bozkurt, “Kakmacılık”⁴⁴ isimli makalesinde kakmacılığın tanımına, geniş kullanım alanlarına, bu sanatın nereden geldiğine, bu teknik ile hangi malzemelerin süslendiğine değinmektedir. Erdem Yücel'in⁴⁵, TDV İslam Ansiklopedisi'nde bulunan “Kündekâri” başlıklı makalesinde, rahlelerin yapım ve süsleme tekniği olan kündekâri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

---

³⁶Ayla Ödekan, “Edirnekâri”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, 1.Cilt, Yem Yayın, İstanbul 1997, s. 444.

³⁷Ayla Ödekan, “Kakma”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, 2.Cilt, Yem Yayın, İstanbul 1997, s. 808.

³⁸Ayla Ödekan, “Kündekâri”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, 2.Cilt, Yem Yayın, İstanbul 1997, s. 925.

³⁹Nebi Bozkurt, “Fildişi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:13, İstanbul 1996, ss. 74-75.

⁴⁰Hatice Örcün Barışta, **Türk El Sanatları**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

⁴¹Mehmet Önder, **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1998.

⁴²Metin Sözen, **Geleneksel Türk El Sanatları**, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık, İstanbul 1998.

⁴³Yıldız Demiriz, **İslam Sanatında Geometrik Süsleme**, Yorum Sanat, İstanbul 2000.

⁴⁴Nebi Bozkurt, “Kakmacılık”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:24, İstanbul 2001, ss. 216-219.

⁴⁵Erdem Yücel, “Kündekâri”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:26, Ankara 2002, ss. 553-554.

Rüstem Bozer'in "Ortaçağ Anadolu Türk Ahşap Sanatında Kündekâri Tekniği"⁴⁶ isimli makalesinde, kündekâri tekniğini alt başlıklara ayırarak dönemsel olarak anlatmakta ve devrin önemli eserlerine de değinmektedir. Rüstem Bozer, "Ahşap Sanatı"⁴⁷ isimli makalesinde ahşap süsleme tekniklerinden olan kündekâri, oyma, kakma, tarsi, kafes, kazıma tekniklerini detaylı olarak inceler. Rüstem Bozer'in çalışmaları tezimiz boyunca yararlandığımız önemli kaynaklar arasındadır.

Nebi Bozkurt'un TDV İslam Ansiklopedisi'nde yer alan "Oymacılık"⁴⁸ ve "Rahle"⁴⁹ adlı makalelerinden çalışmamız sürecinde istifade ettik.

Doğan Kuban, "Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı"⁵⁰ adlı kitabında Selçuklu döneminin toplum, kültür, çevresel öğelerini inceledikten sonra mimari bezeme programları hakkında detaylar sunmaktadır. Dördüncü bölümünde ise küçük sanatları incelemektedir.

İlhan Özkeçeci'nin⁵¹ kaleme almış olduğu "Türk Sanatı'nda Kompozisyon" isimli kitapta bitkisel, geometrik ve yazılı süslemelere dair kompozisyon şemaları yer almaktadır.

Gülay Apa'nın⁵² "Osmanlı Geç Dönem İstanbul Vaaz Kürsüleri" adlı makalesi çalışmamız esnasında rahleler ile vaaz kürsülerini karşılaştırırken yararlandığımız kaynaklardandır.

Hatice Örcün Barışta'nın⁵³ "Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İstanbul Cami ve Türbelerinden Ağaç İşleri" isimli eserinde 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar geçen süre zarfında İstanbul'da yapılan ağaç işleri, süsleme teknikleri ve yapılaş biçimleri anlatılmaktadır.

---

⁴⁶Rüstem Bozer, "Ortaçağ Anadolu Türk Ahşap Sanatında Kündekâri Tekniği", **Türkler**, Cilt:7, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 911-917.

⁴⁷Rüstem Bozer, "Ahşap Sanatı", **Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı (Mimarlık ve Sanat) 2**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Cilt:2, 2006, ss. 533-541.

⁴⁸Nebi Bozkurt, "Oymacılık", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:34, İstanbul 2007, ss.13-15.

⁴⁹Nebi Bozkurt, "Rahle", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:34, İstanbul 2007, ss. 413-415.

⁵⁰Doğan Kuban, **Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008.

⁵¹İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatı'nda Kompozisyon**, Özkeçeci Yayınları, İstanbul 2008.

⁵²Gülay Apa, "Osmanlı Geç Dönem İstanbul Vaaz Kürsüleri", **XII. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu**, Çanakkale, Ekim 2008, ss. 308-317.

⁵³Hatice Örcün Barışta, **Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İstanbul Cami ve Türbelerinden Ağaç İşleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul 2009.

TDV İslam Ansiklopedisi'nde bulunan Nebi Bozkurt'un "Sedefkârlık"⁵⁴ isimli maddesinde, sedefin türleri, renkleri, İslam sanatında kullanım alanlarından bahsedilmektedir.

Şenay Özgür Yıldız'ın⁵⁵ "Osmanlı Devri Edirne Camilerinden Ahşap Va'z Kürsüsü Örnekleri" ve "Bursa'daki Osmanlı Dönemi Camilerinden İki Va'z Kürsüsü Örneği"⁵⁶ isimli makalelerine rahleler ile vaaz kürsülerini süsleme teknikleri ve malzeme bakımından karşılaştırırken başvurduk.

Mustafa Fayda'nın⁵⁷ kaleme almış olduğu "Hulefâ-yı Râşidîn Devri (Dört Halife Dönemi)" adlı kitabında dört halife dönemindeki icraatlar ve Hz. Osman döneminde Kur'an'ın çoğaltılması anlatılmaktadır.

Şenay Özgür Yıldız'ın⁵⁸ "Osmanlı Devri İstanbul Camilerinde Kakma Teknikli Ahşap Va'z Kürsüleri" isimli kitabından rahleler ile vaaz kürsülerini karşılaştırırken yararlandık.

Muhammed Hamidullah'ın⁵⁹, kaleme almış olduğu eser, Hz. Muhammed'in dünyaya geldiği ortamı, doğumunu, peygamberliğini, özel hayatını ve vefatını detaylı bir biçimde ele almıştır.

Kur'an-ı Kerim'in Hz. Ebu Bekir döneminde mushaf haline getirilme sürecini TDV İslam Ansiklopedisi'nde yer alan "Mushaf"⁶⁰ isimli maddeden yararlanarak yazmaya çalıştık.

Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'ni tanıtırken Doğan Yavaş'ın yazmış olduğu "Muradiye Külliyesi"⁶¹ isimli makaleden yararlandık.

Burcu Üyken "Celal Esad Arseven'in *Les Arts Décoratifs Turcs* Adlı Eseri ve Türk Süsleme Sanatına Katkıları"⁶² isimli Yüksek Lisans Tezi, Arseven'in yabancı

⁵⁴Nebi Bozkurt, "Sedefkârlık", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:36, İstanbul 2009, ss. 282-285.

⁵⁵Şenay Özgür Yıldız, "Osmanlı Devri Edirne Camilerinden Ahşap Va'z Kürsüsü Örnekleri", **Sanat Tarihi Dergisi**, Cilt XXI, Sayı 2, Ekim 2012, ss. 99-135.

⁵⁶Şenay Özgür Yıldız, "Bursa'daki Osmanlı Dönemi Camilerinden İki Va'z Kürsüsü Örneği", **Sanat Tarihi Dergisi**, Cilt XXI, Sayı 2, Ekim 2012, ss. 137-158.

⁵⁷Mustafa Fayda, **Hulefâ-yı Râşidîn Devri (Dört Halife Dönemi)**, Kubbealtı, İstanbul 2014.

⁵⁸Şenay Özgür Yıldız, **Osmanlı Devri İstanbul Camilerinde Kakma Teknikli Ahşap Va'z Kürsüleri**, Yayınevi, (Kakma Teknikli), Ankara 2014.

⁵⁹Muhammed Hamidullah, **İslâm Peygamberi Hayatı ve Eserleri**, çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul 2016.

⁶⁰Muhittin Serin, "Mushaf", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:31, Ankara 2020, ss. 248-254.

⁶¹Doğan Yavaş, "Murâdiye Külliyesi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:31, Ankara 2020, ss.196,198.

⁶²Burcu Üyken, **Celal Esad Arseven'in *Les Arts Décoratifs Turcs* Adlı Eseri ve Türk Süsleme Sanatına Katkıları**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2022.

okuru dikkatte alarak yazmış olduğu eseri Türkçeye evirmış ve literatüre kazandırmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAM SANATINDA RAHLE

1.1. RAHLENİN TANIMI

Rahle, üzerinde kitap okunan yahut yazı yazılan alçak küçük masalara verilen bir isimdir. Üstü düz ve sabit olan rahleler yazı yazmak için, “X” biçiminde olanlar ise kitap okumak için kullanılmaktadır (Foto 1).⁶³ Rahle kelimesinin, binek hayvanlarının semeri, eyeri için kullanılan “rahl” kökünden geldiği düşünülmektedir. Arapça yazılan kaynaklara bakıldığında açılır kapanır biçimde olan rahlelere kürsi, kürsiyyü'l-mushaf, kitap koyulacak kısmı düz olan rahlelere ise mindade veya minassa denildiği görülmektedir.⁶⁴

Foto 1: Rahle Görünümü.

Rahle, Kur'an-ı Kerim'e gösterilen saygı ve önemin bir göstergesi olarak Kur'an'ı yerden yüksekte tutma isteği ve okuyan kişinin vücut şekline göre en uygun Kur'an desteğinin sağlanmasının sonucu olarak ortaya çıkmıştır.⁶⁵ Rahlelerin

⁶³ Arseven, “Rahle”, s. 1636.

⁶⁴ Bozkurt, “Rahle”, s. 414.

⁶⁵ Şenyurt, s. 3.

yüksekliği, önünde diz çöküp, üzerine kitap konulduğu zaman rahat okunabilecek ölçüde, katlandığı zaman ise 1 m ye kadar uzunluğa sahip olabilmektedir.⁶⁶

1.2. İSLAM SANATINDA RAHLENİN ORTAYA ÇIKIŞI

Hız. Muhammed (a.s) ne zaman kendisine bir vahiy gelse öncelikle tebliğ ederdi. Daha sonra da yazıcılardan birini çağırıp, kendisine indirilen ayetleri yazı ile kaydettirirdi. Kur'an'ın yazı ile tespitini ve bu ayetlerin diğer sahabeler ile paylaşılmasını da Müslümanlardan istemekteydi. Hem ezber hem de yazı ile kayıt altına alınması Kur'an'ın muhafaza edilmesini sağlamaktaydı. Vahiy süreci Hız. Muhammed'in (s.a.v) vefatına kadar devam ettiği için de Peygamber henüz hayatta iken Kur'an'ın tam ve kesin bir biçimde yazımı söz konusu olamazdı.⁶⁷ Bu sebeple de Müslümanlar, Kur'an'ı ezberlerinden okudukları için yazılı olan bir metne bakma gereği duymamakta ve böylece Kur'an-ı Kerim'i koyabilecekleri rahleye ihtiyaç duymamaktaydılar.⁶⁸

Hız. Peygamber dayanıklı ve kalıcı olması nedeniyle vahiylerin, önemli mektupların, parşömen üzerine yazılmasını istemekteydi. Katipler yazı malzemesi olarak safran ve gül suyu ile boyanmış, inceltilmiş deri tahtadan yapılmış tabletler, develerin kürek kemikleri, hurma ağacı yapraklarının orta damarı, ince beyaz taş, kırık seramik parçalarını kullanıyorlardı. Sert malzemenin üzeri madeni kalemle oyulmak suretiyle, diğer malzemelerin üzerine ise kamaş, kalem, hokka içinde siyah yahut kahverengi mürekkep ile yazmaktaydılar.⁶⁹

Hız. Peygamber'in vefatı üzerine, "ridde" ve "irtidat" adı verilen dinden dönme savaşları başlamıştı. Kendisini Peygamber olarak ilan eden Museylime'ye karşı yapılan savaşlarda Kur'an-ı Kerim'i ezberleyen Müslümanlardan çok sayıda şehit verilmişti. Bu durum sonucunda Hız. Ebubekir, sahabelerin ellerinde dağınık vaziyette bulunan Kur'an'a ait bütün parçaları bir araya getirerek bir Kur'an nüshası hazırlamaya karar verdi. Bu görevi de Hız. Muhammed'in vahiy katiplerinden biri olan

---

⁶⁶ Önder, s. 208.

⁶⁷ Hamidullah, s. 578.

⁶⁸ Şenyurt, s. 3.

⁶⁹ Serin, s. 249.

Zeyd b. Sabit'e verdi. Böylece Zeyd b. Sabit'in başkanlığında bütün metin tek bir kitap halinde getirildi ve buna "Mushaf" adı verildi.⁷⁰

Hz. Ömer ve Hz. Osman dönemlerinde İslam coğrafyasının fetihler ile gelişmesiyle birlikte Araplar dışındaki Müslümanlar, kendi bölgelerinde meşhur ve görevli olan sahabenin Mushaf'ına göre okuyup öğrenmek ile yetinmeyip kendilerine özel nüshalar yazmaktaydılar. Bu durum aralarında ihtilafın doğmasına yol açmıştı. Huzeyfe b. Yemân, Suriyeli ve Iraklı askerler arasında cereyan eden okuyuş tartışmalarını görünce endişelenerek dönemin halifesi olan Hz. Osman'a gelerek bu konunun çözüme ulaşmasını istedi. Gelişen bu olaylar çerçevesinde Hz. Osman, Hz. Hafsa'da bulunan Mushaf'ı istedi ve onu çoğaltarak belli başlı merkezlere gönderme kararı aldı. Kur'an sureleri bugünkü Mushaflardaki sıraya göre yazıldı, orijinal nüsha yine Hz. Hafsa'ya teslim edildi. Çoğaltılan yedi nüshadan biri Medine'de bırakıldı, diğerleri ise Mekke, Kûfe, Basra, Şam, Yemen, Bahreyn'e birer okuyucuyla birlikte gönderilerek ihtilaflar giderilmiş oldu.⁷¹

Ömer b. Abdülaziz, halife olduğu dönemde hizmetçisi Müzahim'e tahtası beytülmale ait olan bir rahl satın almasını ve ederinin yine hazineye ödenmesini söylemiştir. Bu bilginin İslam tarihinde rahleye dair en eski rivayet olduğu bilinmektedir.⁷²

İslam medeniyetinde Kur'an ve kitaba olan sevgi ve saygı en yüksek derecedeydi. Bu sebeple de yazıyı en yüksek sanat dalı seviyesinde görmüşlerdir. Mushaf kitabeti etrafında ise tezhip, cilt, sedefkârlık ve ahşap sanatlarında da İslam medeniyetinin sanat zevk ve geleneklerine göre şekillenen farklı teknik, motif, renk ve kompozisyonları doğmuş ve gelişmiştir. Klasik çağına 15 ve 16. yüzyıllarda ulaşan tezhip ve cilt sanatı Timurlular, Safeviler ve Osmanlılar zamanında en gözde örneklerini Mushaflarda sergilemektedir.⁷³

---

⁷⁰ Hamidullah, ss. 580-581.

⁷¹ Fayda, s. 137.

⁷² Bozkurt, "Rahle", s. 414.

⁷³ Serin, s. 253.

1.3. RAHLENİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İlk yapılan rahleler, uzun ayaklı masa biçiminde iken, daha sonraki dönemlerde ise oturma yerleri ilave edilerek büyük boyutta sabit olarak belli bir yere yerleştirilmiştir. Bu rahlelerin hareket kabiliyetleri olmamakla birlikte kitap konmaya mahsus kapakları ve oturmak için ise kürsüsü bulunmaktadır. Zaman içerisinde rahlelerin boyutları ve şekillerinde büyük değişiklikler meydana gelmiştir.⁷⁴

Uygur resimlerinde yüksek rahiplerin önünde renkli örtülü alçak bir rahle görülmektedir.⁷⁵ Sehpa ve masa şeklinde erken örneğini görmüş olduğumuz rahlenin, İslam minyatürlerinde de çok sayıda örneği bulunmaktadır. 800-810 yılları arasında resmedildiği düşünülen Saint Matthieu'nun sandalyede otururken önünde yer alan eğik tablalı, rahle türevi, tek ayaklı bir sehpa İncil'i yazdığı görülmektedir.⁷⁶

Vaiz kürsüsünün bir bölümünü ihtiva edecek şekilde yapılan rahleler ise Mısır'da görülmektedir. Bu tipli rahlelerde vaaz kürsüsünün bir tarafı vaizin vaaz verdiği esnada kitabını koyabileceği şekildedir. Ağır olan mushafların konulabilmesi için "V" şeklinde yapılmış olan bu rahleli kürsüler, kendi asrının süsleme üsluplarına göre tezyin edilmiştir. Semerkant'ta bulunan Bibi Hanım Camii'nin bir kısmının yıkılması ile dışarıda kalan taştan yapılmış büyük ve sabit rahle, bilinen en büyük rahle olarak dikkatleri üzerine çekmektedir. Dokuz kare prizma üzerine oturtulan rahle, parke taş döşeli yüksekçe bir platformun ortasında yer almaktadır. Mermer bir tablanın üzerine yatık biçimde karşılıklı olacak şekilde yerleştirilen iki mermer, dik üçgen prizmanın kitap koyma yerini temsil etmektedir. Kitap koyulan yerin dik yüzeyleri, kitap cilt görünümüne benzer süslemelerle, kenarda kalan kısımları ise yazı kuşakları ile tezyin edilirken tablanın kenarları da fazla derin olmayan mukarnaslar ile süslenmiştir. Bu rahle yalnızca üzerine konulabilecek mushaf'ın ayakta okunabilmesine müsaade etmektedir. Üzerinde yer alan yazılardan anlaşıldığı üzere Timurlu Hükümdar Uluğ Bey tarafından yazılmış olan büyükçe bir mushaf'ı koyabilmek için özel olarak yaptırılmıştır.⁷⁷

⁷⁴ Karaçağ, "İstanbul Divan", s. 164.

⁷⁵ Aslanapa, s. 21.

⁷⁶ Bozkurt, "Rahle", s. 414.

⁷⁷ Bozkurt, "Rahle", s. 414.

Rahlelerin farklı kültürlerde farklı varyasyonları görülmektedir.⁷⁸ Gezici ilim adamlarının heybelerinde, torbalarında fazla yer kaplamaması ve taşımalarının kolay olması için yekpare tahtadan, dişli geçme olarak iki kanatlı, açılır kapanır tarzdaki ilk rahleler Anadolu Selçukluları zamanında yapılmıştır⁷⁹ ve günümüze ulaşan en eski örnekleri 13. yy. Anadolu Selçuklu dönemine aittir.⁸⁰ Rahlede ilk zamanlarda sade olarak kullanılan ahşap, 13. yüzyıldan 19. yüzyıl sonlarına kadar hem biçim hem de süsleme açısından birçok değişikliğe uğrayarak gelişimini sürdürmüştür.⁸¹ Selçuklu rahlelerinde çoğunlukla geometrik ve rumi desenler hâkimdir. Kafes oyma tekniği kullanılmıştır. 15 ve 16. yüzyıllarda Osmanlılar zamanında ahşap ve sedefkârlık sanatı, fildişi, bağa, sedef, abanoz gibi çokça zengin malzemeler ve motifler ile en yüksek düzeye ulaşmıştır. Bu sanatın az rastlanılan örnekleri ise müzelerde sergilenmektedir.⁸²

Kafes işi tekniğinin uygulandığı açılır kapanır tarzda, 18. yüzyılın başlarında yapıldığı düşünülen bir örnek İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesinde yer almaktadır. Bu rahlenin ayaklarının arası geniş bir dikdörtgen biçiminde tamamen oyulmuş, ortasında on iki köşeli yıldızlar yer almakta ve kenarlarında ise zencirek motifli bordürler bulunmaktadır. Kafes işi geometrik motiflerden esinlenilerek yapılmıştır. Osmanlı 18. yüzyılı ve sonrasına hâkim olan açılır kapanır tarzdaki rahlelerin kaplama tekniği ile geometrik süslemelerin hâkim olduğu görülmektedir. Tanzimat sonrasında ise rahlelerde Batı tarzı süslemeler yer almaya başlamıştır.⁸³

Mushaf ve cüzlerin korunması, okunması esnasında kolaylık sağlaması amacıyla yapılan rahleler sanat değeri taşıyan İslam sanatının ilgi çeken bir alanını oluşturmaktadır. Osmanlı zamanında cüz ve Kur'an mahfazaları kıymetli ahşap, sedef, bağa, fildişi kakma, ayaklı, kapağı kubbeli, düz ve altıgen olarak tasarlanmış, zengin motifler ile bezenmiştir. Cami ve türbelere vakfedilen birçok rahleler bulunmaktadır. Osmanlı sedefkarlarının cami ve türbelere seçerek topladığı eserler Topkapı Sarayı ile Türk ve İslam Eserleri müzelerinde zengin bir koleksiyon olarak sunulmaktadır.⁸⁴

---

⁷⁸ Serin, s. 253.

⁷⁹ Büyükçanga, s. 113.

⁸⁰ Bozkurt, "Rahle", s. 414.

⁸¹ Karaçağ, "İstanbul Divan" s. 164.

⁸² Serin, s. 253.

⁸³ Bozkurt, "Rahle", s. 414.

⁸⁴ Serin, s. 253.

1.4. RAHLENİN FONKSİYONLARI

Rahlelerin yapım amacı Kur'an-ı Kerim'e saygı duyma ihtiyacından, Onu yerden yüksekte tutma isteğinden kaynaklanmaktadır. Kur'an-ı Kerimlerin ilk zamanlarda ağır olduğu bilinmekte ve rahleler aracılığı ile Kur'an daha rahat bir biçimde okunabilmekteydi. Genellikle yerde bağdaş kurarak oturduğunda üzerine kitap konulabilmekte ve üzerinde yazı yazma ihtiyacını da karşılayabilmektedir.⁸⁵

Rahleler, sadece Kur'an koyma amacıyla kullanılmamıştır. Kısa ayaklı masa formundaki ders rahleleri, önceki dönemlerin üniversitesi vazifesini görmüş olan cami derslerinde müderrisler tarafından ders kürsüsü olarak da kullanılmıştır. Günümüzde de aynı maksatla kullanımı devam etmektedir. Saraydaki şehzadeler okuma çağlarına geldikleri zaman kendilerine bir müderris atanırdı. Derslere ise bir tören ile başlatılırdı. Şehzadelerin bu amaçla kullandıkları kendilerine has rahleleri de bulunmaktaydı. Bazı ailelerin çocukları da ilk öğrenimlerine bir tören ile başlatılırdı. Bu törenlerde en önde içinde dini kitap bulunan bir rahle, baş üstünde taşınırdı. Çocuk, öğretmenin önünde yere oturur ve rahle üzerine koyduğu kitaptan dersini takip ederdi. Padişahların ve Sultanların vefatlarından sonra onların ruhlarına ithaf edilmek için saray yakınları tarafından cami ve türbelere rahle ile Kur'an-ı Kerim vakfedilmekteydi. Bu gelenek ise zaman içerisinde yaygınlık kazanmıştır. Rahle, ünlü ressamın tablolarına da ilham kaynağı olmuştur. Osman Hamdi Bey'in "İlahiyatçı" (Foto 2) ve "Kur'an Okuyan Kız" (Foto 3) isimli tabloları bulunmaktadır. Ressam Şevket Dağ'ın "Cami Enteriyörü" adlı tablosunda (Foto 4) da pencere yanında rahle ve şamdan figür olarak kullanılmıştır.⁸⁶

---

⁸⁵ Bozkurt, "Rahle", ss. 413-414.

⁸⁶ Çulpan, s. V-VI.

Foto 2: Osman Hamdi Bey'in "İlahiyatçı" Tablosu.

<https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-h/hamdi-osman/osman-hamdi-ilahiyatci-11167/>, (06.08.2023).

Foto 3: Osman Hamdi Bey'in "Kur'an Okuyan Kız" Tablosu.

<https://www.istanbulsanatevi.com/teknikler/resim/osman-hamdi-kuran-okuyan-kiz-9740/>, (06.08.2023).

Foto 4: Şevket Dağ'ın “Rahle” Tablosu.

<https://arhm.ktb.gov.tr/Artworks/Detail/137/rahle-1937>, (06.08.2023).

İKİNCİ BÖLÜM

RAHLE ÇEŞİTLERİ, BÖLÜMLERİ, YAPIM VE SÜSLEME TEKNİKLERİ

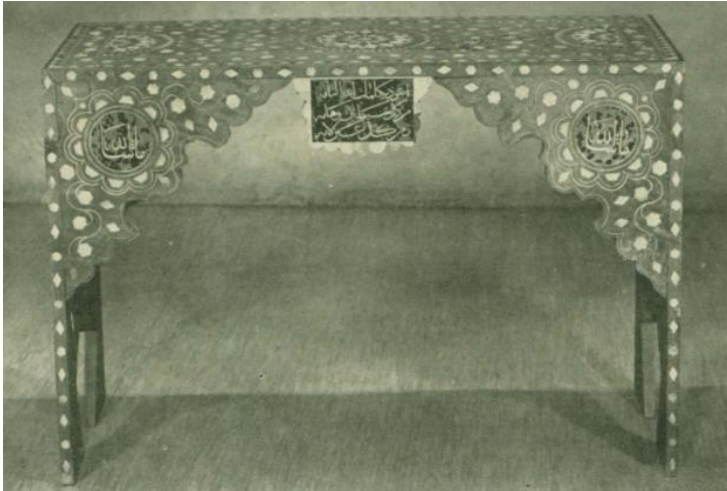
2.1. RAHLE ÇEŞİTLERİ

Rahleler, çeşitlerine göre ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; sabit rahleler ve açılır kapanır tarzda olan rahlelerdir. Tezimizde yalnızca açılır kapanır tarzda rahlelere ait örnekler bulunmaktadır. Ancak konu bütünlüğünün sağlanması açısından sabit rahlelerden de söz etmeyi uygun gördük.

2.1.1. Sabit Rahleler

Sehpa biçiminde yapılan rahleler (Foto 5), sabit rahle olarak tanımlanmaktadır. Bu tarzdaki rahleler medreselerde yerde otururken kitabı üzerine yerleştirme amacıyla kullanılmıştır. Böylece vücut şekline uygun yükseklik sağlanmış olmakta ve dört ayaklı biçimde tasarlanmaktadır. Sabit rahleler, kitap okuma amacı dışında sanat atölyelerinde özellikle minyatür, tezhip sanatkârları tarafından çalışma yaparken çizim ve süsleme masası olarak kullanılmıştır.⁸⁷

Foto 5: Sabit Rahle Görünümü.

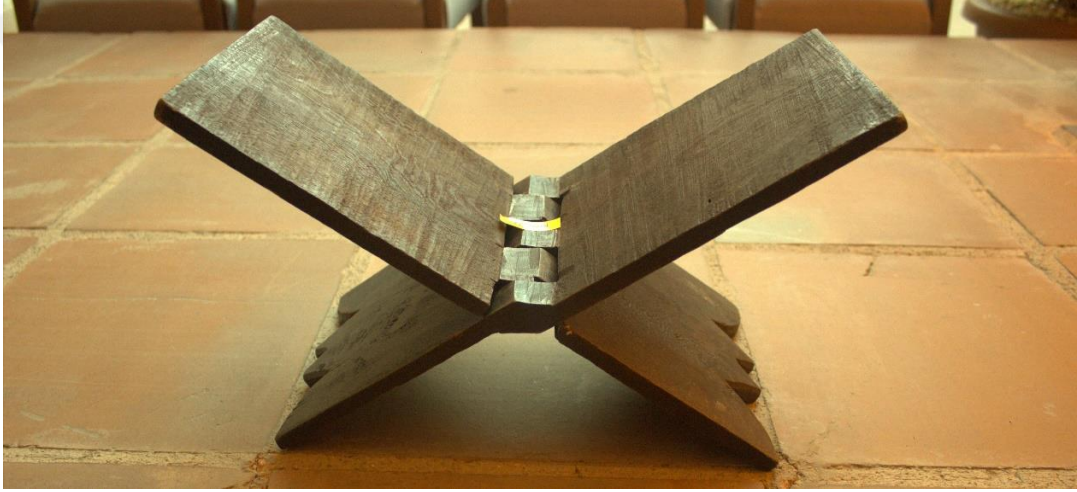
Kaynak: Çulpan, s. 51.

⁸⁷ Örnek, s. 177.

2.1.2. Açılır Kapanır Tarzda Olan Rahleler

Adından da anlaşıldığı gibi bu rahleler, sabit olmayıp açılıp kapanır tarzda yapılmıştır. Sabit rahlelerde olduğu gibi açılır kapanır tarzda olan (Foto 6) rahlelerde de yapım malzemesi olarak kullanılan başlıca malzeme ahşaptır. Tik, çam, abanoz, pelesenk, ceviz, meşe, kiraz, armut gibi sert ve dayanıklı ağaçlar ustalar tarafından tercih edilen ağaçlar arasındadır. Doğada bolca mevcut oluşu, kolayca işlenebilir olması ve hafifliği sebebiyle tarihin her döneminde tercih edilmiştir.⁸⁸

Foto 6: Açılır Kapanır Tarzda Rahle Görünümü.

2.2. RAHLENİN BÖLÜMLERİ

Rahlelerin bölümleri hakkında terminolojik birlik bulunmamaktadır. Kaynaklarda mihraplı, mihrapsız, mihraplı kısım, mihrap içi, mihrap dışı, etek kısmı, etek kısmı iç taraf, etek kısmı dış taraf, etek kısmı üst paftası, üst pano iç taraf, üst pano dış taraf, alt panonun üst yarısı, ana gövdesi, pervaz kısmı, menteşe tırnakları, yaşmak, ayak kısmı mihrap şeklinde kesilmiş gibi ifadeler kullanılmıştır.

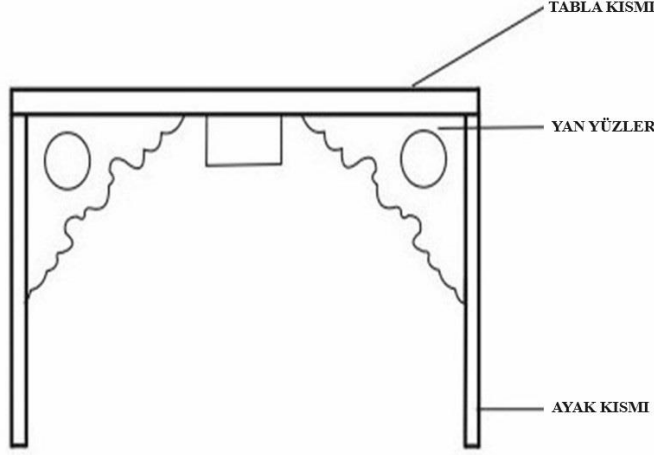
Araştırmamızda rahleleri tanıtırken üslup birliği olması açısından aşağıda çizimlerde de yerlerini göstermiş olduğumuz rahlelerin bölümleri için şu ifadeleri kullanmayı uygun gördük

---

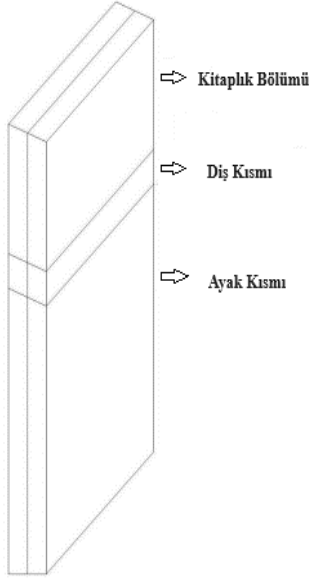
⁸⁸ Örnek, s. 177.

Sabit rahleler için: Tabla kısmı, yan yüzler, ayak kısmı (Şekil 1). Açılır kapanır tarzdaki rahleler için: Kitaplık bölümü, dış kısmı ve ayak kısmı (Şekil 2).

Şekil 1: Sabit Rahle Bölümleri.

Şekil 2: Açılır Kapanır Tarzda Olan Rahlenin Bölümleri.

2.2.1. Sabit Rahlelerin Bölümleri

Ders ya da çalışma rahlesi olarak adlandırılan sabit rahleler üç ayrı bölümden oluşmaktadır (Şekil 1). Bunlar tabla kısmı, yan yüzler ve ayak kısmıdır.

Tabla Kısmı: Bu kısım uzunlamasına dikdörtgen biçimindedir. Tabla yüzeyinde birbirinden farklı süsleme kompozisyonları yer alabilmektedir.⁸⁹

Yan Yüzler: Tabla kısmı ile ayakların birleşim noktalarında üçgen şeklinde yapılan köşebent görünümlü kısımlara verilen isimdir. Yan kısımlar sayesinde çalışma rahleleri daha sağlam hale gelmektedir. Üçgenler üzerinde ise süslemeler yer almaktadır.⁹⁰

Ayak Kısmı: Tablanın kısa kenarlarına yerleştirilen ayaklardır. Açılır kapanır tarzdaki rahlelerde de görülen ayak düzenlemesine sahip kısımdır.⁹¹

2.2.2. Açılır Kapanır Tarzda Olan Rahlelerin Bölümleri

Açılır kapanır tarzda olan rahlelerde bazı bölümler bulunmaktadır. Bunlar; kitaplık bölümü, dış kısmı ve ayak kısmıdır (Şekil 2).

Kitaplık bölümü; üst iç ve üst dış yüzeylerden oluşmaktadır. Ayak kısmı ise düz ayak ve kemerle şekillendirilmiş ayak biçiminde iki farklı düzenlemeye sahip olabilmektedir. Kemerle şekillendirilmiş ayak bölümleri; ayak dış yüzeyi ve ayak açıklığından oluşmaktadır.

Kitaplık Bölümü: Rahlenin 1/3'lük kısmına denilmektedir. Bu bölüme Mushaf konulup sayfalar açıldığında cildinin bozulmasını engellemek amacıyla açılma payı bırakılmaktadır. Kitaplık bölümü iki kısımdan oluşmaktadır⁹². Bunlar:

Üst Dış Yüzey: Mushaf konulan rahlenin dış yüzeyidir. Bu kısımda yazılar, geometrik yahut bitkisel motifli süslemeler yer almaktadır.⁹³

Üst İç Yüzey: Mushaf konulan rahlenin iç kısmıdır. Bu yüzeyler kitapla kapandığı için boş bırakılabildiği gibi dış yüzeyin motifleriyle birebir yahut farklı desenlerle süslendiği de olmaktadır.⁹⁴

Diş Kısmı: Rahlenin bu kısmına diş kısmı denilebildiği gibi rahlenin menteşesi de denilebilmektedir. Bu menteşe, rahlenin açılıp kapanması sağlamaktadır.⁹⁵

---

⁸⁹ Karaçağ, "Rahleler", s. 27.

⁹⁰ Karaçağ, "Rahleler", s. 26.

⁹¹ Örnek, s. 176.

⁹² Örnek, s. 175.

⁹³ Karaçağ, "Rahleler", s. 25.

⁹⁴ Katıldı, s. 15.

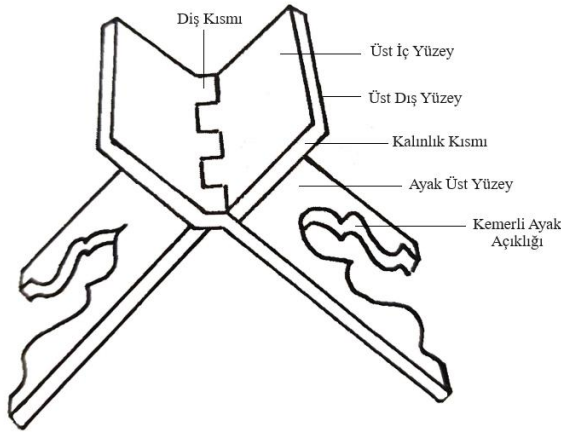
⁹⁵ Karaçağ, "Rahleler", s. 25.

Rahlenin en ve boy uzunluğuna göre diş sayılarında farklılık görülmektedir. Diş yüzeyleri iç ve dış kısımda birbirinden farklı olabilir. Kakma, boyama ve oyma teknikleri ile yapılan bu dişler, kitaplık ve ayak kısmını birbirine bağlamaktadır. Açılır kapanır tarzdaki rahlelerin hepsinde diş kısmı bulunmaktadır.⁹⁶

Ayak Kısmı: Rahlenin zeminde dengeli bir biçimde açılıp aynı zamanda da dengeli bir şekilde durabilmesini sağlamaktadır. Uzunlamasına yapılan dikdörtgen biçimli rahle ayakları da kendi içinde iki şekilde biçimlendirilmiştir. Bunlar; kemerle şekillendirilmiş ayak ve düz ayaktır.⁹⁷

Kemerle Şekillendirilmiş Ayak: Bu biçime sahip ayaklar kendi içinde iki bölümden oluşur. (Şekil 3)

Şekil 3: Kemerli Ayak Biçimindeki Rahlenin Bölümleri.

Ayak Üst Yüzeyi: Diş kısmı ile kemerli olan ayak açıklığının arasında kalan bölüme denilir. Genellikle bu yüzeyin süslemesi rahlenin kitaplık kısmının dış yüzeyinde bulunan süsleme kompozisyonunun ya aynı boyutlarda ya da daha geniş bir yüzeye uygulanması ile ortaya çıkan bir kompozisyon görülmektedir. Farklı süsleme kompozisyonlarının tercih edildiği örnekler de mevcuttur.⁹⁸

Kemerli Ayak Açıklığı: Değişik formlarda kemer biçimlerinin tercih edildiği ayak açıklığıdır. Kemerle şekillendirilen ayak açıklığının tepe kısmında bazen rumi ve

⁹⁶ Örnek, s. 175.

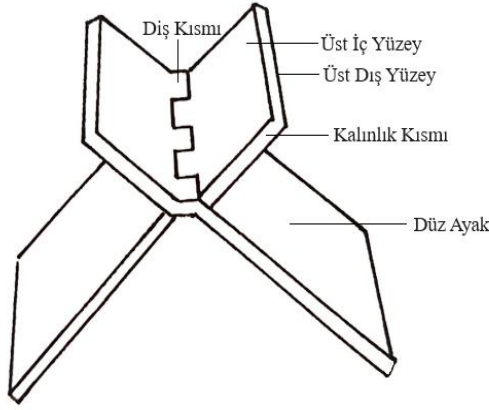
⁹⁷ Örnek, s. 175.

⁹⁸ Karaçağ, "Rahleler", s. 26.

palmetlerden meydana getirilen girift bir kompozisyon dolgusu, bazen de boş olarak bırakıldığı görülmektedir.⁹⁹

Düz Ayak: Adından da anlaşılacağı gibi yekpare yüzeyden meydana gelmiştir (Şekil 4).¹⁰⁰

Şekil 4: Düz Ayak Biçimindeki Rahlenin Bölümleri.

2.3. RAHLE YAPIM TEKNİKLERİ

Bu kısımda açılır kapanır tarzda olan rahlelerin yapım tekniklerinden bahsedilecektir.

2.3.1. Yekpare Ahşap Oyma

Rahle yapımında kullanılacak olan ağaç en önemli unsurdur. Kuru, budaksız, elyafın çok sık, aralarının damarsız olması rahle yapılacak ağacı seçerken en önemli etkenlerdendir. En uygun ağaç çeşidi cevizdir. Ceviz ağacı mantarlaşmış olmamalı ve rengi siyah olanı tercih edilmelidir. Ağaç kütüğünün merkeze ve çevreye yakın kısımları haricinde kalan yerleri rahle yapımı için seçilmelidir. Toprak bir yerde zeminden yukarıda kalacak şekilde en az bir sene bekletildikten sonra

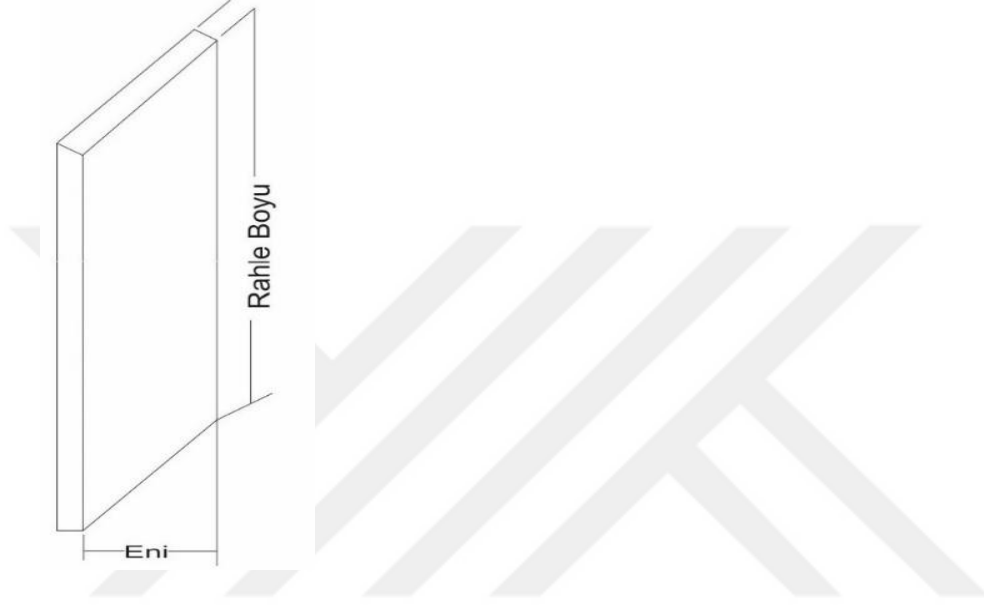
⁹⁹ Örnek, s. 175.

¹⁰⁰ Katıldı, s. 16.

kullanılmalıdır.¹⁰¹ Tahtanın zaman içerisinde kamburlaşmaması ve çatlamaması için çok iyi kurutulması gerekmektedir.¹⁰²

Yekpare ahşap, eni, boyu ve kalınlığı açısından yeterli ölçülerde düzgün dikdörtgen formunda bir tahta haline getirilir.¹⁰³

Şekil 5: Rahle Eni ve Boyu

Rahle, üzerine konulacak Kur'an-ı Kerim ve diğer kitapların ebatlarına göre ve yükü taşıyacak sağlamlıkta olmalıdır. Parça, iyice rendelenip temizlenmelidir.¹⁰⁴

Rahle yapımı sırasıyla şu aşamalardan geçmektedir.

1. Dikdörtgen formunda hazırlanan ahşap parçasının kalınlık kısmı belirlenir ve dört bir yanı orta kısmından boydan boya çizilir. Böylece işlemler bittikten sonra tahtanın ikiye ayrılacağı düzlem belirlenmiş olur.¹⁰⁵

¹⁰¹ Büyükçanga, ss. 115-116.

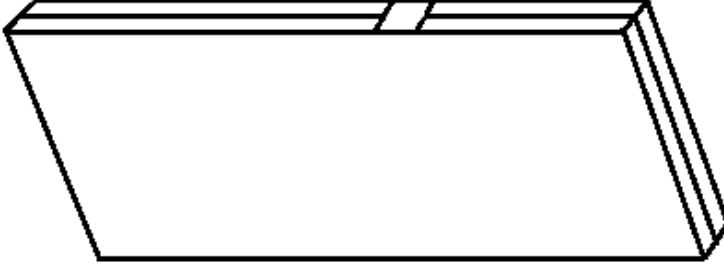
¹⁰² Çulpan, s. XVI.

¹⁰³ Karaçığ, "Rahleler", s. 28.

¹⁰⁴ Çulpan, s. XVI.

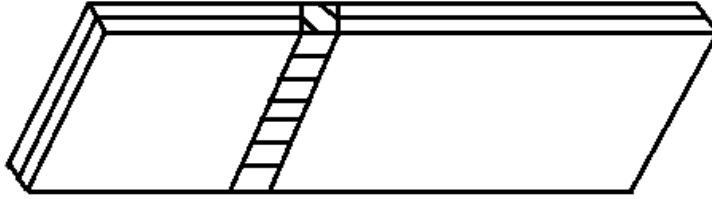
¹⁰⁵ Katıldı, s. 14.

Şekil 6: Rahlenin İkiye Ayrılacağı Düzlem

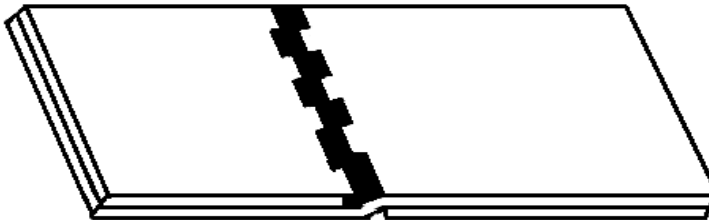
2. Tahta boyunun yaklaşık üçte biri oranında olan kısım işaretlenerek çizilir. Tahtanın kalınlığı ölçüsünde boşluk bırakılır ve çizilen ikinci bir çizgiyle geçme dişlerin açılacağı alan belirlenir.¹⁰⁶

Şekil 7: Rahlenin Kalınlık Kısmı

3. Açılacak olan her bir dişin eni yaklaşık olarak tahtanın kalınlığı kadar olmalıdır. Kalınlık kısmı da eşit parçaya ayrılır. Ahşabın bir yüzündeki dişler, bölme çizgisinden başlanmak suretiyle dönüşümlü olacak bir şekilde (bir üstte ve bir altta) rampalı şekilde oyulur.¹⁰⁷

Şekil 8: Rahlenin Diş Yüzeyleri

¹⁰⁶ Karaçağ, "Rahleler", s. 28.

¹⁰⁷ Çulpan, ss. XVI-XVII.

Menteşelerin uzun yıllar dayanabilmesi ve çabucak kırılmaması için menteşe dişlerinin genişliği ortalama rahlenin kalınlığı kadar olmalıdır. Rahatça açılıp kapanabilmesi içinse geçmeler, gönyeli biçimde kesilip zımparalanmalıdır. Geçmeler birbirinden farklı kalınlıkta olursa biri diğerine göre daha çabuk aşınacağı için rahlenin ömrünü kısaltabilir.¹⁰⁸

4. Rahle, dört bir yan kenarının ortasından belirlenen düzlemde dikkatlice kesilir ve rahleye hareket kazandırılır.¹⁰⁹ Kesme işi, diş sırasının belirlendiği altta ve üstteki paralel çizgilere kadar yapılmalıdır.¹¹⁰

Açılır kapanır tarzdaki rahlelerin hepsi bu aşamalara göre yapılmaktadır. Ayak kısımları kemer ile şekillendirilen rahlelerde bir aşama daha bulunmaktadır.

5. Rahlenin ayak kısmı önceden tasarlanan şekilde oyulur. Rahle üzerinde düşünülen süslemeler işlenerek ayak kısmı meydana getirilir.¹¹¹

2.3.1. Hakiki Kündekâri Tekniği

Kündekâri kelimesinin kökeni Farsça “kendekâri” kökünden gelmektedir. Heykeltıraşlık, hakkâklık, kalemkârlık gibi plastik sanatları isimlendirmektedir. Osmanlı Türkçesi’nde ise kendekâri yerine kalemkâri isimlendirmesi tercih edilmiştir. Genel mahiyette ince iş gerektiren marangozluk kapsamına dahil edilen ahşap sanatlarını, özel mahiyette ise dekoratif doğramacılık sanatını ifade etmektedir.¹¹²

Kündekâri tekniğinde ağaç türleri elma, armut, ceviz, şimşir gibi dayanıklı ağaçlardan seçilir.¹¹³ Ahşap levhalar zaman içerisinde rutubet ve sıcakta, bükülmekte ve çatlamaktadır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için Türkler, küçük ahşap parçalarını tırtık ve kertiklerle tek bir parça oluşturmayı hedeflemişlerdir. Birleştirilen bu küçük parçaların arasında, ahşabın etrafındaki parçaları tahrip etmeden rahatça oynamasını sağlayan aralıklar bırakılmıştır.¹¹⁴ Sıcak ve nem etkisiyle ahşap parçalarda meydana gelebilecek oynamalar, parça boyutu ile sınırlı kalır ve birleşme yerlerinde bırakılan

---

¹⁰⁸ Şenyurt, s. 18.

¹⁰⁹ Şenyurt, s. 19.

¹¹⁰ Karaçağ, “Rahleler”, s. 29.

¹¹¹ Çulpan, s. XVII.

¹¹² Yücel, “Kündekâri”, s. 553.

¹¹³ Ödekan, “Kündekâri”, s. 925.

¹¹⁴ Üyken, s. 188.

hava payları ile etkisizleştirilir. Bu sistem oldukça titiz çalışma ve ciddi bir zaman gerektirmektedir.¹¹⁵

Her bir parça kendisine komşu olan parçaların formuna uyum sağlayacak biçimde işlenmek zorundadır. Özenle oyulan her bir parça tek başlarına birer bezeme niteliğindedir. Ahşap parçalarına verilen formlar genellikle geometriktir, kenarları ile açmaları tam bir uyum içinde olan üçgen, çokgen ve yıldızlardan meydana gelmektedir.¹¹⁶ Kündekâri tekniği, geometrik ve arabesk süslemelere daha yatkındır¹¹⁷ çünkü her parçanın kenarı diğer parçayı tamamlamalı ve bir bütünü meydana getirmelidir. Bu sebeple geometrik çizgilerin kullanılması birer zarurettir.¹¹⁸

Yapılışına göre kündekâri tekniği, hakiki (çatma) ve taklit (çakma) kündekâri çeşitleri olarak gruplara ayrılabilir.¹¹⁹

Çatma tekniği diye de isimlendirilen hakiki kündekâri tekniğinde¹²⁰ kenar kısımları oluklu olan küçük geometrik parçalar teker teker hazırlanarak çivi, tutkal ya da herhangi bir yapıştırıcı malzeme kullanmadan dişli çıtaların yardımı ile yan yana getirilerek bir kompozisyon oluşturulmaktadır.¹²¹ Ahşap parçaları sekizgen, baklava ve yıldız formunda olabilir. Parçalar iç içe geçtiklerinden dolayı ahşabın deforme olması sırasında blok halinde ayrılmalar ve yarıklar olmamaktadır.¹²² Ustalık gerektiren bu teknik ile istenen geometrik bezemeler elde edilmekte¹²³ ve süslenen yüzeyin kendisi de meydana getirilmektedir. Bu sebeple hakiki kündekâri tekniği hem süsleme hem de kuruluş/yapım tekniği özelliği taşımaktadır.¹²⁴

2.4. RAHLE SÜSLEME TEKNİKLERİ

Tezimizde incelemiş olduğumuz rahlelerin süslemelerinde ahşap süsleme tekniklerinden olan ahşap üzerine boyama, ajur yapıştırma, kafes, kakma, kündekâri,

---

¹¹⁵ Ödekan, “Kündekâri”, s. 925.

¹¹⁶ Üyken, ss. 188-189.

¹¹⁷ Önder, s. 153.

¹¹⁸ Arseven, “Kündekâri”, s. 1195.

¹¹⁹ Öney, “Anadolu Selçuklu”, s. 138.

¹²⁰ Kuban, s. 365.

¹²¹ Özgür Yıldız, “Kakma Teknikli”,

¹²² Öney, “Anadolu’da Selçuklu”, s. 136.

¹²³ Bozer, “15. Yüzyılın”, s. 20.

¹²⁴ Özgür Yıldız, “Kakma Teknikli”, s. 19.

kazıma, oyma, ve tarsi teknikleri kullanılmıştır. Bu kısımda rahlelerin süslemesinde kullanılan teknikleri kısaca tanıtmayı uygun gördük.

2.4.1. Ahşap Üzerine Boyama (Edirnekâri) Tekniği

Edirnekâri, genel manasıyla Edirne’de yapılan bezemenin adıdır. Özel anlamda ise Edirne’de ahşap ve deri üstüne boya ile yapılan bezeme, renk verme sanatıdır.¹²⁵ Osmanlı ahşap işlerinde “Edirnekâri” veya “Edirne işi” diye de adlandırılır. İlk defa Edirne’de ortaya çıkmış ve Edirneli sanatkarların elinde başlı başına özellik kazandığı için bu isimlendirme uygun görülmüştür.¹²⁶ Edirnekârinin en ince işleri İstanbul’da yapılmıştır, bu eserlerde Edirnekâri diye bilinir. Edirnekârinin anlamı nerede yapılırsa yapılsın Edirne’de yapılan işler manasındadır.¹²⁷

Ahşap yüzeyine birkaç katman halinde uygulanan vernik işçiliğine lake denilmekte ve bu teknik “Edirnekâri”¹²⁸ ya da “Rugani” adıyla da anılmaktadır. Bu teknikte vernik hava ile temasta sertleşir ve kararır. İstenilen sertlik ve dayanıklılığı sağlamak için lak tabaka halinde sürülür ve iyice kuruduktan sonra işlem tekrarlanır.¹²⁹ Cilalı yüzey üzerine altın ve boya ile nakışlar yapılır, sonrasında cam gibi parlak satırlar elde edilinceye kadar verniklenir.¹³⁰

Ahşap üzerine boyama tekniği daha çok mimari alanlarda kullanılmakta¹³¹ genellikle kırmızı, koyu mavi, beyaz, sarı gibi tabii boyaların yanı sıra yaldızın da kullanıldığı görülmektedir.¹³²

---

¹²⁵ Ödekan, “Edirnekâri”, s. 444.

¹²⁶ Yücel, “Edirnekâri” s. 449.

¹²⁷ Ünver, s. 16.

¹²⁸ Sözen ve Tanyeli, s. 189.

¹²⁹ Karaçağ, “Mevlânâ Müzesi’ndeki”, s. 174.

¹³⁰ Arıtan, s. 553.

¹³¹ Öney, “Anadolu’da Selçuklu”, s. 147.

¹³² Barışta, “Türk El”, s. 15.

2.4.2. Ajur Yapıştırma Tekniği

Yekpare parçadan ajur oyma tekniği ile elde edilen süsleme, düz bir levhaya yapıştırılmaktadır. İlk bakışta oyma tekniği gibi görülen süslemelerde dökülmeler olursa fark edilebilen bir tekniktir.¹³³

2.4.3. Kafes Tekniği

Kafes tekniği, ahşap kirişlerin çeşitli geometrik şekiller meydana getirecek biçimde bir araya çakılmasıyla elde edilir. Özellikle minberlerin korkuluk kısımlarında kullanılan bir tekniktir.¹³⁴ Meydana getiriliş biçimine göre üç gruba ayrılır.¹³⁵

2.4.3.1. Çıtalarla Yapılan Kafes Tekniği

Çeşitli geometrik şekillerde hazırlanan küçük ve ince çıtalar uç kısımlarından birbirlerine çakılması yahut yuva açılarak geçirilmesiyle meydana getirilir.¹³⁶

2.4.3.2. Kafes Oyma (Ajur) Tekniği

Eserlerin yüzeylerine kesici ve delici aletlerin yardımıyla delikli süslemelerin işlendiği tekniğe, “delik işi”, “kesme” veya “ajur” denir.¹³⁷ Bir kafes teşkil edecek şekilde ahşap levhalardan, süslemenin arasındaki parçaların oyulup çıkartılmasından ibarettir. Hem geometrik hem de bitkisel kompozisyonlar meydana getirilebilir.¹³⁸

Kafes oyma tekniği ile süslemeler yapılırken bazen ahşap üzerine çizilen desenin zemin kısımları kesilerek çıkartılır bazen de zemin bırakılarak desenler kesilip çıkartılır.¹³⁹ Ahşap zemininin tamamen oyulup çıkarıldığı zaman motifler, bir zemine dayanmaz, bir veya birkaç noktadan birbirlerine bitişik olarak bırakılır.¹⁴⁰ Ajur tekniği

¹³³ Bozer, “15. Yüzyılın”, s. 28.

¹³⁴ Öney, “Anadolu Selçuklu”, s. 141.

¹³⁵ Bozer, “Ahşap Sanatı”, s. 540.

¹³⁶ Bozer, “Ahşap Sanatı”, s. 540.

¹³⁷ Erginsoy, s. 37.

¹³⁸ Bozer, “15. Yüzyılın”, s. 27.

¹³⁹ Erginsoy, s. 37.

¹⁴⁰ Güvemli ve Kerametli, s. 44.

ile ahşap yüzeylerinin dantel gibi delikli formda oyulduğu örneklere rahlelerde sıkça rastlanır.¹⁴¹

2.4.3.3. Maşrabiye (Muşarabiye) Tarzında Yapılan Kafes Tekniği

Küresel form ya da makaraya benzeyen çeşitli biçimlerdeki parçaların, çivi yahut tutkal kullanmadan çubuklar yardımıyla birleştirilmesidir.¹⁴²

2.4.4. Kakma Tekniği

Kakma tekniği, ahşap, metal ve taş yüzeylerin bezenmesinde kullanılmaktadır. Bezemenin yapılacağı yüzeyde kakma derinliği kadar oyulan kanal ve yuvalara farklı cins ve renkte parçalar gömülmektedir.¹⁴³ Kakma yapılabilmesi için malzemenin yumuşak ağaçtan olması tercih edilir. İşlenecek motiflerin tüm detayları¹⁴⁴ ahşabın yüzeyine çizilir, kalem ile yabancı malzemelerin uygulanacağı yuvalar açılırken seviyenin düzgünlüğü için özen gösterilir.¹⁴⁵ Açılan yuvaların dip ölçüleri sonradan kakılacak olan parçanın yerinden çıkmasını engelleyecek biçimde ağız ölçülerine oranla daha geniş tutulmaktadır.¹⁴⁶

Ceviz, meşe, abanoz gibi kıymetli ahşaptan yapılan kapı, pencere kanadı, sandık, rahle, Kur'an mahfazalarına, yerine göre farklı renkte başka bir ahşap, sedef, fildişi, bağa, kemik, altın, gümüş yahut değerli taşlar kakılarak tezyinat yapılmıştır.¹⁴⁷ Zeminden renk farkı ile ayrılan bu kakmalarla zengin görünümlü bezemeler elde edilmektedir.¹⁴⁸ Gümüş kakma, sedef kakma, fildişi kakma gibi kullanılan süslemeye göre isimlendirilmektedir.¹⁴⁹

Mısır'da 13. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan kakma tekniği 14. ve 15. yüzyıllarda kaliteli örneklerini vermiştir. Anadolu'da da 13. yüzyılın sonlarında

¹⁴¹ Öney, "Anadolu Selçuklu", s. 141.

¹⁴² Bozer, "Ahşap Sanatı", s. 541.

¹⁴³ Ödekan, "Kakma", s. 808.

¹⁴⁴ Korol, s. 75.

¹⁴⁵ Kerametli, s. 10.

¹⁴⁶ Ödekan, "Kakma, s.808.

¹⁴⁷ Bozkurt, "Kakmacılık", s. 216.

¹⁴⁸ Bozer, "15. Yüzyılın", s. 25.

¹⁴⁹ Önder, s. 124.

görülmeye başlanmıştır. Mısır ile aynı dönemlerde görülmeye başlanan kakma tekniği, Anadolu'da Mısır'a göre daha geç bir gelişme göstermiştir.¹⁵⁰

2.4.4.1. Klasik Kakma Tekniği

Süsleme, ahşabın üzerine desene göre tahta, yahut çeşitli renkli malzemeler ile yapılmaktadır. Desen, tahtanın üzerine çizilir, kalem yardımı ile yabancı malzemenin uygulanacağı yüzeyde yuvalar açılır. Seviyenin düzgünlüğü için dikkatle çalışılır. Zemin tahtasının cinsi ve renginden farklı olan tahta parçaları kakılırken zemin ve örnek arasındaki kontrast farkı dekoratif bir tesir sağlamaktadır.¹⁵¹

2.4.4.2. Tel Kakma (Şam İşi) Tekniği

Tahtaya oyulan yivlerin, çeşitli biçimlerdeki çukurların veya yuvaların içerisine, başka bir renkteki madenden tel gömülmesiyle yapılan tezyinata tel kakma denilmektedir. Açılan yivlerin içerisine tavlanmış olan gümüş veya altın tel yerleştirildikten sonra, yivin açıldığı esnada yanlara itilen maden, telin üzerine kapatılarak hafif ve dar satırlı bir çekiç yardımıyla dolgunun zemin ile aynı düzeyde olması sağlanır.¹⁵² Bu tekniğin en güzel örnekleri Şam'da yapıldığı için Şam kakması olarak isimlendirilmiştir.¹⁵³

Kakma tekniğinde kullanılan başlıca malzemeler:

Ahşap: Yakılmamak üzere ağaçtan kesilen¹⁵⁴ ahşap, rahle yapımının ana malzemesidir. Ahşap malzemedeki kullanılan ağaçlar içerisinde en çok tercih edilen dayanıklılığı sebebiyle ceviz ağacıdır. Kullanılan diğer ağaçlar; kiraz, karaağaç, abanoz, maun, meşe, sedir ve tik ağaçlarıdır.¹⁵⁵

Bağa: Deniz kaplumbağalarının kabuklarının sıcak suda yumuşatılması ile elde edilen desenli kısımlara bağa denilmektedir.¹⁵⁶ Bağalar, hayvanın teknesinden

¹⁵⁰ Bozer, "15. Yüzyıl'ın", s. 25.

¹⁵¹ Kerametli, s. 10.

¹⁵² Erginsoy, ss. 39-41.

¹⁵³ Arseven "Kakma", ss. 905-906.

¹⁵⁴ Yücel, "Ahşap", s. 181.

¹⁵⁵ Karaçığ, "İstanbul Divan", s. 164.

¹⁵⁶ Önder, s. 25.

ısıtılarak çıkarılır, ince plakalar halinde kalıp içerisinde sıkıştırılır ve çeşitli yerlerde kullanıma hazır çubuk haline getirilir.¹⁵⁷ Sedef ve fildişi ile karıştırılarak birçok eşya süslemesinde kullanılmıştır.¹⁵⁸

Sedef: İçerisinden inci çıkan istiridye kabuğuna sedef denilmektedir. Genellikle rengi beyaz olmakla birlikte ışığa göre gökkuşağı renklerinde ışınlar yaydığı da görülmektedir.¹⁵⁹ Sedefin hammaddesi ve sertlik derecesi nedeniyle üç boyutlu uygulamalarda kullanıma uygun değildir. Ahşap yüzeylerin geometrik desenlerle süslenmesinde daha çok kullanılmıştır.¹⁶⁰

Fildişi: Filin kavisli iki dişidir, genellikle süsleme sanatlarında ve lüks eşya yapımında kullanılmaktadır.¹⁶¹ Fildişi, keski, kalem, kıl testere gibi aletler ile de kolayca işlenebilmekte ve levha haline getirilip kaplama, kakma işlerinde de tercih edilmektedir.¹⁶²

Altın Varak: Altın varaklar, ezilip fırça yardımıyla sürülür yahut zemine yapıştırılarak da kullanılır.¹⁶³

2.4.5. Taklit Kündekâri Tekniği

Taklit kündekâri tekniğinde ahşap parçalar yan yana getirilir, geometrik desen kabartma olarak işlenir. Bu çıkıntılı yüzeylerin arasına, geometrik kafesi oluşturan kirişler çakılır ya da yapıştırılır¹⁶⁴ böylece esere kündekârinin görünüşü verilmektedir.¹⁶⁵ Taklit kündekâri tekniği, yapılış şekline göre “çakma ve kabartmalı”, “tamamen çakma ve yapıştırma” kündekâri olarak iki gruba ayrılır.¹⁶⁶

---

¹⁵⁷ Erdem, s. 424.

¹⁵⁸ Büngül, s. 36.

¹⁵⁹ Bozkurt, “Sedefkârlık”, ss. 282-283.

¹⁶⁰ Türkoğlu, s. 57.

¹⁶¹ Bozkurt, “Fildişi”, s. 73.

¹⁶² Mülayim, s. 74.

¹⁶³ Birol, s. 541.

¹⁶⁴ Sözen, s. 34.

¹⁶⁵ Demiriz, “Osmanlı Mimarisi’nde”, s. 25.

¹⁶⁶ Bozer, “Ahşap Sanatı”, s. 534.

2.4.5.1. Çakma ve Kabartmalı Kündekâri Tekniği

İstenilen geometrik kompozisyon, yan yana eklenen ahşap levhaların üzerine çizilir. Üçgen, yıldız gibi çeşitli geometrik şekillerdeki parçaların aralarında kalan kısımlar oyulur. Oyulan kısımlara geometrik örgüyü teşkil eden çıtalar çakılır,¹⁶⁷ çivili bir uygulamadır.¹⁶⁸ Görünüşü itibariyle hakiki kündekâri tekniğine çok benzer fakat nem ve ısıнын etkisiyle ahşap levhalarda zaman içerisinde meydana gelen ayrılmalar ve çatlamlar kompozisyonun bütünlüğünü bozmaktadır.¹⁶⁹

2.4.5.2. Tamamen Çakma ve Yapıştırma Kündekâri Tekniği

Yan yana eklenen yekpare ahşap parçalarının üzerine, ayrı ayrı hazırlanan üçgen, yıldız biçimindeki parçalar ve bu parçaların aralarındaki geometrik örgüyü oluşturan çıtalar yapıştırılır ya da çakılır. Süsleme ve görünüş itibariyle hakiki kündekâri tekniğine benzerlik göstermektedir. Bu teknik, yapıştırılan ya da çakılan parçaların dökülmesi ile tespit edilebilmekte¹⁷⁰ ve kündekâri tekniklerine göre daha az ustalık istemektedir.¹⁷¹

2.4.6. Kazıma Tekniği

Diğer tekniklere göre ikinci planda kalan bu teknik, ince uçlu ahşap kalemi yardımıyla yüzeyin çizilmesinden ibarettir. Bu teknikte diğer teknikler gibi yüzeyde herhangi bir parça kaldırılmamıştır. Panolarda, küçük geometrik bölmeleri kuşatan ince şeritlerde kullanıldığı görülmektedir. Genellikle basit, geometrik biçimler işlenmektedir.¹⁷²

¹⁶⁷ Bozer, “15. Yüzyılın”, s. 21.

¹⁶⁸ Kuban, s. 365.

¹⁶⁹ Bozer, “Ortaçağ Anadolu”, s. 912.

¹⁷⁰ Bozer, “Ortaçağ Anadolu”, s. 912.

¹⁷¹ Barışta, “Türk El”, s. 18.

¹⁷² Bozer, “15. Yüzyılın”, s. 25.

2.4.7. Oyma Tekniği

Oyma tekniği, insanlığın kullanmış olduğu en eski süsleme sanatlarından biridir. Genellikle oyma, taş, mermer, stuko, yeşim, akik, fildişi, boynuz, kemik, maden ve ahşap üzerine yapılırsa da¹⁷³ aralarında en yaygın olanı ahşap oymacılığıdır. Bu süsleme umumiyetle cami ve medreselerdeki kapılarda, minberlerde ve kürsülerde, mezar parmaklıklarında, dolap kapaklarında, rahle ve raflarda, zengin konakların ağağ işçiliklerinde kullanılması yanında¹⁷⁴ yazı, figür, geometrik, bitkisel süslemelerde de uygulanmaktadır.¹⁷⁵

Oyma tekniği, avuç içi ile itilen yahut tokmak ile vurulan yontma kalemi aracılığıyla yapılmaktadır. En çok kullanılan motifler, bağlantılı formlarla meydana getirilen rumi ve çiçek motifleridir. Geometrik motifler daha az tercih edilmekte çünkü motiflerin işlenmesi esnasında zlmeler ve kırılmalar yaşanabilmektedir.¹⁷⁶

Yüzey üzerinde oluşturulacak desenler ya doğrudan tahtaya yahut karbon kâğıdı yardımı ile çizilir.¹⁷⁷ Motiflerin aralarında kalan kısımlar istenilen derinliğe kadar oyulur ve bezemelerin daima kabartma halinde kalması amaçlanır. Oyma derinlikleri değişkenlik göstermekte, 1 mm'den başlayarak 2 cm'ye kadar ulaşabilmektedir. Oyma tekniği, süslemelerin özelliklerine göre başlıca beş gruba ayrılır.¹⁷⁸

2.4.7.1. Düz Satırlı Oyma Tekniği

Ağağ yüzeyine istenilen Şekil çizildikten sonra¹⁷⁹ motiflerin araları kabartılan bu süsleme tekniğinde, bezemelerin satırları düz bir zemin teşkil eder. Kenarları zemine dik Şekilde inen motifler aynı ykseklிđe sahiptir.¹⁸⁰ Derinlik az olduğu için

---

¹⁷³ Bozkurt, "Oymacılık", s.13.

¹⁷⁴ Arseven, "Türk Sanatı", s. 220.

¹⁷⁵ Bozer, "15. Yüzyılın", s. 22.

¹⁷⁶ yken, s. 185.

¹⁷⁷ Korol, s. 78.

¹⁷⁸ Bozer, "Ahşap Sanatı", s. 537.

¹⁷⁹ Kuban, s. 365.

¹⁸⁰ Bozer, "15. Yüzyılın", s. 23.

plastik etkide az olmaktadır.¹⁸¹ Bu teknik tek başına kullanıldığı gibi diğer oyma çeşitleri ile de bir arada tercih edildiği örnekleri mevcuttur.

2.4.7.2. Yuvarlak Satırlı Oyma Tekniği

Yuvarlak satırlı oyma tekniği, en çok kullanılan ve yaygın olan tekniktir. Motifler, yuvarlak engebeli bir zemin üzerine işlenmektedir.¹⁸² Hem oyma derinliğinin artmasında hem de bezemelerin başlı başına değer kazanmasına imkân tanıyan bu teknik ile hareketli, akıcı ve etkili kompozisyonlar ortaya çıkmaktadır. Zemine fazla yer verilerek tezyinattaki motifler ön plana çıkarıldığı gibi zeminin kapladığı alan azaltılarak ajur etkisi veren girift kompozisyonlarda elde edilebilmektedir.¹⁸³ Özellikle kitabelerde, yazı bordürlerinde, arabesk dekorlarda yaygın olarak kullanılmış ve çok zengin bir görünüş kazandıran tekniktir.¹⁸⁴

2.4.7.3. Oluklu Oyma Tekniği

Oluklu oyma tekniğinde kabartılan motiflerin yüzeyleri genellikle derin bazen de ince yivlerle oluklandırılır.¹⁸⁵ Olukların yalnızca ince bir yiv olarak kaldığı örnekleri de mevcuttur. Bu teknik ile zengin ışık-gölge oyunları yapılabilmektedir. Örneklerini bordürlerde kullanılan geometrik süslemelerde görmekteyiz.¹⁸⁶

2.4.7.4. Çift Katlı Oyma Tekniği

Çift katlı oyma tekniği, iki farklı süslemenin iki kat oluşturacak biçimde üst üste oyulmasıyla elde edilmektedir. Bu teknikte her iki kattaki süslemeler aynı oyma tekniği ile işlenebildiği gibi birbirinden farklı iki oyma tekniğinin bir arada kullanılması ile de oluşturulabilir.¹⁸⁷ Özellikle kitabelerde, yazılarda kullanılan bu

---

¹⁸¹ Özgür Yıldız, “Kakma Teknikli”, s. 30.

¹⁸² Ersoy, s. 51.

¹⁸³ Bozer, “Ahşap Sanatı”, s. 537.

¹⁸⁴ Öney, “Anadolu Selçuklu”, s. 140.

¹⁸⁵ Özgür Yıldız, “Kakma Teknikli”, s. 30.

¹⁸⁶ Bozer, “15. Yüzyılın”, s. 24.

¹⁸⁷ Bozer, “Ahşap Sanatı”, s. 539.

teknik ile çok zengin bir görünüş sunulmaktadır. Genellikle altta kalan dekor, arabeskler yahut helezoni kıvrımlar meydana getiren düz satırlı oyma tekniği ile, üstteki yazı dekoru ise yuvarlak satırlı oyma tekniği ile işlenmektedir.¹⁸⁸

2.4.7.5. Eğri Kesim Tekniği

Motiflerin yüzeyleri hafif bir kavis ile zemine doğru eğimli iner ve birbirleriyle kesişir. Zemin tamamen ortadan kalkar ve yalnızca bir çizgi olarak kalır. Bu teknik sonucunda motifler zemin ile bütünleşir. Zeminin yerine geçen çizgi, iki komşu motifin de kenarlarını teşkil eder.¹⁸⁹ Zemin ile motiflerin bütünleşmesi, zeminin de motiflere eşlik etmesiyle kıvrımların aralarında kalan bezemeler soyut bir karaktere bürünür.¹⁹⁰

Eğri kesim tekniği, Anadolu ahşap işçiliğinde pek yaygın değildir. İran bölgesi Büyük Selçuklu alçı ve Anadolu taş işçiliğinde sıkça görülen bu teknik, Anadolu ahşap işçiliğinde erken örneklerde, stilize edilmiş yarım palmet motifleriyle dikkatimizi çekmektedir¹⁹¹.

2.4.8. Tarsi Tekniği

Ahşap yüzeyinin bir ya da birden fazla farklı renkte ince kesilmiş yaprak halindeki ahşap bezemelerle süslenme tekniğidir.¹⁹² Ahşap dışında, fildişi, kemik, sedef gibi parçaların yapıştırılmasıyla elde edilen ve görünüş itibariyle mozaik şeklinde olan tarsi tekniği, kakma tekniğine benzerlik göstermekle birlikte aynı zamanda yapılışı bakımından birbirilerinden farklıdır. Kakma tekniğinde ahşap yüzeyinde yuvalar açılır ve bu yuvaların içerisi yabancı malzemeler ile doldurulurken tarsi tekniğinde ise parçalar yan yana getirilerek yuva açılmadan yapıştırılır. Kakma tekniğine paralel olarak gelişen tarsi tekniğinin en bol ve zengin örnekleri 16. yüzyıl ve sonrasında görülür.¹⁹³

¹⁸⁸ Öney, “Anadolu Selçuklu”, s. 140.

¹⁸⁹ Bozer, “Ahşap Sanatı”, s. 538.

¹⁹⁰ Bozer, “15. Yüzyıl’ın” s. 24.

¹⁹¹ Öney, “Anadolu Selçuklu”, s. 140.

¹⁹² Üyken, s. 187.

¹⁹³ Bozer, “15. Yüzyılın”, s. 26.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATALOG

3.1. BURSA TÜRK VE İSLAM ESERLERİ MÜZESİ

Türk ve İslam Eserleri Müzesi, Bursa iline bağlı olan Yıldırım ilçesinin Yeşil semtindedir.

Bursa'da ilk müze, Bursa Maarif Müdürü Azmi Bey'in ve Erkek Lisesi muhasebecisi olan Reşad Bey'in şahsi çabalarıyla etraftan toparlanan eserlerin Erkek Lisesi bahçe ve laboratuvarında açılması ile kurulmuştur. Osman Hamdi Bey tarafından 1904 yılında resmi hizmete açılan bu müze, 1929 yılında Bursa Müzesi adını almıştır. Üzerinden geçen bir yıl içerisinde gelişmesi göz önüne alınarak Yeşil Medreseye taşınmıştır. Müze, 1 Ekim 1956 yılında yapılan restorasyon ile tekrar hizmete açılmıştır. Bünyesinde bulunan arkeolojik eserlerin farklı bir binaya taşınması ile 22 Kasım 1975 tarihinde Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi adıyla hizmet vermeye başlamıştır.¹⁹⁴

Müzedede yedi adet rahle bulunmaktadır. Bu rahlelerden yalnızca bir adedi müze içerisinde sergilenmekte, diğer rahleler ise müze deposunda muhafaza edilmektedir. Müze envanter numaralarında kronolojik olarak bir sıralama bulunmadığından dolayı katalog kısmında rahleler tarafımızdan kronolojik sıralamaya tabi tutularak incelenecektir. Böylece rahlelerin tarih içerisinde plan, malzeme ve süsleme özelliklerini değerlendirme imkânı bulmaktayız.

---

¹⁹⁴ Yalman, s. 451.

3.1.1. KATALOG – 1

Katalog No: 1

Fotoğraf No: 41-42-43

Şekil No: 9

Müze Envanter No: 3248

İnceleme Tarihi: 13.06.2022

Müzedeki Yeri: Depoda yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: Müze envanter bilgilerinde yoktur.

Boy Ölçüsü: 0,77 m

En Ölçüsü: 0,28 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 11

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 7: 3248 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

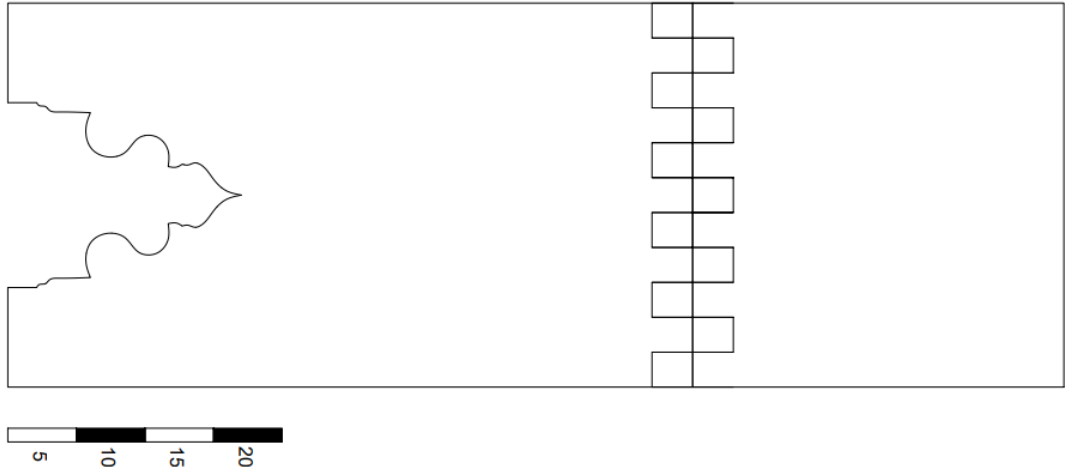

Müze Envanter Bilgisi: “Ağaçtan yapılmıştır. Çürümüş olup, yer yer kıvrılmıştır. Yüzey kısmı kemik ve ahşap kakma ile süslenmiştir. Müzeye geliş şekli 50 TL’dir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Rahle ahşaptan yapılmıştır. Kemik ve ahşap kakma tekniği ile tezyin edilmiştir (Foto 41).

Tanımı: Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin deposunda yer almaktadır. Envanter numarası 3248'dir. Rahle, 0,77 x 0,28 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 13. yy. başı 14. yy. sonuna tarihlendirilebilir. Geçme olarak tasarlanan rahlede on bir adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 9: 3248 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan yüzeyin merkezinde farklı renkteki ahşap ve kemik malzemelerin üçgen ve beşgen formda kakılmasıyla onlu madalyon görünümü verilmiştir (Ek 1). Yüzey aşınmış durumda olduğu için kakmalar yer yer dökülmüştür.

Küçük kare alanların köşelerine üçgenler yerleştirilmiş, karenin ortasına ise baklava dilimlerinin yerleştirilmesiyle yıldız desenleri elde edilmiştir. Bu küçük karelerin tekrarlanmasıyla kenar bordürleri meydana gelmiştir (Foto 42). Üst dış yüzeyin kenarları çürümüş ve aşınmış vaziyettedir.

Foto 8: 3248 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzeý: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir. Çizikler ve aşınmalar bulunmaktadır (Foto 43).

Foto 9: 3248 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Üst dış yüzeyin merkezinde yer alan onlu madalyon bu yüzeyinde merkezine konumlandırılmıştır. Kenar bordürleri altı kollu yıldızlardan oluşturulmuştur. Her bir yıldızın kenarı kendini takip eden diğer yıldızların da kenarları olacak biçimde düzenlenmiştir.

Ayak İç Yüzey: Süsleme yoktur.

Ayak Açıklığı: Dilimli kemer biçiminde oyulmuştur.

Kalınlık Kısmı: Süsleme bulunmamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Tezyinat yoktur.

Tarihlendirme: Rahlenin üst iç ve ayak dış yüzeylerinde görülen onlu madalyon kompozisyonunu Afyon Kubbeli Mescit (1330) kapısı, Ahlat Hasan Padişah Kümbeti (1275) taş kabartmada, Akşehir Küçük Ayasofya Mescidi (1234) kubbe göbeğindeki çinilerde, İznik Müzesi env. 616 olan mezar taşında da görmekteyiz.¹⁹⁵ Rahlenin mevcut durumu, malzeme ve süsleme özellikleri dikkate alınarak 13 ve 14. yüzyıllar arasında yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin her yeri çürükler sebebi ile deforme olmuştur. Kitaplık bölümü ve ayak kısmında çok fazla aşınmalar mevcuttur.

---

¹⁹⁵ Demiriz, “İslam Sanatında”, s. 370.

Katalog No: 2

Fotoğraf No: 21-22-23-24-25

Şekil No:10

Müze Envanter No: 2187

İnceleme Tarihi: 13.06.2022

Müzedeki Yeri: Depodadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: Müze envanter bilgilerinde yoktur.

Boy Ölçüsü: 0,73 m

En Ölçüsü: 0,35 m

Yan Kalınlık: 0,02 m

Diş Sayısı: 9

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 10: 2187 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

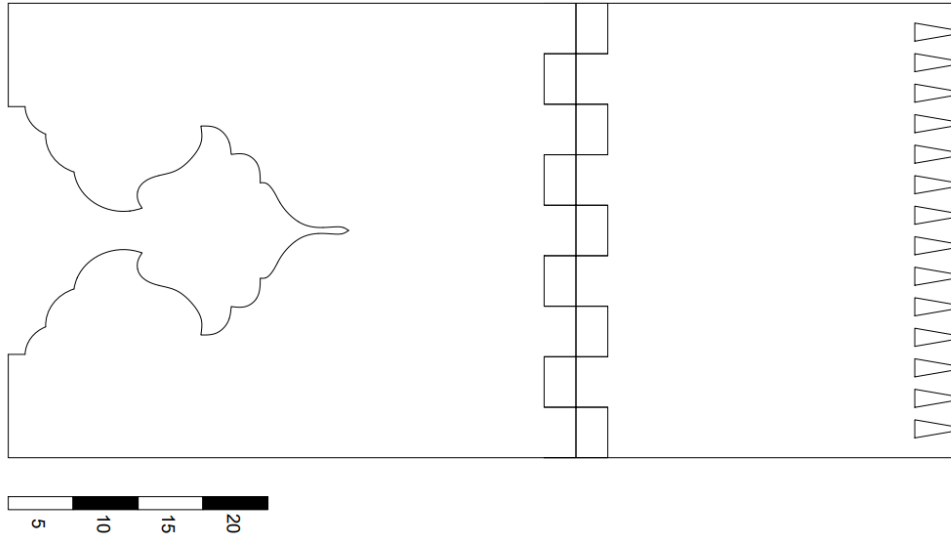
Müze Envanter Bilgisi: “Ayak kısmının ortası büyük bir palmet şeklinde oyulmuştur. Rahlenin içi ve dışı lake işçiliği ile kaplı olup, iç kısmındaki lake süslemeler dökülmüştür. Kuran konulacak kısmın dış yüzünde ortada yuvarlak dilimler halinde ve iki ucu palmet motifli oval madalyonun ortasında sedef parçaları yapıştırılmıştır. Madalyonun ortasında dört bölümlü çiçek üzerinde de sedef parçalar

vardır. Diğer kısımlar kıvrım dalları rumi ve palmet motifleri ile lake işçiliği görülmektedir. Lakeler yer yer bozulmuştur.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşaptan yapılan rahlenin süslemesinde sedef ve altın varak kullanılmıştır. Edirnekâri tekniği ile tüm yüzeyler kaplanmıştır (Foto 21).

Tanımı: Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin deposunda yer almaktadır. Envanter numarası 2187'dir. Rahle, 0,73 x 0,35 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,02 metredir. 16. yüzyıla tarihlendirilebilir. Geçme olarak tasarlanan rahlede dokuz adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 10: 2187 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen formda düzenlenen pano yüzeyleri altın varakla kaplanmış, üstü ise ince fırçalar yardımı ile rumi-palmet ve üç dilimli yaprak motifleriyle boş alan bırakılmayacak şekilde doldurulmuştur (Foto 22). Helezonik formda daireler içinde rumiler görülmektedir. Dört bir köşesine palmet motifi

işlenmiştir, orta kısımda ise dört dilimli bir çiçek motifi görülmekte fakat lake bozulduğu için desen tam seçilememektedir. Çiçek motifinin yüzeyi sedef parçaları ile tezyin edilmiştir. Bu kompozisyonun üstünde merkeze yerleştirilmiş salbekli şemse motifi sedef parçaları ile işlenmiştir. Yüzeydeki süslemeleri korumak için tüm yüzey lake ile kaplanmıştır. Yüzeyin tepe kısmında 15 adet diş oyulmuştur.

Foto 11: 2187 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Cila bozulduğu için bu yüzey harap durumdadır. Herhangi bir süsleme izinin mevcut olmaması bu yüzeyin boş bırakıldığını düşündürmektedir (Foto 23).

Foto 12: 2187 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeyinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Lake bozulduğu için renk değişimleri meydana gelmiştir (Foto 24). Yüzeydeki kalıntılardan yola çıkarak üst dış yüzeyde bulunan kompozisyonun bir benzerinin bu yüzeyde de uygulanmış olduğu düşünülebilir.

Foto 13: 2187 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu yüzeyde süsleme kompozisyonlarına yer verilmemiştir.

Ayak Açıklığı: Palmet biçiminde şekillendirilmiştir (Foto 25).

Foto 14: 2187 Env. Nolu Rahlenin Ayak Açıklığının Görünümü.

Kalınlık Kısmı: Bu yüzeyde süsleme kompozisyonlarına yer verilmemiştir.

Menteşe Yüzeyi: Yüzey deforme olmuştur.

Tarihlendirme: Rahle lake tekniği ile örtülmüştür. Yüzeylerde görülen altın varak, sedef, rumi-palmet ve şemse motifleri ince bir işçilik eseridir. Rahlenin 16. yüzyılda saray için yapıldığı düşünülmektedir.¹⁹⁶

Bugünkü Durumu: Bütün yüzeyleri hasar görmüştür. Cilası bozulmuştur.

---

¹⁹⁶ Acar, s. 332.

Katalog No: 3

Fotoğraf No: 17-18-19-20

Şekil No: 11

Müze Envanter No: 1020

İnceleme Tarihi: 13.06.2022

Müzedeki Yeri: Depodadır.

Malzemesi: Ağaç.

Tarihi: Müze envanter bilgilerinde yoktur.

Boy Ölçüsü: 0,735 m

En Ölçüsü: 0,276 m

Yan Kalınlık: 0,02 m

Diş Sayısı: 7

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 15: 1020 Env. Nolu Rahlenin Görünümü.

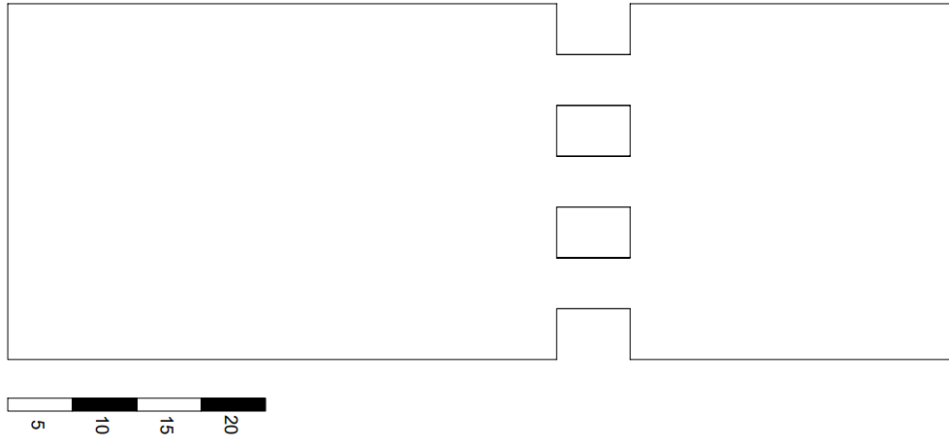

Müze Envanter Bilgisi: “Ağaçtan iki parça şeklinde olup, parçalar birbirine geçmez. Üzerleri çeşitli geometrik motiflerle hafif kabartmalı olarak tamamen kaplanmıştır. Motiflerin arasında yer yer fildişi kakmalar vardır. Bu kakmaların bir kısmı dökülmüştür.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılmış olan rahle fildişi, kemik ve abanoz tarsi tekniği ile işlenmiştir. Edirnekâri tekniği de kullanılmıştır (Foto 17).

Tanımı: Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin deposunda yer almaktadır. Envanter numarası 1020'dir. Rahle, 0,735 x 0,276 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,02 metredir. 16 ve 17. yüzyıllar arasına tarihlendirilebilir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü ve ayak kısmından oluşmaktadır. Geçme kısımları birbirinden ayrıldığı için iki parça halindedir. Rahlenin orijinal halinin fotoğrafının olmaması nedeniyle kalan izlerden hareketle üst ve dış yüzeylerinin üst iç yüzeyin devamı olacak nitelikte işlendiğini tahmin etmekteyiz.

Şekil 11: 1020 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dış yüzeyinde bulunan kaplamalar tamamen dökülmüştür (Foto 18). Kalıntılardan yola çıkarak üst iç yüzeyin devamı olacak nitelikte işlendiği söylenebilir.

Foto 16: 1020 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan yüzeyin merkezindeki panoda iç içe geçmiş düzenli onikigenler, on iki ve altı köşeli yıldızlardan girift bir kompozisyon oluşturulmuştur (Foto 19). Fildişi, kemik ve abanoz malzemelerden küçük geometrik parçalar tarsi tekniği ile işlenmiştir. Kenar bordürlerinde meander motifi kullanılmıştır (Ek 2). Motiflerde dökülmeler görülmektedir.

Foto 17: 1020 Env. Nolu Rahlenin İç Yüzeyinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Dış yüzeyinde bulunan kaplamalar tamamen dökülmüştür. Üst iç yüzeyde bulunan meander ve iç içe geçmiş çokgenlerin burada da kullanıldığını kalıntılardan anlamaktayız.

Ayak İç Yüzey: Yüzey kırmızı renkte bir boya ile boyanmıştır. Orta kısımda üçgenlerden oluşturulmuş altıgen içerisinde bir madalyon bulunmaktadır (Foto 20). Altıgenin köşelerinde bulut motifi görülmektedir. Harap durumda olduğu için bezemelerin çoğu belli olmamaktadır. Kurt yenikleri mevcuttur.

Foto 18: 1020 Env. Nolu Rahlenin İç ve Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmemiş olup düz ayak biçimindedir.

Kalınlık Kısmı: Yüzey deforme olmuştur. Kurt yenikleri ve aşınmalar mevcuttur.

Menteşe Yüzeyi: Yüzey deforme olmuştur.

Tarihlendirme: Süsleme kompozisyonlarında görülen onikigenler, tarsi tekniğinin kullanılmış olması, meander ve sıçandışi motiflerinin görülmesi, benzer düzenlemeye sahip rahlelerin bulunması nedeniyle 16-17. yüzyıllar arasına tarihlendirilebilir.

Bugünkü Durumu: Rahle oldukça harap durumdadır. Parçalar birbirinden ayrılmıştır. Zemin üzerinde yekpare bir duruş sergilememektedir.

Katalog No: 4

Fotoğraf No: 26-27-28-29-30-31-32

Şekil No: 12

Müze Envanter No: 2290

İnceleme Tarihi: 13.06.2022

Müzedeki Yeri: Depoda yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: Müze envanter bilgilerinde yoktur.

Boy Ölçüsü: 0,71 m

En Ölçüsü: 0,25 m

Yan Kalınlık: 0,02 m

Diş Sayısı: 6

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 19: 2290 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

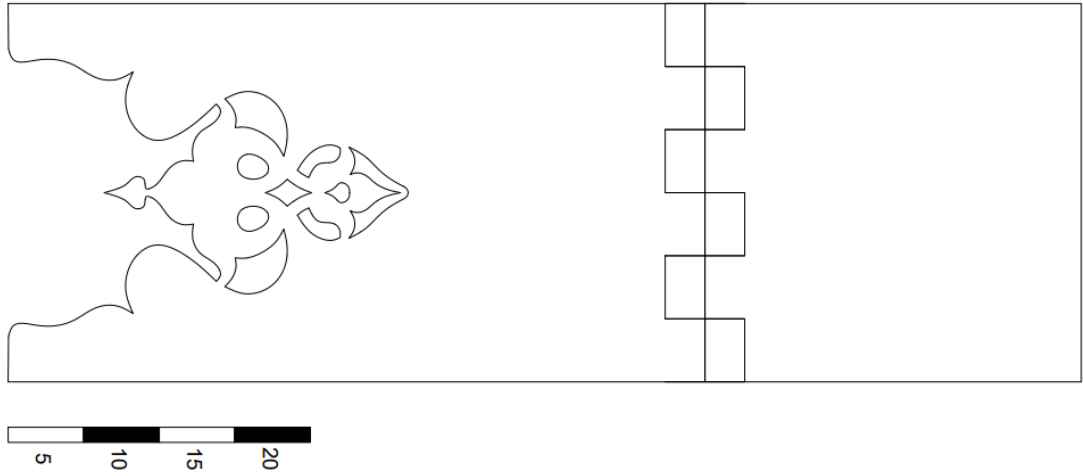

Müze Envanter Bilgisi: “Yekpare tahtadan yapılmıştır. Yüzlerde renkli ince sedeflerle motifler kakma olarak işlenmiştir. Ayak kısımlarına oyularak kıvrım dal ve lale motifleri yapılmıştır. Üzerinde ve kenar kısımlarında süslemeleri yer yer dökülmüş olup, rahle bir hayli eskimiş vaziyettedir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Rahle ahşaptan yapılmıştır. Fildişi, sedef ve abanoz malzemeler tarsi tekniği ile işlenmiştir. Kafes oyma ve Edirnekâri teknikleri de kullanılmıştır (Foto 26).

Tanımı: Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin deposunda yer almaktadır. Envanter numarası 2290'dır. Rahle, 0,71 x 0,25 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,02 metredir. 16-17. yy. aralığına tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 12: 2290 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan yüzeyin merkezinde yer alan pano tamamen dökülmüştür. Panonun etrafında içten dışa doğru olacak şekilde üç adet bordür yer almaktadır. Birinci bordür renkli ahşap parçaları ve fildişi malzemeyle oluşturulan meander motifidir (Ek 3). İkinci bordür olarak abanoz ağacından parçalar ahşap zemine tarsi tekniği ile işlenmiş ve her kenarda ikişer adet olmak üzere farklı renkteki ahşap parçaları ile çeşitli geometrik desenler meydana getirilmiştir. (Foto 27). En dıştaki kenar bordürü ise tarsi tekniği ile yapılmış “Y” biçiminde kıvrımlardan oluşturulmuştur. Bu bordürün yarısı dökülmüş, yüzeyin kenarları aşınmış ve süslemeleri yer yer dökülmüştür. Rahlenin diğer üst dış yüzeyindeki süslemelerin tamamı da yine dökülmüş durumdadır (Foto 28).

Foto 20: 2290 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

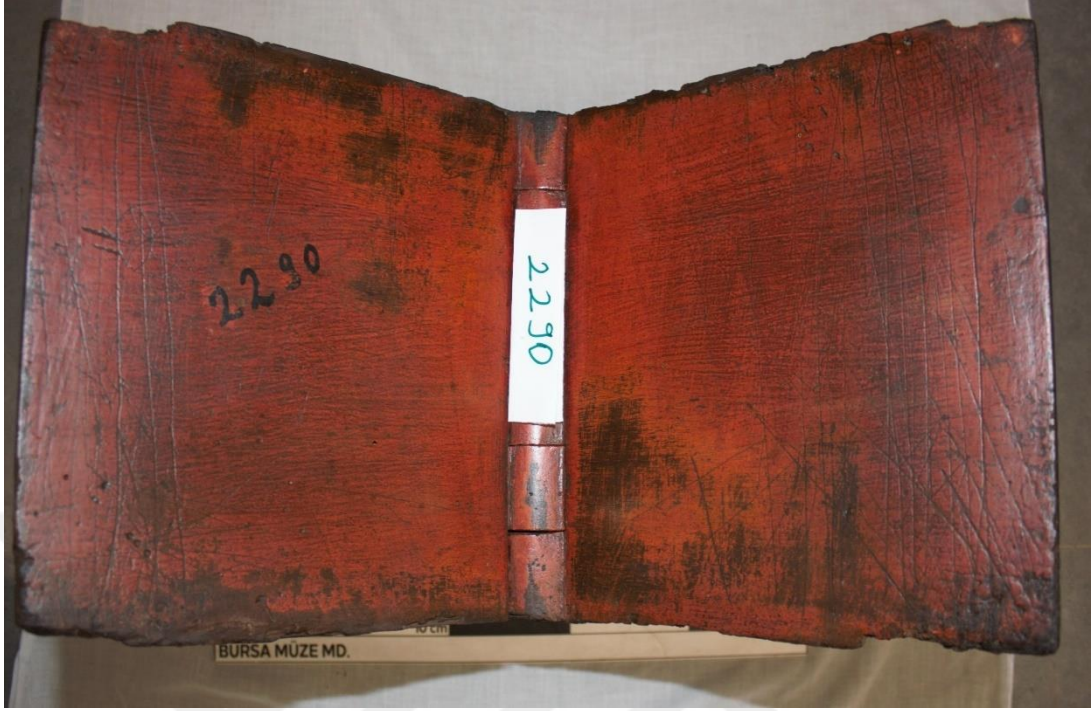

Foto 21: 2290 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Bu yüzey kırmızı renkli bir boya ile boyanmıştır. (Foto 29). Kenar kısımlar çürümüş ve aşınmış durumdadır. Kurt yenikleri bulunmaktadır.

Foto 22: 2290 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Ayak açıklığının tepe kısmında bulunan dikdörtgen biçimine sahip pano üst dış yüzeydeki gibi etrafı meander motifiyle çevrelenmiştir. Panonun etrafındaki ikinci bordür üst yüzeyde kullanılan abanoz parçalarıyla oluşturulan bordür her kenarda bir tane olacak şekilde işlenmiştir. Rahlenin diğer yüzeyindeki süslemelerin tamamı da dökülmüş vaziyettedir (Foto 32).

Ayak açıklığının sağında ve solunda yer alan alanda iç iç geçmiş üç adet bordür yer almaktadır. İçerden dışarıya olacak biçimde, fildişi, abanoz ağacı, meander motifidir. Fildişinden yapılan üçgen parçanın içinde ise üst dış yüzeyde de görülen çeşitli geometrik küçük ahşap parçalardan meydana gelen bordür yer almaktadır. Ayak açıklığının yanlarında ise yarım lale motifleri işlenmiştir. İki parça bir araya getirildiği düşünüldüğünde birbirini tamamladığı görülmektedir.

Dikdörtgen biçime sahip olan ayak dış yüzeyinin sağ ve sol kenarlarında farklı renkteki malzemeler ile sıçandışi motifli bir bordür dolaşmaktadır. Yer yer dökülmeler görülmektedir. İkinci bordür olarak üst dış yüzeyde de tercih edilen “Y” biçimindeki kompozisyon tekrarlanmıştır (Foto 30).

Foto 23: 2290 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.

Ayak Açıklığı: Bu yüzey birbirlerine zıt yönde konumlanan biri küçük diğeri daha büyük olan iki adet lale ile şekillendirilmiştir (Foto 76). Yüzeyde abanoz ve farklı renkteki ahşap parçalarıyla oluşturulan sıçandışi motifinin yer aldığı ve çoğunun döküldüğü anlaşılmaktadır. Büyük olan ve aşağıya doğru sarkan lale motifinin içerisinde bir adet lale motifi zemine bakacak şekilde işlenmiştir. Yüzeylerinde geometrik parçalarla yapılmış desenler yer almaktadır. Rahlenin diğer yüzeyinde bulunan süslemelerin de döküldüğü görülmektedir (Foto 31).

Foto 24: 2290 Env. Nolu Rahlenin Ayak Açıklığının Görünümü.

Foto 25: 2290 Env. Nolu Rahlenin Ayak Açıklığının Görünümü.

Kalınlık Kısmı: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.

Menteşe Yüzeyi: Edirnekâri tekniği ile kırmızıya boyanmıştır.

Tarihlendirme: Rahlenin kenar bordüründe görülen “Y” biçimli geometrik desenlere, İstanbul Şehzade Camii ahşap kapısında rastlanıldığı için 16. yy. sonu 17. yy. başına tarihlendirilebilir.

Bugünkü Durumu: Rahle formunu korumakta ise de her yerinde aşınmalar, çizilmeler vardır. Süslemelerinde de dökülmeler mevcuttur.

Katalog No: 5

Fotoğraf No: 33-34-35-36-37-38-39-40

Şekil No: 13

Müze Envanter No: 2291

İnceleme Tarihi: 13.06.2022

Müzedeki Yeri: Depoda yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: Müze envanter bilgilerinde yoktur.

Boy Ölçüsü: 0,78 m

En Ölçüsü: 0,29 m

Yan Kalınlık: 0,02 m

Diş Sayısı: 8

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 26: 2291 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

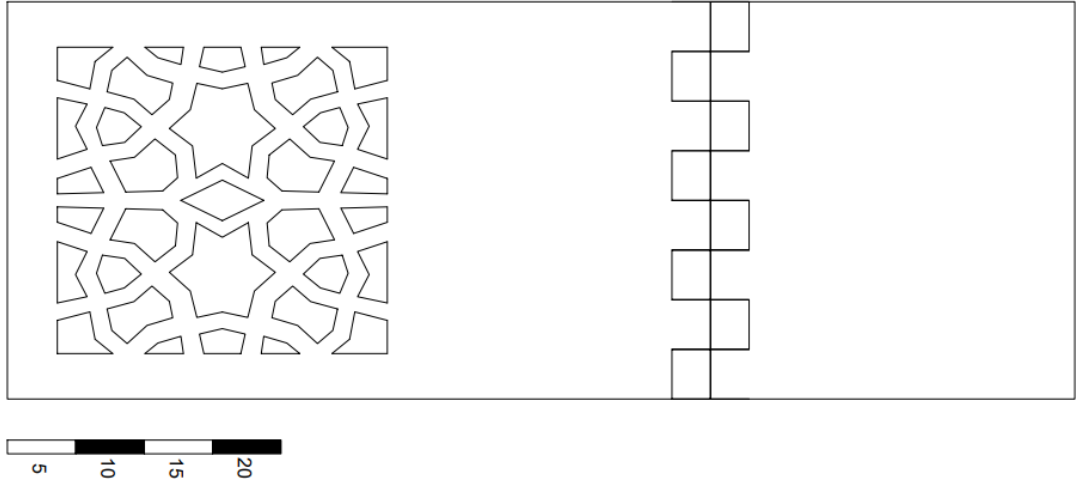

Müze Envanter Bilgisi: “Çok harap durumda olup, fildişi ve sedef kakmalarının birçoğu dökülmüş vaziyettedir. Ayağın bir kısmı kırıktır. Yekpare tahtadan yapılmıştır. Dış yüzde, üstte ve alтта aynı süsleme şekli tekrar edilmiştir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşaptan yapılan rahlenin süslemelerinde tarsi tekniği ile sedef, fildişi ve abanoz yüzeylere işlenmiştir. Ayak kısmında ajur yapıştırma tekniği de kullanılmıştır (Foto 33).

Tanımı: Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin deposunda yer almaktadır. Envanter numarası 2291'dir. Rahle, 0,78 x 0,29 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,02 metredir. 16-17. yy. aralığına tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede sekiz adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü ve ayak kısmından oluşmaktadır.

Şekil 13: 2291 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip yüzeyin merkezinde yine dikdörtgen formlu bir pano bulunmaktadır. Panonun içerisindeki madalyon; altıgen ve onikigenlerden oluşturulmuştur. Çokgenler, tarsi tekniği ile çeşitli küçük geometrik parçaların birleştirilmesi ile bitkisel bir form arz etmektedir (Ek 4). Pano ile madalyon arasında kalan zemin küçük üçgenlerle tezyin edilmiş altıgenlerden oluşmaktadır. Desenlerde dökülmeler mevcuttur (Foto 34). Pano üç adet bordür ile sınırlandırılmıştır. İlk bordür, “Y” biçimindeki kıvrımlardan oluşturulmuştur. Bu bordürü takip eden ikinci bordürde zencirek motifi hakimdir. Üçüncü bordür; kalınlık kısmında da yer alan sıçandişi motifinin bu alana da taşmasıyla gerçekleşmiştir (Foto 35).

Foto 27: 2291 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Foto 28: 2291 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü

Üst İç Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan yüzeyin merkezinde üst iç dış yüzeyin merkezinde de görülen pano yer almaktadır. Üst iç yüzeyde daha geniş bir alan içerisindedir. Panonun etrafında beş adet bordür dolaşmaktadır.

İlk bordür; birbirlerine bakacak biçimde konumlandırılan üçgenlerden baklava deseni oluşturulmuş olup ortasında ise fildişinden kare formlar ile tezyin edilmiştir. İkinci bordür diğer bordürlere göre daha geniş bir alanı kaplamaktadır (Foto 36). Üst dış yüzeyde de yer alan “Y” biçimli kıvrımlardan meydana gelmiştir. Üçüncü bordür birinci bordürün tekrarlanmasından ibarettir. Dördüncü bordür, üst dış yüzeyde

panonun etrafındaki ilk bordürün aynısıdır. Beşinci bordür, “∞” sonsuzluk işaretine benzeyen yuvarlak formların iç içe geçmesiyle ahşap ve sedef malzemelerin yüzeye işlenmesiyle oluşturulmuştur (Foto 37). Kalınlık kısmında yer alan motifler üst iç yüzeye de taşmıştır.

Foto 29: 2291 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeyinin Görünümü.

Foto 30: 2291 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeyinden Detay.

Ayak Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan ayak dış yüzeyinin merkezinde üst dış ve iç yüzeylerde de yer alan madalyonlu dikdörtgen panonun aynısını ihtiva edecek şekilde tezyin edilmiştir (Foto 38). Panonun etrafında üst dış yüzeyin kenar bordürü tekrarlanmıştır. İkinci bordür, üst dış ve iç yüzeylerde de görülen “Y” kıvrımlı bordürdür. Üçüncü bordür; fildişi ve farklı renkteki ahşap parçalarıyla dizayn edilmiş meander motifidir. Ayak dış yüzeyinin kenarlarını çevreleyen bordür ise üst dış yüzeyin devamı niteliğindedir. Yüzeydeki bezemelerin çoğu dökülmüştür.

Ayak dış yüzeyinin alt kısmı ise ajur yapıştırma tekniği ile yapılmış ve iç içe geçmiş çeşitli geometrik şekillerden oluşturulmuştur. Geometrik şekillerin kalıntılardan hareketle onikigen olduğunu düşünmekteyiz. Ayakların her ikisi de harap haldedir ancak ayaklardan biri diğerine göre daha fazla deforme olmuştur (Foto 39).

Foto 31: 2291 Env. Nolu Rahlenin Ayak Dış Yüzeyinin Görünümü.

Foto 32: 2291 Env. Nolu Rahlenin Ayak Yüzeyinden Detay.

Ayak İç Yüzey: Bu kısımda süsleme yer almamaktadır.

Ayak Açıklığı: Rahlenin ayak kısmı düz ayak şeklindedir.

Kalınlık Kısmı: Orta kısımda üst ve dış yüzeylerde de görülen küçük geometrik parçalar ile oluşturulan bordür yer almakta etrafında ise kalınlık kısmından diğer yüzeylere taşacak şekilde fildişi, abanoz ve farklı renkteki ahşap parçaları ile sıçan dişi görünümü verilmiştir (Foto 40). Süslemelerin çoğu aşınmış ve dökülmüştür.

Foto 33: 2291 Env. Nolu Rahlenin Kalınlık Kısmının Görünümü.

Menteşe Yüzeyi: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.

Tarihlendirme: Rahlenin kenar bordüründeki geometrik motiflere 16-17. yüzyıllarda rastlanıldığı için 16. yy. sonu 17. yy. başına tarihlendirilebilir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin ayaklarının biri kırılmıştır. Diğer ayağının alt kısmının motifleri de yok olmuştur. Zemin üzerinde yekpare şeklinde bir görünüm sağlamamaktadır. Her bölümünde çizilmeler, aşınmalar, dökülmeler mevcuttur. Kitaplık bölümünün iç yüzeyi diğer yüzeylerine göre daha iyi bir durumdadır.

Katalog No: 6

Fotoğraf No: 12-13-14-15-16

Şekil No: 14

Müze Envanter No: 647

İnceleme Tarihi: 13.06.2022

Müzedeki Yeri: Depodadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: Müze envanter bilgilerinde yoktur.

Boy Ölçüsü: 0,513 m

En Ölçüsü: 0,158 m

Yan Kalınlık: 0,005 m

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 34: 647 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

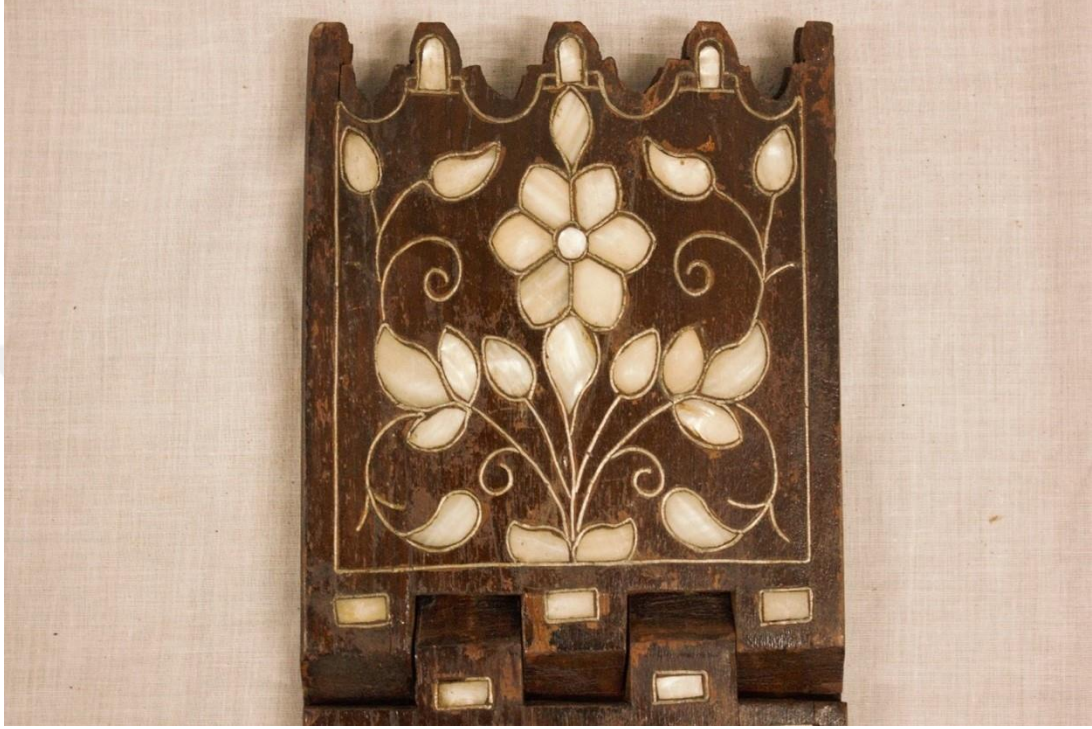

Müze Envanter Bilgisi: “Geçme kısımlarında dikdörtgen sedef kakmalar vardır. Ayakları oyuktur. Üzerinde sedef ve tel kakma ile çiçek ve yaprak motifleri

Bu oyuklar diş sayısıyla orantılıdır. Oyulan yüzeylere ise sedef parçaları işlenmiştir (Foto 13).

Foto 35: 647 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Kitaplık bölümünün üst iç yüzeyi boş bırakılmıştır. Bu bölümde herhangi bir süsleme yer almamaktadır (Foto 14).

Foto 36: 647 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Üst dış yüzeyde yer alan altı dilimli çiçek motifi bu yüzeyde de merkeze konumlandırılmıştır. Çiçek motifinin etrafı kıvrım dallar ve yaprak motifleri ile zenginleştirilerek bu motifin sağında ve solunda kalacak şekilde birer adet palmet motifi işlenmiştir (Foto 15). Kalan yüzey alanları da kıvrım dallar ve yapraklarla doldurulmuştur.

Foto 37: 647 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.

Ayak Açıklığı: Ayak kısmı dilimli kemer ile biçimlendirilirken ayak açıklığının tepesi palmet motifi görünümündedir. Ayak açıklığının etrafı ise tel kakma ile sınırlandırılmıştır.

Kalınlık Kısmı: Boş bırakılmıştır.

Menteşe Yüzeyi: Rahlenin dişlerinin her birinin üzerinde dikdörtgen biçiminde sedefler yer almaktadır ve bu sedeflerin etrafı ise tel kakma ile çevrelenmiştir (Foto 16)

Foto 38: 647 Env. Nolu Rahlenin Menteşe Yüzeyinin Görünümü.

Tarihlendirme: Rahle yüzeylerindeki motiflerin üslupları ve Şam işi tekniği ile çerçevesi sebebiyle 19. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Bugünkü Durumu: Rahle oldukça sağlam vaziyettedir. Süslemelerinde dökülmeler bulunmamaktadır.

Katalog No: 7

Fotoğraf No: 7-8-9-10-11

Şekil No: 15

Müze Envanter No: 646.

İnceleme Tarihi: 13.06.2022

Müzedeki Yeri: Teşhirdedir.

Malzemesi: Ağaç.

Tarihi: Müze envanter bilgilerinde yoktur.

Boy Ölçüsü: 0,69 m

En Ölçüsü: 0,204 m

Yan Kalınlık: 0,015 m

Diş Sayısı: 7

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 39: 646 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

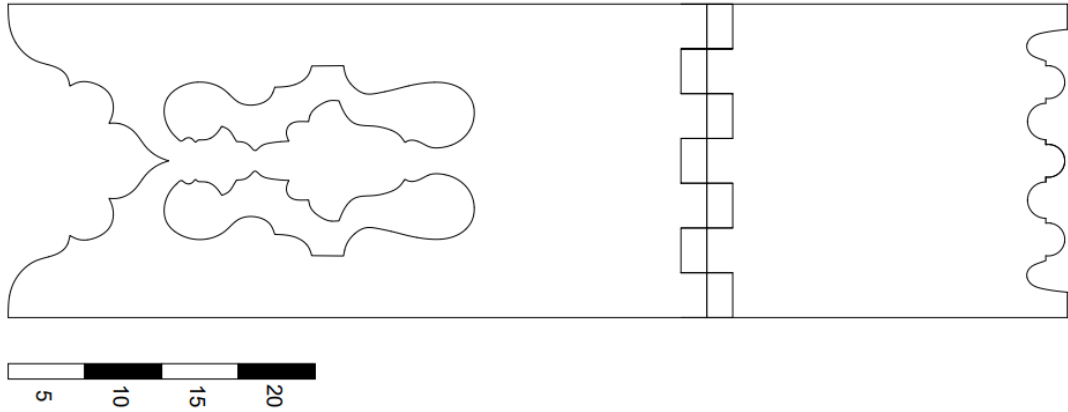
Müze Envanter Bilgisi: “Üst tarafının ortası kare bir kısmın içinde kafes şeklindedir. Kenarlarında sedef kakma yaprak ve kıvrım dallarla bir bordür dolaşmaktadır. Bunun kenarında yanlarda sedefler arasında geometrik çizgiler vardır. Altta sedef kakma ile çiçek ve yaprak motifleri vardır. Üstteki geometrik

çizgiler altta da devam eder. Geçme yerinde kare sedefler vardır. Bursa Genel Kitaplığı'ndan 100 TL'ye satın alınmıştır.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedен yapılan rahlenin yüzeylerinde maşrabiye, kafes oyma, sedef kakma ve Şam işi teknikleri bir arada kullanılmıştır.

Tanımı: Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde teşhirde yer almaktadır. Envanter numarası 646'dır. Rahle, 0,634 x 0,225 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Foto 7). Yan kalınlığı ölçülememiştir. 19-20. yy. aralığına tarihlendirilmektedir.¹⁹⁷ Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 15: 646 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen formda düzenlenen yüzeyin merkezinde maşrabiye tekniği ile geometrik bir tezminat yer almaktadır. Bu panonun dört bir köşesine sedeften palmet motifleri yerleştirilmiş, kenar kısımları kıvrım dallar ve damla formu sedefler ile oluşturulan yaprak motifleriyle doldurulmuştur (Foto 8). Dikdörtgen

¹⁹⁷ Karaçağ, “Rahleler”, s. 209.

formun kenarları sedef parçaları ve ahşap kakma ile sınırlandırılarak geometrik bir kompozisyon oluşturulmuştur. Üst dış yüzeyin tepe kısmı ise dilimli bir formda oyulmuştur (Ek 6).

Foto 40: 646 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Üst dış yüzeyde yer alan kafes tekniği bu yüzeyde de simetrik olarak işlenmiştir. Diğer alanlar ise boş bırakılmıştır (Foto 9-10).

Foto 41: 646 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeyinin Görünümü.

Foto 42: 646 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Merkezde vazo içerisinde buket formunu andıran şükûfe tarzında bir çiçek yer almaktadır. Bu bitkisel kompozisyon kıvrım dallar ve sedeften yaprak motifleri ile tamamlanmıştır. Dış yüzeyin ortası palmet biçiminde bir tepelik kalacak şekilde oyulmuş, palmet motifinin yüzeyi ise sedef parçaları ile bezenmiştir. Dikdörtgen forma sahip olan ayak dış yüzeyinin kenar bordürleri üst dış yüzeyin devamı olacak biçimde düzenlenmiştir (Foto 11).

Foto 43: 646 Env. Nolu Rahlenin Ayak Dış Yüzeyinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Süsleme bulunmamaktadır.

Ayak Açıklığı: Dilimli kemer formunda biçimlendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.

Menteşe Yüzeyi: Her bir menteşe yüzeyi dikdörtgen formlu sedefler ile süslenmiştir.

Tarihlendirme: Rahle üzerinde maşrabiye ve Şam işi tekniğinin bir arada kullanılması sebebiyle 19-20. yüzyıl aralığına tarihlendirilebilir.

Bugünkü Durumu: Yüzeyde çizilmeler mevcut olsa da çalışır durumdadır.

3.2. BURSA VAKIF KÜLTÜRÜ MÜZESİ

Vakıf Kültürü Müzesi, Bursa ilinin Osmangazi ilçesine bağlı olan Gaziakdemir semtindedir. Vakıf Kültürü Müzesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulmuştur ve Bursa Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi'nde 17 Şubat 2017 tarihinde hizmete açılmıştır.

Müze içerisinde on bir adet rahle bulunmaktadır. Rahlelerin hepsi müze içerisinde oluşturulan eyvanlı sergi alanındadır. Rahleler envanter numaralarına göre sıralanmış, malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine göre incelenecektir.

3.2.1. KATALOG - 2

Katalog No: 1

Fotoğraf No: 44

Şekil No: 16

Müze Envanter No: VA111

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Vitrin içinde sergilenmektedir.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19. yy.

Boy Ölçüsü: 0,645 m

En Ölçüsü: 0,21 m

Yan Kalınlık: Ölçülememiştir.

Diş Sayısı: Görülememiştir.

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 44: VA111 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

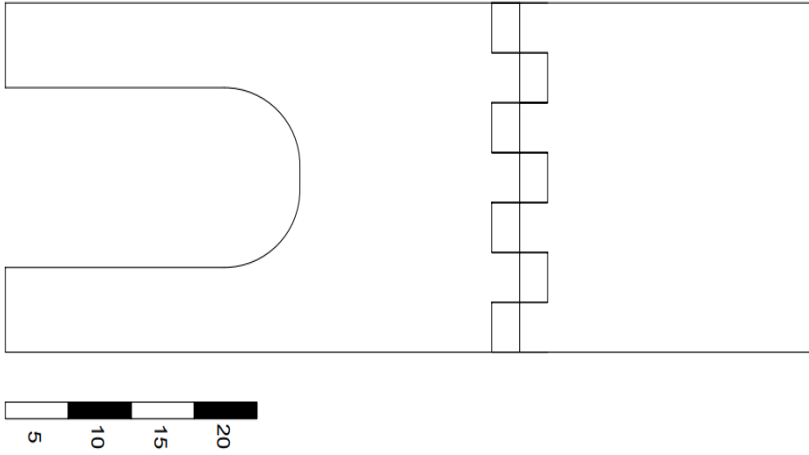

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemeden üretilmiş, katlanabilen, iki kanatlı, kahverengiye boyanmış rahle. Kondisyonu; çatlamlar, çizikler mevcut. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılan rahlede süsleme teknikleri kullanılmamıştır (Foto 44).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi’nde vitrin içerisinde sergilenmektedir. Envanter numarası VA111’dir. Rahle, 0,645 x 0,21 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ölçülemediği. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlenin dişleri vitrinin açılmaması sebebiyle bilinmemektedir. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 16: VA111 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Yüzey alanında süsleme bulunmamaktadır.

Üst İç Yüzey: Bu yüzeyde süsleme unsurlarına yer verilmemiştir.

Ayak Dış Yüzey: Yüzey boş bırakılmıştır.

Ayak İ Yüzey: Süsleme yoktur.

Ayak Açıklığı: Kemer ile Şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Süsleme bulunmamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Bu yüzeyde süsleme detayları görülmemektedir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin yüzeylerinde aşınmalar ve çizikler mevcut olsa da çalışır durumdadır.

Katalog No: 2

Fotoğraf No: 45-46

Şekil No: 17

Müze Envanter No: VA137

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19. yy.

Boy Ölçüsü: 0,31 m

En Ölçüsü: 0,165 m

Yan Kalınlık: 0,015 m

Diş Sayısı: 7

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 45: VA137 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

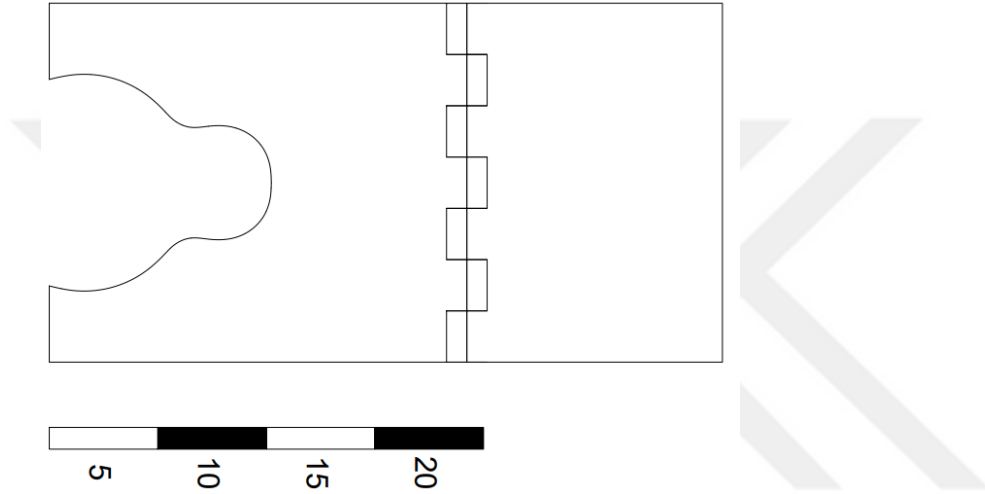

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap, kahverengi, katlamalı rahle. Kondisyonu: Çatlama mevcut. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılan rahlede süsleme teknikleri kullanılmamıştır (Foto 45).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi'nde eyvanlı sergi alanındadır. Envanter numarası VA137'dir. Rahle, 0,31 x 0,165 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,015 metredir. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 17: VA137 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.

Üst İç Yüzey: Süsleme bulunmamaktadır (Foto 46).

Foto 46: VA137 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Yüzeyde tezyinat yer almamaktadır.

Ayak İç Yüzey: Herhangi bir süsleme detayına yer verilmemiştir.

Ayak Açıklığı: Rahle kemerli ayak biçiminde şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bu kısımda bezeme görülmemektedir.

Menteşe Yüzeyi: Herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin üzerinde çizilmeler ve aşınmalar mevcuttur. Çalışır durumdadır.

Katalog No: 3

Fotoğraf No: 47-48-49

Şekil No:18

Müze Envanter No: VA138

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19. yy.

Boy Ölçüsü: 0,325 m

En Ölçüsü: 0,11 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 47: VA138 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

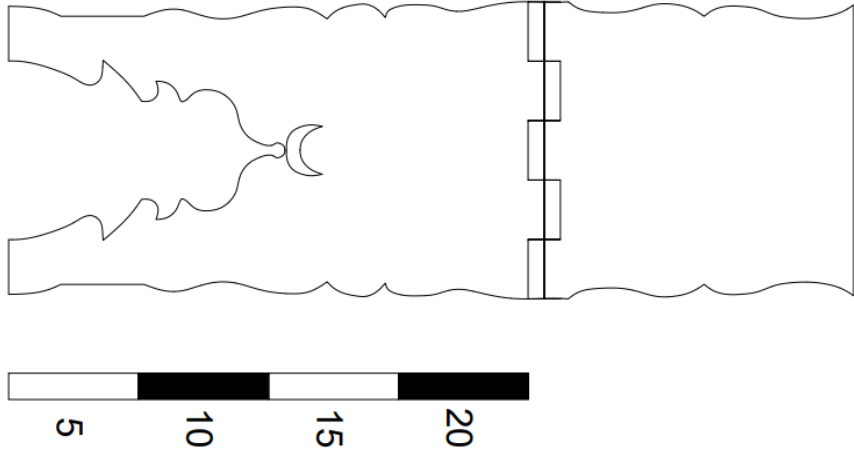

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap, katlamalı, kenarları ve ayağı hilal oymalı rahle. Kondisyonu: Çatlama mevcut. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedен yapılan rahle de ajur tekniği kullanılmıştır (Foto 47).

Tanımı: Bursa Vakıf Kùltürü Müzesi'nde eyvanlı sergi alanındağır. Envanter numarası VA138'dir. Rahle, 0,325 x 0,11 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede beş adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

şekil 18: VA138 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Süsleme unsurlarına yer verilmemiştir (Foto 48).

Foto 48: VA138 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Süsleme görülmemektedir (Foto 49).

Foto 49: VA138 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Ayak açıklığını tepe noktasında hilal formu ajur tekniği ile işlenmiştir.

Ayak İç Yüzey: Bezeme yer almamaktadır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Rahlenin tüm yüzeylerinin kalınlık kısımları hilal biçiminde oyulmuştur.

Menteşe Yüzeyi: Süsleme unsurlarına yer verilmemiştir.

Bugünkü Durumu: Rahlede çatlama ve çizikler mevcut olsa da çalışır durumdadır.

Katalog No: 4

Fotoğraf No: 50-51-52

Şekil No: 19

Müze Envanter No: VA139

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19. yy.

Boy Ölçüsü: 0,31 m

En Ölçüsü: 0,13 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 50: VA139 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

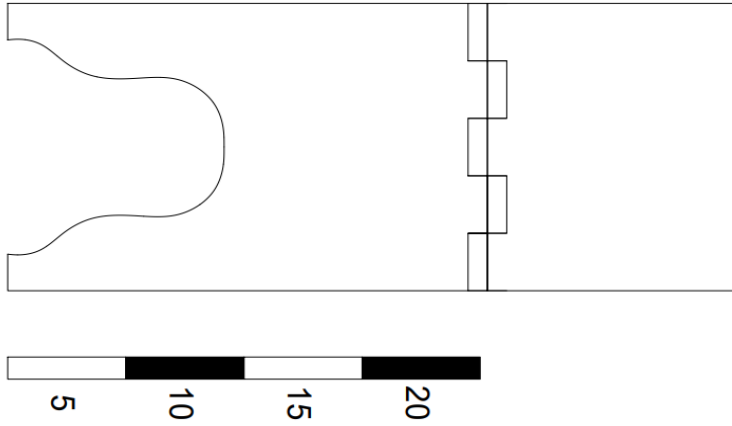

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap, kahverengi, katlamalı rahle. Kondisyonu: Çatlama mevcut. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılan rahlenin yüzeylerinde süsleme bulunmamaktadır (Foto 50).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi'nde eyvanlı sergi alanındadır. Envanter numarası VA139'dur. Rahle, 0,31 x 0,13 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede beş adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 19: VA139 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Süsleme bakımından boş bırakılmıştır (Foto 51).

Foto 51: VA139 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Süsleme yoktur. Kalınlık kısmına yakın yüzey alanında aşınmalar görülmektedir (Foto 52).

Foto 52: VA139 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Süsleme bulunmamaktadır.

Ayak İç Yüzey: Süsleme bakımından boş bırakılmıştır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bezeme unsurlarına rastlanılmamıştır.

Menteşe Yüzeyi: Yüzey alanı boş bırakılmıştır.

Bugünkü Durumu: Rahlenin kitaplık bölümünün üst iç yüzeyinde aşınmalar daha yoğun bir biçimdedir. Çalışır durumdadır.

Katalog No: 5

Fotoğraf No: 53-54

Şekil No: 20

Müze Envanter No: VA160

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19. yy.

Boy Ölçüsü: 0,345 m

En Ölçüsü: 0,165 m

Yan Kalınlık: 0,02 m

Diş Sayısı: 6

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 53: VA160 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

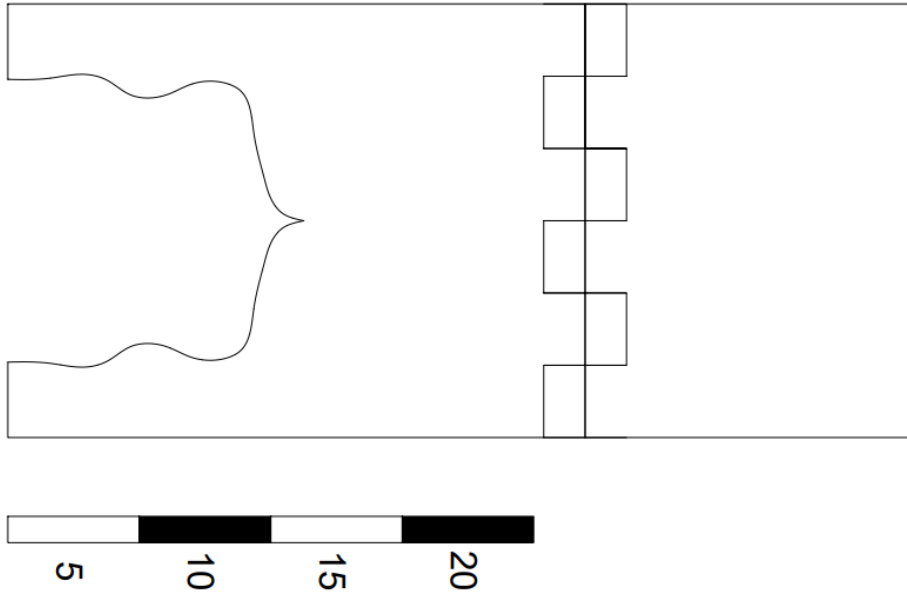

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemeden yapılmış kahverengi, katlamalı rahle. Kondisyonu; çatlamlar mevcut 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılmıştır. Süsleme teknikleri mevcut değildir (Foto 53).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi’nde eyvanlı sergi alanındadır. Envanter numarası VA160’tır. Rahle, 0,345 x 0,165 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,02 metredir. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede altı adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 20: VA160 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme kompozisyonu bulunmamaktadır (Foto 54).

Foto 54: VA160 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Yüzeyde aşınmalar bulunmaktadır.

Ayak Dış Yüzey: Alan boş bırakılmıştır.

Ayak İç Yüzey: Diğer yüzeyler gibi bu alanda da süslemeye yer verilmemiştir.

Ayak Açıklığı: Kaş kemer formunda bir kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Süsleme yer almamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Bu yüzeyde herhangi bir süslemeye yer verilmemiştir.

Bugünkü Durumu: Rahlede çizikler, kurt yenikleri ve aşınmalar bulunmaktadır. Mentşeleri çalışır durumdadır.

Katalog No: 6

Fotoğraf No: 55-56

Şekil No: 21

Müze Envanter No: VA161

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19 yy.

Boy Ölçüsü: 0,385 m

En Ölçüsü: 0,185 m

Yan Kalınlık: 0,02 m

Diş Sayısı: 8

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 55: VA161 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

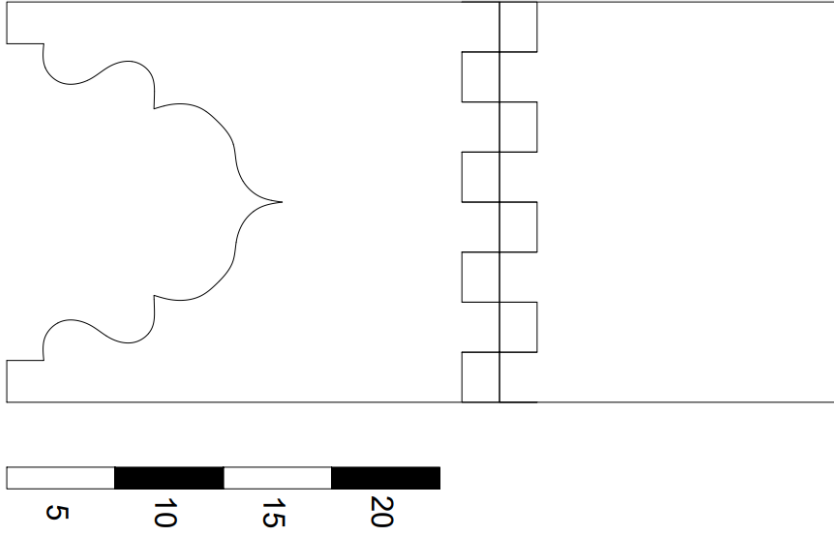

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemedен yapılmış, kahverengi, katlamalı rahle. Kondisyonu; çatlamlar mevcut. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedendir yapılmıştır. Süsleme mevcut değildir (Foto 55).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi'nde eyvanlı sergi alanındadır. Envanter numarası VA161'dir. Rahle, 0,385 x 0,185 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,02 metredir. 19. yüzyıla tarihlenmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede sekiz adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölüme ayrılmaktadır.

Şekil 21: VA161 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Süsleme bulunmamaktadır (Foto 56).

Foto 56: VA161 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Süslemelere yer verilmemiştir.

Ayak Dış Yüzey: Süsleme bakımından boş bırakılmıştır.

Ayak İç Yüzey: Bu alan da diğer yüzeyler gibi süsleme barındırmamaktadır.

Ayak Açıklığı: Ayak kısmı, dilimli kemer ile biçimlendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Süsleme mevcut değildir.

Menteşe Yüzeyi: Süslemeye yer verilmemiştir.

Bugünkü Durumu: Tüm yüzeylerde kurt yenikleri bulunmaktadır. Rahlede çatlamlar, çizilmeler mevcuttur.

Katalog No: 7

Fotoğraf No: 57-58

Şekil No: 22

Müze Envanter No: VA162

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19. yy.

Boy Ölçüsü: 0,31 m

En Ölçüsü: 0,17 m

Yan Kalınlık: 0,013 m

Diş Sayısı: 7

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 57: VA162 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

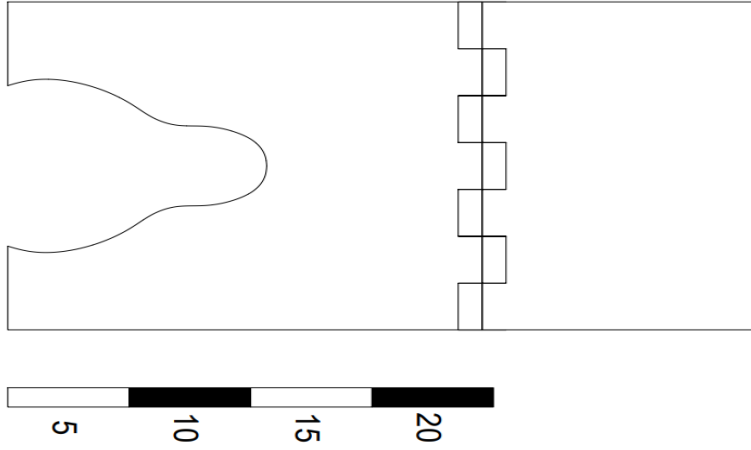

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemedен yapılmış kahverengi, katlamalı rahle. Kondisyonu; çatlamlar mevcuttur. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedendir yapılmıştır. Süsleme mevcut değildir (Foto 57).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi'nde eyvanlı sergi alanındadır. Envanter numarası VA162'dir. Rahle, 0,31 x 0,17 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,013 metredir. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölüme ayrılmaktadır.

Şekil 22: VA162 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Süsleme unsurları yoktur.

Üst İç Yüzey: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme görülmemektedir (Foto 58).

Foto 58: VA162 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Süsleme mevcut değildir.

Ayak İç Yüzey: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Yüzeyde raptiye biçimli metaller yer almaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Boş bırakılmıştır.

Bugünkü Durumu: Rahlenin üzerinde kurt yenikleri, çizikler ve aşınmalar mevcuttur. Çalışır durumdadır.

Katalog No: 8

Fotoğraf No: 59-60

Şekil No: 23

Müze Envanter No: VA163

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19 yy.

Boy Ölçüsü: 0,31 m

En Ölçüsü: 0,173 m

Yan Kalınlık: 0,023 m

Diş Sayısı: 7

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 59: VA163 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

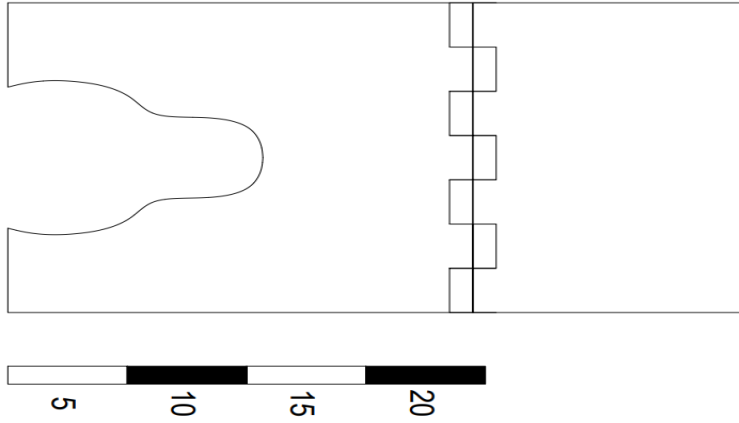

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemedен yapılmış, kahverengi katlamalı rahle. Kondisyonu; çatlamlar mevcuttur. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılmıştır. Süsleme teknikleri kullanılmamıştır (Foto 59).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi'nde eyvanlı serdi alanındadır. Envanter numarası VA163'tür. Rahle, 0,31 x 0,173 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,023 metredir. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 23: VA163 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Yüzey alanında süslemeler yer almamaktadır. Çizikler ve çatlaklar mevcuttur (Foto 60).

Foto 60: VA163 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Bezeme unsurları görülmemektedir.

Ayak Dış Yüzey: Bu yüzeyde süsleme bulunmamaktadır.

Ayak İç Yüzey: Süsleme bakımından boş bırakılmıştır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bezeme yer almamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Bezeme yer almamaktadır.

Bugünkü Durumu: Rahlede çizikler ve çatlaklar mevcuttu olsa da formunu korumaktadır.

Katalog No: 9

Fotoğraf No: 61-62

Şekil No: 24

Müze Envanter No: VA164

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19 yy.

Boy Ölçüsü: 0,315 m

En Ölçüsü: 0,165 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 7

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 61: VA164 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

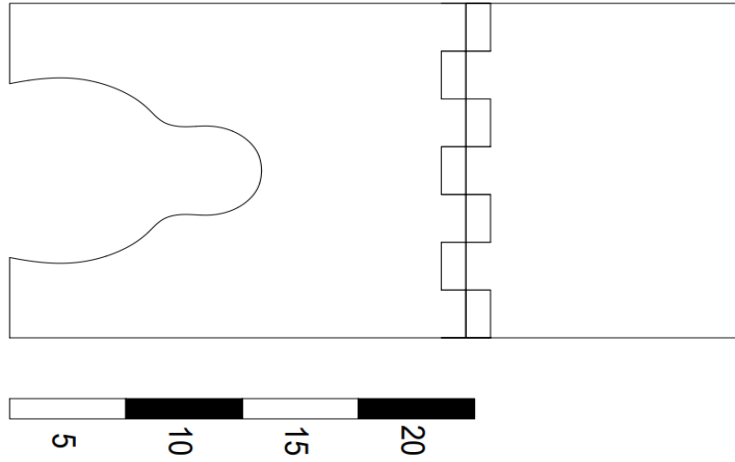

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemedен yapılmış kahverengi, katlamalı rahle. Kondisyonu; yoğun çatlamalar mevcuttur. 19 yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Rahle ahşap malzemedен yapılmıştır. Süsleme mevcut değildir (Foto 61).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi'nde eyvanlı sergi alanında. Envanter numarası VA164'tür. Rahle, 0,315 x 0,165 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 24: VA164 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Bu yüzeyde süsleme özellikleri bulunmamakta ve çatlamlar görülmektedir (Foto 62).

Foto 62: VA164 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü

Üst İç Yüzey: Süslemeye yer verilmemiştir.

Ayak Dış Yüzey: Süsleme mevcut değildir.

Ayak İç Yüzey: Süsleme bulunmamaktadır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Süsleme yoktur.

Menteşe Yüzeyi: Süslemeye yer verilmemiştir.

Bugünkü Durumu: Rahlede çatlama, çizilmeler mevcut ise de formunu korumaktadır.

Katalog No: 10

Fotoğraf No: 63-64-65

Şekil No: 25

Müze Envanter No: VA169

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19. yy.

Boy Ölçüsü: 0,235 m

En Ölçüsü: 0,09 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 63: VA169 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

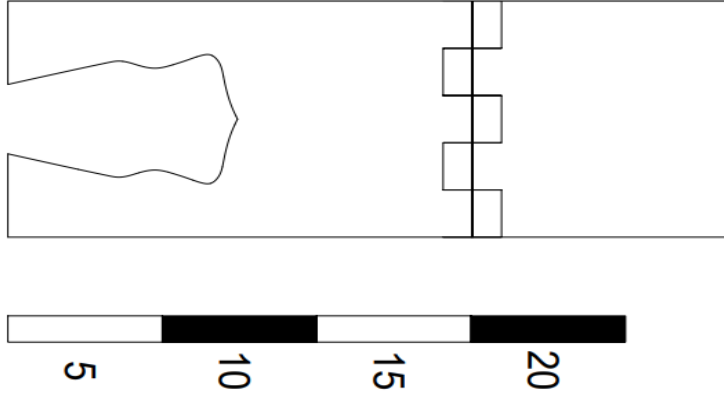

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemedен yapılmış kahverengi, katlamalı, ayak kısımları oyma modelli rahle. Kondisyonu; çatlamalar, kırıklar, kurt yenikleri, üst kısmında ve ayak kısmında kırılan parçalar yoktur. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedendir. Süslemeye yer verilmemiştir (Foto 63).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi'nde eyvanlı sergi alanındadır. Envanter numarası VA169'dur. Rahle, 0,235 x 0,09 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 19. yüzyıla tarihlenmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede beş adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölüme ayrılmıştır. Müzede bulunan diğer rahlelere göre boyutu daha küçüktür.

Şekil 25: VA169 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Bu yüzeyde herhangi bir süslemeye (Foto 64) yer verilmemiştir. Kararmalar görülmektedir.

Foto 64: VA169 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Süslemeye yer verilmemiştir (Foto 65).

Foto 65: VA169 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü

Ayak Dış Yüzey: Bezeme bulunmamaktadır.

Ayak İç Yüzey: Herhangi bir süsleme mevcut değildir.

Ayak Açıklığı: Ayak kısmı, kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Süsleme görülmemektedir. Aşınmalar yoğundur.

Menteşe Yüzeyi: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin üzerinde çatlamlar ve çizikler mevcuttur. Bütün yüzeylerinde kurt yenikleri bulunmaktadır. Ayak kısımları ve yan kısımları aşınmış durumdadır.

Katalog No: 11

Fotoğraf No: 66-67

Şekil No: 26

Müze Envanter No: VA200

İnceleme Tarihi: 20.04.2022

Müzedeki Yeri: Eyvanlı sergi alanındadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 19. yy.

Boy Ölçüsü: 0,315 m

En Ölçüsü: 0,17 m

Yan Kalınlık: 0,015 m

Diş Sayısı: 7

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 66: VA200 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

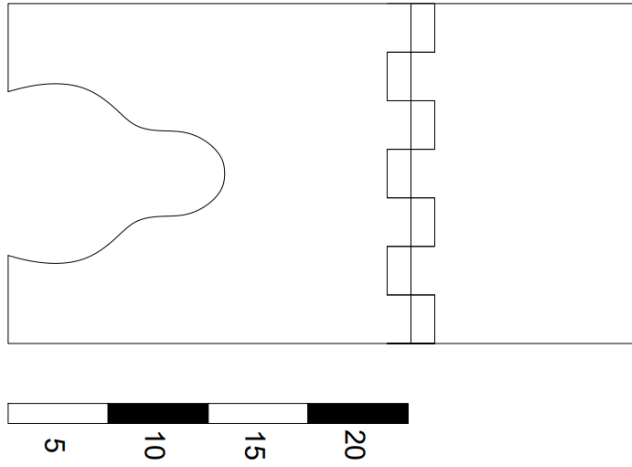

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemeden yapılmış kahverengi, katlamalı üst kenar kısımları zımbalı rahle. Kondisyonu; çatlamlar mevcuttur. 19. yüzyıla aittir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedendir yapılmıştır. Süslemeye yer verilmemiştir (Foto 66).

Tanımı: Bursa Vakıf Kültürü Müzesi'nde eyvanlı sergi alanındadır. Envanter numarası VA200'dür. Rahle, 0,315 x 0,17 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,015 metredir. 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 26: VA200 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Süsleme yer (Foto 67) almamaktadır.

Foto 67: VA200 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Süsleme detayları bulunmamaktadır.

Ayak Dış Yüzey: Bezeme mevcut değildir.

Ayak İç Yüzey: Boş bırakılmıştır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bezeme yoktur.

Menteşe Yüzeyi: Süsleme görülmemektedir.

Bugünkü Durumu: Rahlede çatlamlar ve çizilmeler mevcut olmasına rağmen formunu korumaktadır.

3.3. BURSA KUR'AN VE EL YAZMALARI MÜZESİ

Kur'an ve El Yazmaları Müzesi, Bursa ilinin Osmangazi ilçesine bağlı Muradiye semtindedir.

Muradiye Külliyesi, Sultan II. Murad tarafından yaptırılmış olup bulunduğu semte de adını veren külliye, cami, medrese, hamam, imaret, çeşme ve II. Murad'ın türbesinden oluşmaktadır. Muradiye Medresesi, caminin batısında yer almaktadır. Bünyesinde on altı adet hücre barındırmaktadır. Sekizgen şadırvanlı revaklı avluya sahip, yazlık dersane eyvanı ile tipik bir erken devir yapısıdır.¹⁹⁸

Medrese, çeşitli sebepler sonucunda farklı tarihlerde tamir ve onarımdan geçmiştir. İlk önemli müdahale 1951 yılında yapılmıştır. Onarım geçirdikten sonra medrese, Verem Savaş Dispanseri ve Kanser Erken Tanı Merkezi olarak kullanılmıştır. 2014 yılında ise Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından külliye ile eş zamanlı restorasyona tabi tutulmuştur. 2017 yılında biten restorasyon sonucunda yapı, 2014 yılında UNESCO Dünya Mirası olarak ilan edilen alan içerisinde yer almaktadır. Muradiye Medresesi restorasyonlar sonrası 18 Ocak 2019 tarihinde Kuran ve El Yazmaları Müzesi olarak hizmete açılmıştır. Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde odalar ve revakların tamamı sergiye açılmıştır.

Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde on altı adet rahle sergilenmektedir. Müzede yer alan rahleler envanter numaralarına göre sıralanmış, malzeme, teknik ve süsleme özelliklerine göre incelenecektir.

---

¹⁹⁸Yavaş, s. 196.

3.3.1. KATALOG - 3

Katalog No: 1

Fotoğraf No: 68-69-70

Şekil No: 27

Müze Envanter No: KU00004

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 1. odada pencere önünde yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,90 m

En Ölçüsü: 0,09 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Dış Sayısı: 7

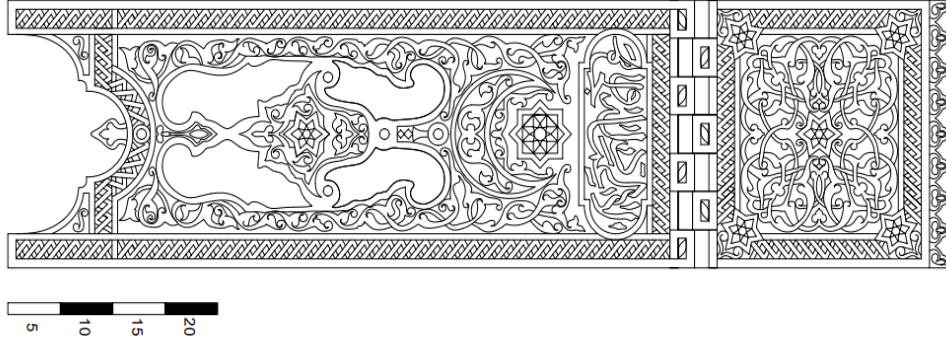
Kitabe: Ayak dış yüzeylerinde bulunmaktadır.

Müze Envanter Bilgisi: “*Sedef kakmalı ahşap oyma yazılı rahle.*”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ceviz ağacından yapılan rahlede sedef kakma, oyma ve kafes oyma tekniği kullanılmıştır.

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 1. odada pencere önünde yer almaktadır. Envanter numarası KU00004'tür. Rahle, 0,90 x 0,09 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 7). Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet dış yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 27: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan üst dış yüzeyin merkezinde bir adet altı köşeli yıldız motifi bulunmaktadır. Kakma tekniği ile sedef malzemenen oluşan altı köşeli yıldızın her bir köşesi ahşabın oyulmasıyla yıldız formunda çerçevelenmiştir. Oluşturulan bu desenin içinde ise yuvarlak formulu sedef yer almaktadır. Merkeze konumlandırılan yıldız motifinin etrafı tepelik, kanatlı, sarılma rumiler ve kıvrık dallardan girift bir kompozisyon uygulaması ile çevrelenmektedir.

Kenar bordürleri, iki kırık doğrunun birbiriyle kesişmesinden meydana gelen geçmelerle tasarlanmıştır. Kenar bordürlerinin birleşim noktalarında ise merkezde yer alan yıldız motifinin aynısı bulunmakta ve köşelere denk gelen kısımlarında ise kanatlı rumiler oyma tekniğiyle işlenmiştir (Foto 68).

Üst dış yüzeyin üst kısmında üçgen formunda oyulan dokuz adet oyuk yer almakta ve yüzeylerin her birinde oyma tekniği ile yapılmış palmet motifleri işlenmiştir.

Foto 68: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Rahlenin iç yüzeyleri süsleme bakımından boş bırakılmıştır.

Ayak Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan ayak dış yüzeyinin merkezine oyma tekniği ile hilal motifi işlenmiş iç kısmı rumi desenlerle doldurulmuştur. Hilal motifinin içerisine de sedef kakma tekniği ile sekiz köşeli yıldız motifi yerleştirilmiştir.

Ay ve yıldız motifinin alt kısmında kalan alanın merkezinde aşağıya sarkan palmet motifi işlenmiş ve etrafı ise oyularak çıkarılmıştır. Oyulan kısımlar rumi formundadır. Palmet motifinin içerisi rumi-palmet desenleriyle tezyin edilmiştir. Palmet motifinin sap kısmında, sağında ve solunda ise yuvarlak formda sedef kakılmıştır. Merkezinde ise üst dış yüzeyde de gördüğümüz altı köşeli yıldız sedef kakma tekniği ile işlenmiştir. Palmet motifinin bitiş noktasına birbirine bakacak biçimde konumlanmış küçük bir palmet deseni yer almaktadır. Yüzey alanları boşluk kalmayacak tarzda rumilerle süslenmiştir.

Rahle dış yüzeylerinin her iki alınlık kısımlarında sülüs hatla yazılmış Arapça kitabeler yer almaktadır. Her iki yüzeydeki yazılar birbirinin devamı niteliğindedir.

العلم يرفع بيتا لا عماد له (Foto 69)

والجهل يهدم بيت العز والشرف (Foto 70)

Transkripsiyon:

El-ilmü yerfeu beyten lâ imâde lehu

Ve'l-cehlü yehdimü beyte'l-izzi ve'ş-şerefi

Anlamı:

İlim, temeli (dayanağı, direği) olmasa bile bir ev inşa eder.

Cehalet ise izzet ve şeref evini yıkar, yok eder.

Ayak dış yüzeyinin kenar bordürleri üst dış yüzeyin devamı olacak biçimde tasarlanmıştır. Kemer açıklığının yer aldığı kenar, sağ ve sol kenar bordürlerinin tam ortasında sedeften yuvarlak bir form işlenmiştir.

Foto 69: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Foto 70: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: İç yüzeyleri süsleme bakımından boş bırakılmıştır.

Ayak Açıklığı: Dilimli kemer ile şekillendirilmiştir. Kemerin tepe noktasından aşağıya doğru sarkan bir palmet motifi yer almaktadır.

Kalınlık Kısmı: Bu kısım süsleme bakımından boş bırakılmıştır.

Menteşe Yüzeyi: Yedi adet olan menteşelerin yüzeyleri yaprak motifi ile işlenmiştir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin yüzeylerinde çizikler ve aşınmalar bulunmaktadır. Çalışır durumdadır.

Katalog No: 2

Fotoğraf No: 71-72-73-74

Şekil No: 28

Müze Envanter No: KU00005

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 1. oda 3. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,17 m

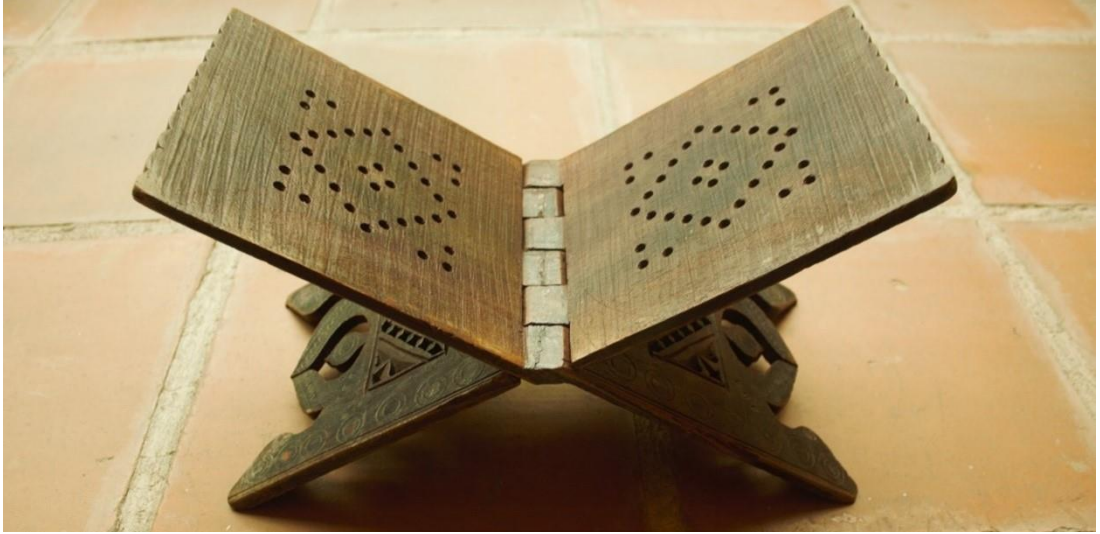
En Ölçüsü: 0,09 m

Yan Kalınlık: 0,005 m

Diş Sayısı: 6

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 71: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap Oymalı Rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedен yapılan rahle oyma, kafes oyma, kazıma ve ahşap boyama teknikleri ile süslenmiştir (Foto 71).

desenlerden oluşmaktadır (Foto 72). Bordürlerin tamamında 18 adet iç içe düzenlenen yuvarlak desenler yer almaktadır. Bu dairesel motiflerin ahşap üzeri boyama tekniği ile kırmızı ve mavi boyalar ile tezyin edildiğini, günümüzde ise bu boyalardan eser miktarda kaldığını görmekteyiz. Dış yüzeyin üst kısmı dilimler halinde oyulmuş, dilimlerin içerisi ise oyma tekniği ile yuvarlak formda oyulmuştur.

Foto 72: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü

Üst İç Yüze: Üst dış yüzeyin süslenmesinde kullanılan ajur tekniğinin oluşturduğu delikler, üst iç yüzeyde de bir kompozisyon meydana getirmiştir (Foto73).

Foto 73: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Üst dış yüzeyde yer alan kompozisyonun burada da tekrarlandığı görülmektedir (Foto 74). Üst dış yüzeyin merkezinde yer alan kare panonun yarısı ayak dış yüzeyde dikdörtgen pano içerisine uygulanmıştır. Kenar bordürleri üst dış yüzeyde de bulunan iç içe geçmiş yirmi adet daireden meydana gelmektedir.

Foto 74: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Ayak dış yüzeyine yapılan oyma delikleri bu kısımda da bir kompozisyon oluşturmaktadır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bu yüzeyde herhangi bir süslemeye yer verilmemiştir.

Menteşe Yüzeyi: Mentешelerin her birinin üzeri kazıma tekniği ile çizikler oluşturularak süslenmiştir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin genelinde çizilmeler, köşe kısımlarında aşınmalar mevcut olsa da rahle çalışır durumdadır.

Katalog No: 3

Fotoğraf No: 75-76-77-78

Şekil No: 29

Müze Envanter No: KU00009

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 1. oda 4. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,64 m

En Ölçüsü: 0,21 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 75: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

Müze Envanter Bilgisi: “Sedef Kakmalı Ahşap Rahle.”

Foto 76: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Kitaplık bölümü üst iç yüzeyinin her iki tarafına sekiz dilimli penç motifi tel kakma ile işlenmiştir (Foto 77). Dilimlerin içleri ise kıvrım dallar ile hareketlendirilmiştir. Simetrik bir kompozisyon hakimdir (Ek 10). Tel işlemlerin bazıları dökülmüştür. Geri kalan kısımlar boş bırakılmıştır.

Foto 77: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Kitaplık bölümünün üst dış yüzeyine uygulanan motiflerin küçültülmüş formlarını bu kısımda da görmekteyiz (Foto 78). Kemerli ayak açıklığının tepe noktasına bordür köşelerinde yer alan palmet motifi işlenmiş, sağında ve solunda kalan alanlarda ise üst dış yüzeyin merkezinde yer alan papatya kompozisyonu tekrarlanmıştır.

Ayak yüzeyinin zemine yakın yerlerinde üçgen formlu sedeflerle geometrik bir desen oluşturulmuştur. Yüzeyin geriye kalan alanları ise Şam işi ile yapılan kıvrım dalları ile doldurulmuştur. Dikdörtgen forma sahip dış yüzeyin kenar bordürleri üst dış yüzeyin devamı olacak biçimde tezyin edilmiştir.

Foto 78: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu kısımda süsleme yer almamaktadır.

Ayak Açıklığı: Ayak kısmı kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısımı: Boş bırakılmıştır.

Menteşe Yüzeyi: Dış kısımları boş bırakılmıştır.

Bugünkü Durumu: Rahlede çizilmeler bulunsa da çalışır durumdadır.

Katalog No: 4

Fotoğraf No: 79-80

Şekil No: 30

Müze Envanter No: KU00013

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 1. oda 5. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,16 m

En Ölçüsü: 0,075 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 4

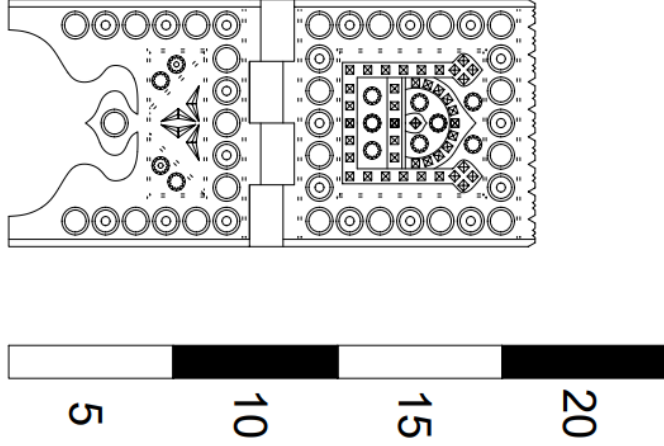
Kitabe: Bulunmamaktadır.

Müze Envanter Bilgisi: “*Ahşap Oymalı Rahle.*”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılmıştır. Edirnekârî, oyma ve kazıma tekniği kullanılmıştır.

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 1. oda 5. nişte yer almaktadır. Envanter numarası KU00013'tür. Rahle, 0,16 x 0,075 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 11). Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede dört adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 30: KU00013 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Rahlenin kitaplık bölümünün üst dış yüzeyi dikdörtgen forma sahiptir. Merkezde yer alan dikdörtgen panonun içerisine cami motifi işlenmiştir. Oyma tekniği ile iki adet minare ve bir adet kubbe görüntüsü verilmiştir. Oluşturulan cami motifinin içerisinde eğri kesim tekniği ile oyuklar oluşturulmuştur. Minareler arasında iki adet, kubbe gövdesinin içerisinde üç adet ve cami motifinin iç kısmında da üç adet güneş motifi düz satırlı derin oyma tekniğiyle işlenmiş ve ahşap üzeri boyama tekniği ile boyanmıştır.

Kenar bordürlerinde iç içe geçmiş yirmi dört adet daire, oyma tekniği ile işlenmiştir (Foto 79). Dairelerin içerisi ahşap boyama tekniği ile boyanmıştır. Boya kalıntılarından yola çıkarak süslemede kırmızı ve mavi renklerin uygulanmış olduğunu düşünmekteyiz.

tamamlanmıştır. Üst dış yüzeyin kenar bordürlerinde görülen iç içe geçmiş yuvarlak desenlerin ayak dış yüzeyinde de uygulandığı görülmektedir

Ayak İç Yüzey: Bu yüzey boş bırakılmıştır.

Ayak Açıklığı: Aşağıya doğru sarkan rumi formunda bir tepelik ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bu yüzey boş bırakılmıştır.

Menteşe Yüzeyi: Dış kısmında süsleme yer almamaktadır.

Bugünkü Durumu: Rahlede çizilmeler ve aşınmalar mevcuttur ancak çalışır durumdadır.

Katalog No: 5

Fotoğraf No: 81-82-83-84-85

Şekil No: 31

Müze Envanter No: KU00057

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 2. odada yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,255 m

En Ölçüsü: 0,085 m

Yan Kalınlık: 0,015

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 81: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü

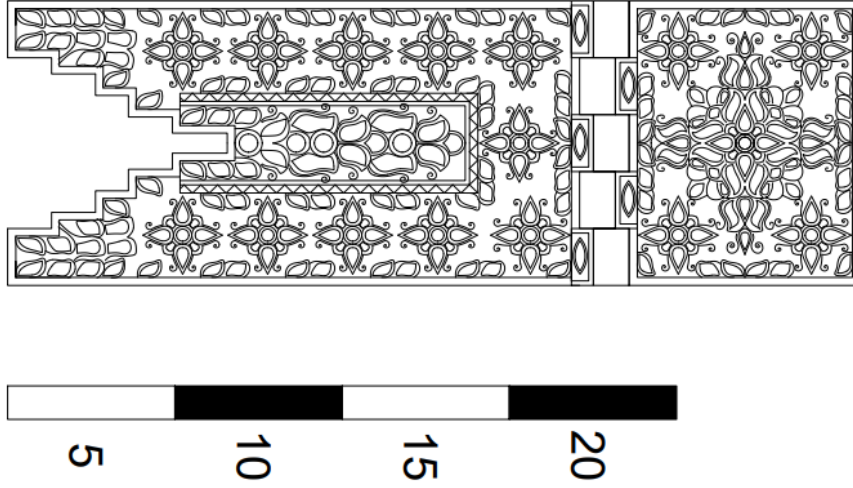

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap malzemedен üretilmiş, üzerinde sedef kakmalı motifler ve işlemlere yer verilmiştir.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşaptan yapılan rahle sedef kakma ve Şam işi tekniği ile işlenmiştir (Foto 81).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 2. odada yer almaktadır. Envanter numarası KU00057'dir. Rahle, 0,255 x 0,085 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 12). Yan kalınlığı ise 0,015 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede beş adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 31: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Kitaplık bölümünün üst dış yüzeyinde sedef kakma tekniği ile yapılmış bitkisel motiflerin hakim olduğu görülmektedir. Dikdörtgen formda düzenlenen üst dış yüzeyin merkezine büyük bir stilize çiçek motifi konumlandırılmıştır. Merkezden dışarıya doğru çoğalan çeşitli stilize geometrik formlardan oluşan yapraklarla tezyin edilmiştir. Çiçek motifinin her bir kıvrımı tel kakma ile çevrelenmiştir. Bu kompozisyonun dört köşesinde ise lale motifinin işlendiği görülmektedir. Üst dış yüzeyin köşelerinde merkezde yer alan stilize edilmiş çiçek motifinin küçük bir formu işlenmiştir. Yaprakları stilize edilmiş geometrik motifler sekiz dilimli bir formda düzenlenmiştir.

Dikdörtgen biçimdeki yüzeyin etrafı Şam işi tekniği ile çerçevelenmiş ve kenar bordürleri sedefli yaprak formuna benzeyen kakmalar ile tezyin edilmiştir (Foto 82). Yaprak desenli motiflerin kıvrımları da Şam işi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Sedef kakmalara tel kakmaların da eşlik ettiği bitkisel ve geometrik desenlerin iç içe kullanıldığı bir kompozisyon görülmektedir.

Foto 82: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Yüzeyin merkezinde sedeften benek bulunmakta ve etrafı yine tel kakma ile işlenmektedir. Benağın etrafına dört adet lale motifi konumlandırılmıştır. Kitaplık bölümünün üst iç yüzeyi dikdörtgen biçiminde olacak şekilde tel kakma ile çevrelenmiştir (Foto 83). Dört köşesinde de geometrik biçimli sedef kakmalar yerleştirilip etrafı tel kakma ile tezyin edilmiştir (Ek 13).

Foto 83: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Ayak dış yüzeyin orta kısmı dikdörtgen form oluşturacak şekilde önce tel kakma ile işlenmiş ardından bir ters bir düz biçimde yerleştirilen üçgen sedef kakmalar ile bordür oluşturulmuştur. Bu dikdörtgen ve üçgenlerden oluşan bordürün içinde kalan alanda ise üst üste konumlandırılmış beş adet lale motifi bulunmaktadır.

Üst dış yüzeyin köşelerinde yer alan çiçek motifi ayak dış yüzeyin ayak açıklığının bulunduğu kenar haricindeki bütün kenarların yüzeyinde on bir adet olacak şekilde simetrik olarak yerleştirilmiştir.

Üst dış yüzeydeki gibi dikdörtgen biçimindeki kenarlarda aynı bordür şekli tekrarlanmıştır. (Foto 84). Yüzeyde boş alan kalmayacak şekilde süslemeler yerleştirilmiştir. Ayak açıklığının yer aldığı kenarların alt kısmının sağ ve solu çeşitli geometrik sedef kakmalar ile işlenip yine etrafları tel kakmalar ile desteklenmiştir.

Foto 84: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu kısım boş bırakılmış olup herhangi bir süsleme yer almamaktadır.

Ayak Açıklığı: Basamaklı yükselen bir kemer biçimine sahiptir.

Kalınlık Kısmı: Bu kısım boş bırakılmış olup herhangi bir süsleme yer almamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Dikdörtgen forma sahip olan menteşe yüzeylerinin kenarları tel kakma ile çevrelenmiş (Foto 85) içerisine sedeften yaprak motifleri işlenmiştir. Sedeflerin etrafı Şam işi tekniği ile sınırlandırılmıştır.

Foto 85: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Menteşe Yüzeylerinin Görünümü.

Bugünkü Durumu: Rahle yüzeyinde çizilmeler çok azdır, menteşeleri çalışır durumdadır.

Katalog No: 6

Fotoğraf No: 86-87-88

Şekil No: 32

Müze Envanter No: KU00196

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 5. oda 2. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,17 m

En Ölçüsü: 0,075 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 4

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 86: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

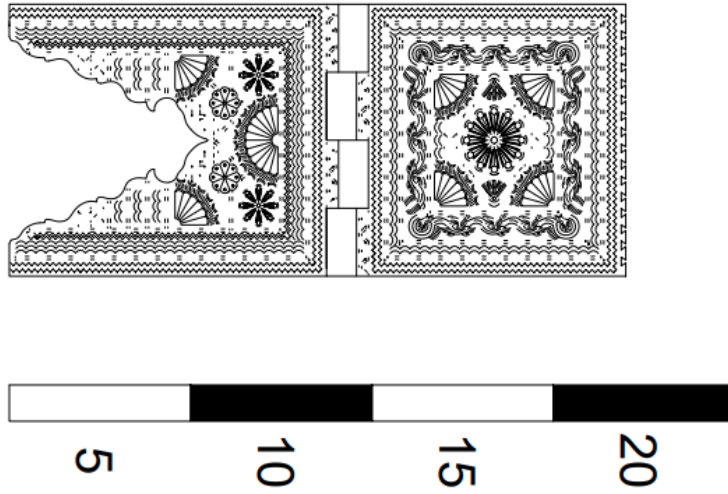

Müze Envanter Bilgisi: *“Ahşaptan üretilmiştir. Üzerinde bitkisel motifleri olan, el oyma çiçek desenli delikleri bulunan rahle.”*

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılmıştır. Oyma, kazıma ve kafes oyma tekniği kullanılmıştır (Foto 86).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi 5. oda 2. nişte yer almaktadır. Envanter numarası KU00196'dır. Rahle, 0,17 x 0,075 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 14). Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede dört adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 32: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Yüzeyin merkezinde dikdörtgen bir alan oluşmakta ve bu alanın dört köşesinde birleştiği zaman bir bütünü teşkil edecek olan penç motifinin dört eşit parçaya bölünmüş halleri oyma tekniği ile yüzeye işlenmiştir. Bu alanın tam ortasında ise on iki dilimli penç motifi yer almakta ve her bir diliminin uç köşesi ve merkezi ajur tekniği ile oyulmuştur. Penç motifinin etrafında yine çeşitli şekillerle oluşturulan kazıma izleri dikkat çekmektedir.

Kitaplık bölümünün dış yüzeyinde kazıma tekniği ile çeşitli geometrik şekillerle düzenlenmiş dört adet bordür dolaşmaktadır. İçten dışa doğru olmak üzere meander, yuvarlak, nokta ve zikzak desenlerle oluşturulmuştur (Foto 87).

Foto 87: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüze: Kitaplık bölümünün üst iç yüzeyinin merkezinde (Ek 15), dış yüzeyin ajur tekniği ile oyulmasından dolayı bu kısımda oyuklar yer almaktadır (Foto 88).

Foto 88: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Yüzeyin sağında ve solunda üst dış yüzeyde de yer alan ajur tekniği ile oluşturulan çiçek motifi, sekiz dilimli olarak bu yüzeyde de işlenmiştir. Çiçek motifinin merkez kısmı üst dış yüzeydeki gibi oyulmamıştır. Ajur tekniği ile oluşturulan iki çiçek motifinin tam ortasında ise on iki dilimli olmak üzere penç motifinin yarısını teşkil eden kompozisyon yer almaktadır.

Kaş kemere benzeyen kemer açıklığının tepe noktasının sağına ve soluna sekiz dilimli penç motifi işlenmiştir. Kemer açıklığının yan kısımlarında ise pençin çeyreğini teşkil eden yedi dilimli çiçek motifi bulunmaktadır. Kitaplık bölümünün üst dış yüzeyinde yer alan bordürlerden oluşturulan pano bu kısımda da yer almaktadır.

Ayak İç Yüzey: Ayak dış yüzeyinde bulunan sekiz dilimli ajur tekniği ile yapılan çiçek motifinin oyukları sağ ve sol iç yüzeylerde de bir kompozisyon oluşturmaktadır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Rahlenin kitaplık bölümüne ait olan kalınlık kısmı oval biçimde oyulmuştur. Diğer yüzeyleri ise sade bırakılmıştır.

Menteşe Yüzeyi: Mentеше yüzeylerinin her biri iç içe geçmiş zikzaklar ile oyulmuştur.

Bugünkü Durumu: Rahlenin bütün yüzeylerinde çizilmeler ve aşınmalar mevcuttur. Oyma desenleri aşınmalar sebebiyle net bir biçimde belli olmamaktadır. Rahle çalışır durumdadır.

Katalog No: 7

Fotoğraf No: 89

Şekil No: 33

Müze Envanter No: KU00271

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: Ana eyvanda vitrin içerisinde sergilenmektedir.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 1,05 m

En Ölçüsü: 0,58 m

Yan Kalınlık: Ölçülememiştir.

Diş Sayısı: 8

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 89: KU00271 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

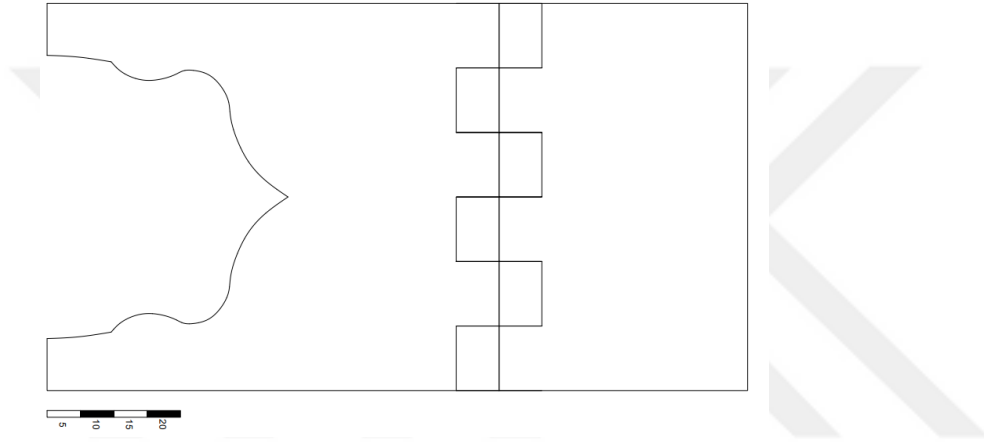

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap Rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedен yapılan rahlenin tüm yüzeyleri boş bırakılmıştır (Foto 89).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde ana eyvanda yer almaktadır. Envanter numarası KU00271'dir. Rahle, 1,05 x 0,58 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede sekiz adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Müzede bulunan en büyük rahle olmasından dolayı ana eyvanda vitrin içerisinde sergilenmektedir.

Şekil 33: KU00271 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Süslemeye yer verilmemiştir.

Üst İç Yüzey: Süsleme bulunmamaktadır.

Ayak Dış Yüzey: Süsleme yer almamaktadır.

Ayak İç Yüzey: Bu yüzeyde süslemelere yer verilmemiştir.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Süsleme bulunmamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Bu yüzeyde süsleme yer almamaktadır.

Bugünkü Durumu: Rahlenin bütün yüzeylerinde çizikler vardır. Kullanımdan dolayı aşınmalar mevcut olsa da çalışır durumdadır.

Katalog No: 8

Fotoğraf No: 90-91-92-93

Şekil No: 34

Müze Envanter No: KU00289

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 6. odada yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,235 m

En Ölçüsü: 0,08 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 6

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 90: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

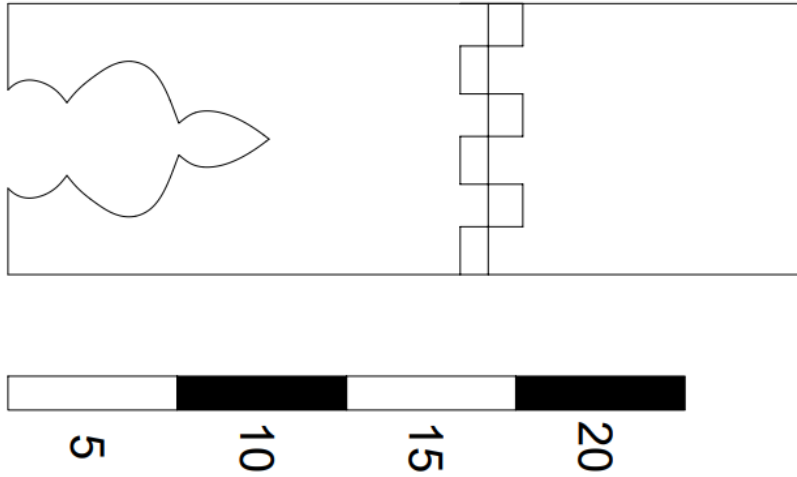

Müze Envanter Bilgisi: “Eski sedef kemik kakma rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşaptan yapılan rahlede sedef, kemik ve ahşap süsleme malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu malzemeler kakma tekniği ile işlenmiştir. Şam işi tekniği de görülmektedir (Foto 90).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 6. odada yer almaktadır. Envanter numarası KU00289'dur. Rahle, 0,235 x 0,08 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede altı adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 34: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Kitaplık bölümünün üst dış yüzeyi dikdörtgen bir forma sahiptir. Yüzeyin merkezine sekiz dilimli papatya deseni sedef kakma ile işlenmiştir, etrafı tel kakma ile çerçevelenmiştir. Şam işi tekniği ile motifi merkeze alacak şekilde etrafı sırasıyla daire, zikzak ve dairesel formlu kakmalar ile tezyin edilmiştir (Ek 16).

Bu kompozisyonun etrafı on altı adet geometrik forma sahip sedef kakma ile bezenmiş, her birinin etrafı Şam işi tekniği ile yapılan kıvrım dallarla doldurulmuştur. Dikdörtgen yüzeyin köşelerine denk gelen sedef kakmaların etrafında dışa doğru açılan kıvrım dallar eşliğinde oluşturulan palmet motifi ile son bulmaktadır. Kenar

bordürleri farklı renkte ahşap malzemeyle kaplanmış, etrafı tel kakma tekniği ile çevrelenmiştir (Foto 91).

Foto 91: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Kitaplık bölümünün üst iç yüzeyinin (Foto 92) her iki zemininde de Şam işi tekniği ile kıvrım dallardan oluşturulan bitkisel ve simetrik bir kompozisyon yer almaktadır.

Foto 92: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü

Ayak Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip yüzeyinin alınlık kısmında elips biçiminde tel kakma ile çevrilen alanın içerisinde merkezde yuvarlak formlu sedef, bu yuvarlak formun sağında ve solunda bulunan damla motifli sedefler, kakma tekniği ile işlenmiştir. Sedef kakmaların etrafı Şam işi tekniği ile yapılan kıvrım dallarla bezenmiştir. Merkezde kalan yuvarlak sedefin üstünde ve altında ise tel kakma ile yapılan palmet motifleri yer almaktadır.

Elips formlu tel kakmanın dışında on altı adet küçük noktalar denecek biçimde sedefler işlenmiş ve etrafı yine elips formda tel kakma ile çevrilirken rahlenin sağ ve sol kısımlarına gelen noktalardan dışa doğru açılan kıvrım dallar ile zenginleştirilmiştir. İç içe geçen bu elips formların üst ve alt kısımlarda dörder adet, sedeften yapılan yaprak motifleri işlenmiş, bu desenlerin her birinin etrafı tel kakma tekniği ile oluşturulan kıvrım dallar ile tezyin edilmiştir.

Ayak açıklığının sağ ve sol üst kısımlarında birbirlerine ters yönde olacak şekilde yerleştirilmiş damla biçiminde sedef kakmalar yer almakta, sedeflerin etrafı ise Şam işi tekniği ile yapılan kıvrım dallar ile tezyin edilmektedir. Kemerle şekillendirilen ayak açıklığının sağ ve sol alt kısmında sedeften yapılmış yaprak formları yer almaktadır. Yaprak deseninin etrafı tel kakma ile işlenen kıvrım dallarla süslenmiştir. Ayak açıklığının bulunduğu kenarı hariç olmak üzere diğer kenarlar tel kakma ile bezenmiş, ahşap kakma ile de sınırlandırılmıştır (Foto 93).

Foto 93: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu kısımda süsleme bulunmamaktadır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiş ayak açıklığının etrafında Şam işi tekniğiyle yapılmış üç adet bordür dolaşmakta ve ortada kalan bordür ise zikzak olacak şekilde işlenmiştir.

Kalınlık Kısımı: Bu kısımda süsleme bulunmamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Dış kısımlarında süsleme bulunmamaktadır.

Bugünkü Durumu: Kakmalarında herhangi bir dökülme olmamıştır. Çalışır durumdadır.

Katalog No: 9

Fotoğraf No: 94-95-96-97

Şekil No: 35

Müze Envanter No: KU00291

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 6. oda 3. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,26 m

En Ölçüsü: 0,09 m

Yan Kalınlık: 0,015 m

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Üst iç yüzeylerinde bulunmaktadır.

Foto 94: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

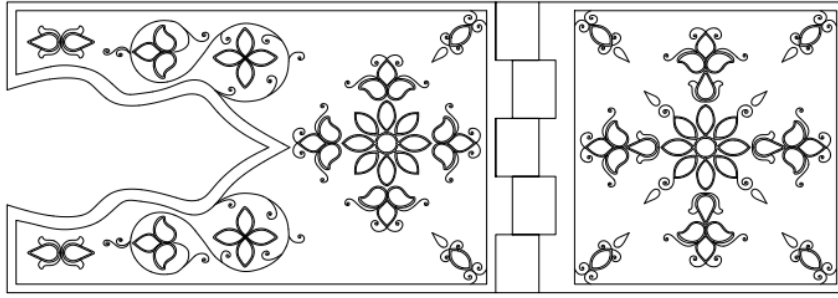

Müze Envanter Bilgisi: “*Sedefkakmalı rahle.*”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılmıştır. Sedefler yüzeylere kakma tekniği ile işlenmiştir. Şam işi tekniği de görülmektedir (Foto 94).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 6. oda 3. nişte yer almaktadır. Envanter numarası KU00291'dir. Rahle, 0,26 x 0,09 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 17). Yan kalınlığı ise 0,015 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede beş adet dış yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 35: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Kitaplık bölümünün üst dış yüzeyi dikdörtgen bir forma sahiptir. Yüzeyin tam ortasında sedeften sekiz dilimli papatya motifi yer almakta, köşelere doğru meyleden kıvrım dallar ve bu kıvrım dalların uç kısımlarında ise damla biçiminde yer alan desenler, tel kakma tekniği ile oluşturulmuştur.

Merkezde yer alan papatya motifinin dikdörtgen yüzeyinin her bir kenarına bakan kısımlarında simetrik olarak birer adet sedeften yapılmış damla motifi ve bu damla motifinin etrafı tel kakma ile çevrilerek palmet çiçeği görünümü verilmiştir. Damla motifinin uç kısımlarına denk gelecek biçimde palmet motifleri işlenmiş, Şam işi tekniği ile yapılan kıvrım dallar eklenerek kompozisyon tamamlanmıştır.

Kenar bordürü Şam işi tekniği ile oluşturulmuştur. Her bir köşesinde tel kakma tekniği ile oluşturulan kıvrım dallar merkeze doğru kıvrılırken içlerinde sedeften yapılmış yaprak formunda desenleri de ihtiva etmektedir (Foto 95).

Foto 95: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Kitaplık bölümünün üst iç yüzeyinin (Ek 18) bir yüzeyinde sülüs hatla Allah lafzı “الله” bir yüzeyinde ise Muhammed lafzı “محمد” tel kakma ile işlenmiştir (Foto 96).

Foto 96: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan ayak dış yüzeyinin alınlık kısmında, üst dış yüzeyin merkezinde yer alan sekiz dilimli papatya ve palmet kompozisyonu tekrarlanmıştır. Ayak açıklığının sağında ve solunda simetrik olarak aynı kompozisyon yer almaktadır. Üç farklı motif alt alta sıralanmış ve etrafı tel kakma ile çevrelenmiştir (Foto 97). Yukarıdan aşağıya olacak biçimde ilk olarak dört yapraklı sedeften yapılmış bir çiçek motifi, ikinci motif zemine dönük biçimde palmet motifidir. Üçüncü motif birbirlerine ters biçimde konumlandırılmış palmet motifleridir ve etrafı tek kakma ile işlenmiştir. Birinci ve ikinci motifi helezonik biçimde sarmalayan kıvrım dallar bulunmaktadır.

Kenar bordürleri tel kakma ile çerçevelenmiştir. Yüzeyin sağ ve sol üst bordür köşelerinde, kitaplık bölümünün üst dış yüzeyinin bordür köşelerinde yer alan kompozisyon bu yüzeyde de birebir tekrar edilmektedir.

Foto 97: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu kısımda herhangi bir süsleme kompozisyonu bulunmamaktadır.

Ayak Açıklığı: Ayak kısmı, kaş kemere benzer bir kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Süsleme kompozisyonu yer almamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Rahlenin dış bölümünde herhangi bir süsleme kompozisyonu mevcut değildir.

Bugünkü Durumu: Rahle çalışır durumdadır, üzerinde çizilmeler bulunsa da formunu ve desenlerini korumaktadır.

Katalog No: 10

Fotoğraf No: 98-99-100-101

Şekil No: 36

Müze Envanter No: KU00294

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 6. oda 4. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Boy Ölçüsü: 0,14 m

En Ölçüsü: 0,05 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 98: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

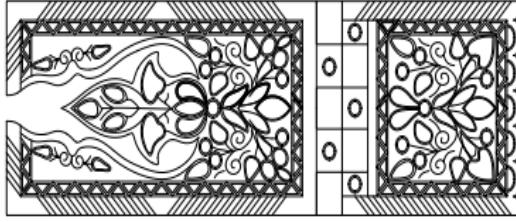

Müze Envanter Bilgisi: “20. Yüzyıla aittir. Küçük boy, sedef ve kemik, kakma rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılmış olan rahleye sedef, kemik ve ahşap malzemeler kakma tekniği ile uygulanmıştır. Şam işi tekniği de kullanılmıştır (Foto 98).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 6. Oda 4. nişte yer almaktadır. Envanter numarası KU00294'tür. Rahle, 0,14 x 0,05 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 19). Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede beş adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Ölçülerinden de anlaşılacağı üzere küçük boy rahle örneğidir.

Şekil 36: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen bir forma sahip üst dış yüzeyin ortasında kalan panonun içerisinde sedef ve kemik malzemeden yapılan çeşitli bitkisel kompozisyon yer almaktadır. Damla motifi, yek penç motifi ve benek motifleriyle oluşan bitkisel kompozisyonun etrafı ise Şam işi tekniği ile oluşturulan kıvrım dallar ile bezenmiştir. Yüzeyde simetrik bir kompozisyon hakimdir.

Tel kakma tekniği ile yapılan kenar bordürlerinin arasında ise sedef malzemeden yapılmış üçgenler, dönüşümlü olarak bir düz bir ters olacak biçimde

konumlandırılmıştır (Foto 99). Üst kenarın bordürlerle arasında kalan kısımda ise dış sayısı kadar yarım daire formlu sedefler, yüzeye işlenmiş ve tel kakma ile desteklenmiştir. Üst dış yüzeyin sağ ve sol da kalan kenarlarına, yüzeyden farklı renkteki ahşap parçaları kakma tekniği ile çapraz formda işlenmiştir.

Foto 99: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Kitaplık bölümünün üst iç yüzeyi süsleme bakımından boş bırakılmış olsa da üst kısımları oval biçimde oyulmuştur (Foto 100).

Foto 100: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Üst dış yüzeyde görülen kenar bordürleri ve bitkisel formlu desenler simetrik biçimde bu yüzeye de işlenmiştir (Foto 101). Yaprak desenleri sedef ve kemik malzeme ile oluşturulan bitkisel formlar tel kakma ile de zenginleştirilmiştir.

Foto 101: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu yüzey boş bırakılmıştır.

Ayak Açıklığı: Ayak açıklığının ortasında zemine doğru sarkan iri bir palmet motifi yer almaktadır. Bu yüzeyde de damla ve yek penç formlu sedeflerle süslemeler yapılmıştır.

Kalınlık Kısmı: Bu kısım boş bırakılmıştır.

Menteşe Yüzeyi: Dikdörtgen forma sahip olan yüzeyin kenarları Şam işi tekniği ile işlenmiş, orta kısmında yuvarlak formlu sedef kakmalar mevcuttur.

Bugünkü Durumu: Rahlenin motiflerinde dökülmeler görülmektedir. Kitaplık bölümü iç yüzeyinde çizilmeler ve dış yüzeylerinde ufak aşınmalar bulunsa da rahle çalışır durumdadır.

Katalog No: 11

Fotoğraf No: 102

Şekil No: 37

Müze Envanter No: KU00321

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 7. odada yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,31 m

En Ölçüsü: 0,17 m

Yan Kalınlık: 0,015 m

Diş Sayısı: 7

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 102: KU00321 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

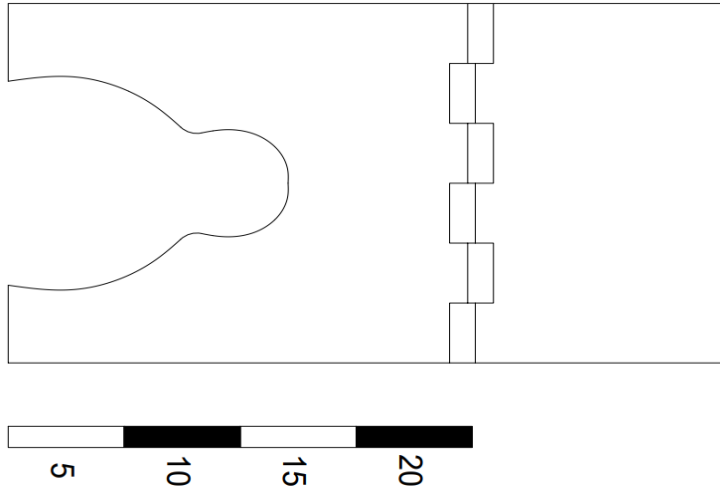

Müze Envanter Bilgisi: “Eski Ahşap Rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedendir yapılmıştır. Sade ahşap rahlenin üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır (Foto 102).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 7. odada yer almaktadır. Envanter numarası KU00321'dir. Rahle, 0,31 x 0,17 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,015 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 37: KU00321 Env. Numaralı Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Süsleme bulunmamaktadır.

Üst İç Yüzey: Süsleme yer almamaktadır.

Ayak Dış Yüzey: Herhangi bir süsleme unsuru mevcut değildir.

Ayak İç Yüzey: Yüzeyde süsleme özellikleri görülmemektedir.

Ayak Açıklığı: Ayak kısmı, kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Kitaplık bölümünün üst kalınlık kısmında sekiz adet raptiyeye benzer metal yer almaktadır. Bu metallerin etrafında ise kumaş kalıntıları bulunmaktadır. Orijinalde yüzeyinin kumaş ile kaplanmış olabileceği düşünülmektedir.

Menteşe Yüzeyi: Herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.

Bugünkü Durumu: Rahlede çatlaklar, çizilmeler ve aşınmalar mevcuttur. Rahlenin ayaklarından biri kırık haldedir.

Katalog No: 12

Fotoğraf No: 103-104-105-106

Şekil No: 38

Müze Envanter No: KU00324

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 7. oda 4. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,245 m

En Ölçüsü: 0,95 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 6

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 103: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

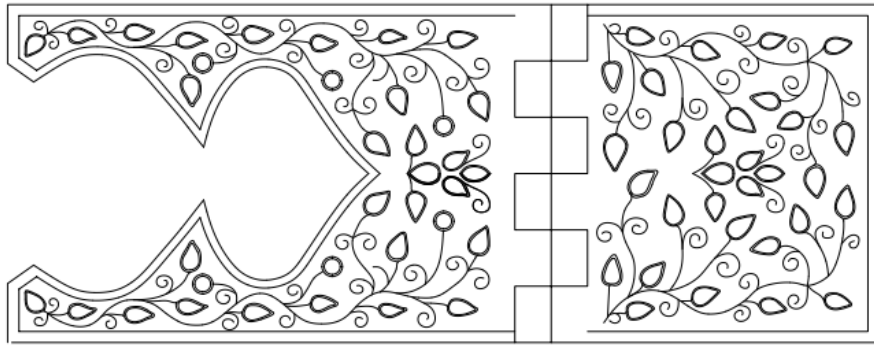

Müze Envanter Bilgisi: “Sedef Kakma, Ahşap Rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Rahle ahşaptan yapılmıştır (Foto 103). Sedef malzemeler yüzeylere kakma tekniği ile işlenmiştir. Şam işi tekniği de kullanılmıştır.

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 7. oda 4. nişte yer almaktadır. Envanter numarası KU00324'tür. Rahle, 0,245 x 0,95 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 20). Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede altı adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 38: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

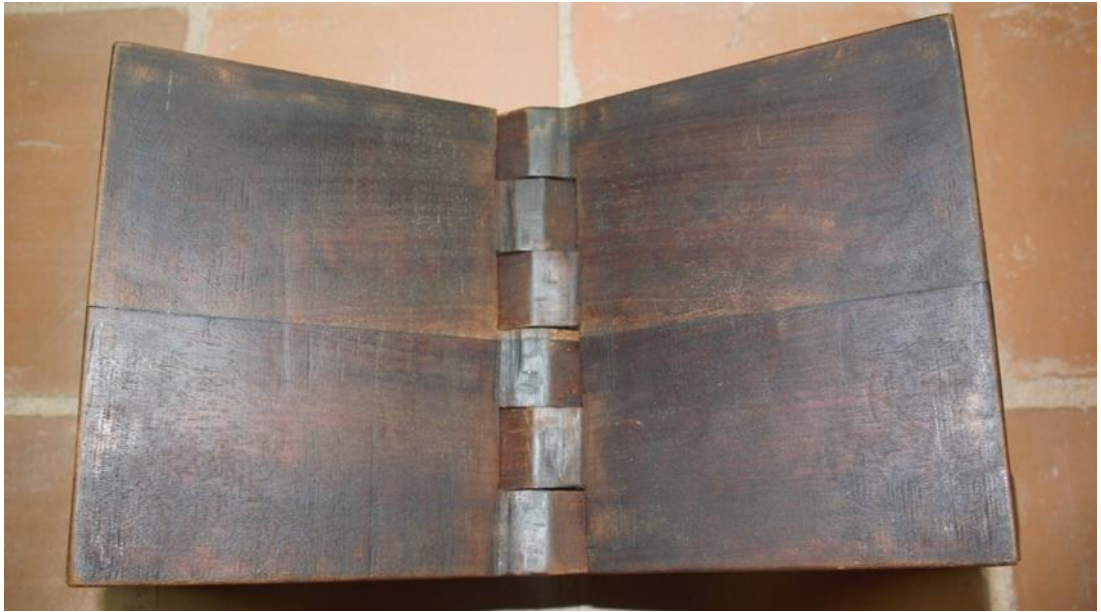
Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan yüzeyde simetrik bir kompozisyon mevcuttur. Kompozisyonun merkezinde yer alan sedef kakmalı bitkisel motifler, menteşelerin bulunduğu kenar köşelerinden çıkan kıvrım dallar ile dört bir yandan kuşatılmıştır. Sedeflerin etrafı da tel kakma ile işlenmiştir. Menteşe yüzeyinin bulunduğu kenar haricindeki bütün kenarlar tel kakma ile çevrelenmiştir (Foto 104).

Foto 104: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Rahlenin kitaplık bölümünün üst iç yüzeyi boş bırakılmış herhangi bir süsleme kompozisyonu yer almamaktadır (Foto 105).

Foto 105: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Kitaplık bölümünün üst dış yüzeyinde yer alan süsleme kompozisyonu burada da görülmektedir (Foto 106). Boş alan kalmayacak şekilde tezyin edilmiştir.

Foto 106: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme kompozisyonu bulunmamaktadır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bu yüzeyde herhangi bir süsleme kompozisyonu görülmemektedir.

Menteşe Yüzeyi: Yüzeyde süsleme bulunmamaktadır.

Bugünkü Durumu: Rahlenin üzerinde bulunan sedeflerde dökülmeler ve bozulmalar mevcut değildir. Ufak çizikler bulunsa da rahle çalışır durumdadır.

Katalog No: 13

Fotoğraf No: 107-108-109-110

Şekil No: 39

Müze Envanter No: KU00327

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 7. oda 5. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,16 m

En Ölçüsü: 0,075 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 5

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 107: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

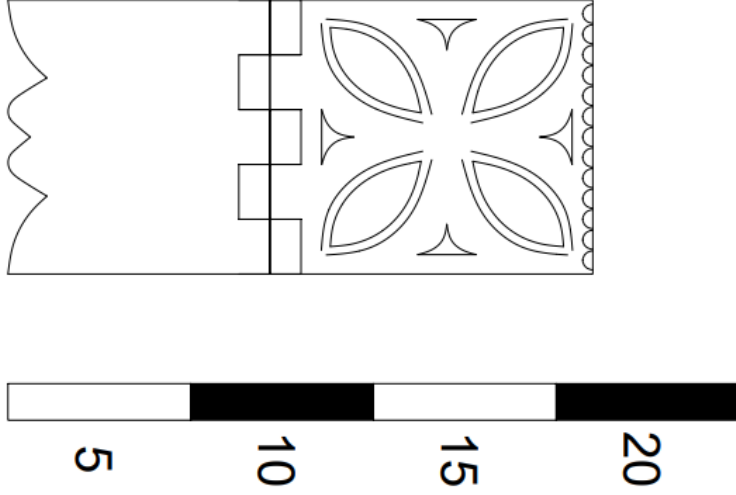
Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap Rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedен yapılan rahle, oyma tekniği ile tezyin edilmiştir (Foto 107).

Tanımı: Bursa Kur’an ve El Yazmaları Müzesi’nde 7. oda 5. nişte yer almaktadır. Envanter numarası KU00327’dir. Rahle, 0,16 x 0,075 m ölçülerinde olup

dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 21). Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede beş adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 39: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Kitaplık bölümünün üst dış yüzeyi dikdörtgen bir forma sahiptir. Rahle yüzeyinin ortasında X şekli oluşturulmuş bu X şeklinin dört bir köşesine ise dört yapraklı bir çiçek motifi oyulmuştur (Foto 108). Diğer yüzeyinde ise iç içe geçmiş yaprak motifleri oyma tekniği ile işlenmiştir (Foto 109). Dikdörtgen formlu kenarların tam orta kısımları ise üçgen şeklinde oyulmuştur.

Foto 108: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Foto 109: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Bu yüzeyde süsleme unsurlarına yer verilmemiştir (Foto 110).

Foto 110: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Süsleme detayları bulunmamaktadır.

Ayak İç Yüzey: Bezeme yapılmamıştır.

Ayak Açıklığı: Ayak kısmı kemer biçiminde şekillendirilmiş olsa da kemer açıklığı diğer rahlelere göre çok azdır. Kitaplık bölümü, ayak kısmına göre daha uzundur.

Kalınlık Kısmı: Bu yüzey boş bırakılmıştır.

Menteşe Yüzeyi: Bezeme görülmemektedir.

Bugünkü Durumu: Rahlede aşınmalar ve çizilmeler mevcut olsa da çalışır durumdadır.

Katalog No: 14

Fotoğraf No: 111-112-113-114

Şekil No: 40

Müze Envanter No: KU00361

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 8. oda 1. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,16 m

En Ölçüsü: 0,065 m

Yan Kalınlık: 0,011 m

Diş Sayısı: 6

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 111: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

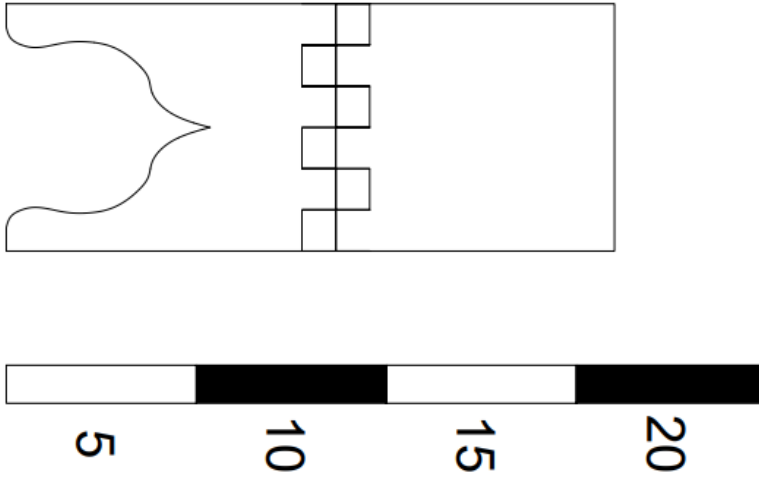

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap Oymalı Rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemedен yapılmıştır. Oyma tekniği ile tezyin edilmiştir (Foto 111).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 8. oda 1. nişte yer almaktadır. Envanter numarası KU00361'dir. Rahle, 0,16 x 0,065 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,011 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede yedi altı adet dış yer almaktadır (Ek 22). Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Ölçülerinden de anlaşılacağı üzere küçük boy bir rahledir.

Şekil 40: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan üst dış yüzeyin (Foto 112) merkezinden başlayan katmerli penç motifi zemini kaplamaktadır. Köşe kısımlarına ise birer adet yaprak motifi oyma tekniği ile işlenmiştir.

Foto 112: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Üst Dış Yüzeyinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Bu yüzeyde süsleme kompozisyonlarına yer verilmemiştir (Foto 113).

Foto 113: KU00631 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Üst dış yüzeyde bulunan katmerli penç motifinin küçük bir formu, ayak açıklığının tepe noktasının sağında ve solunda birer adet olacak şekilde

oyulmuştur (Foto 114). Ayak dış yüzeyinin kalan kısımlarına ise yaprak motifi işlenmiştir.

Foto 114: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak İç Yüzey: Tezyinat bulunmamaktadır.

Ayak Açıklığı: Kaş kemer formunda bir kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bezeme kompozisyonlarına yer verilmemiştir.

Menteşe Yüzeyi: Süsleme görülmemektedir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin kitaplık bölümünün üst iç yüzeyinde çizilmeler ve diğer yüzeylerinde de aşınmalar olsa da rahle çalışır durumdadır.

Katalog No: 15

Fotoğraf No: 115-116-117

Çizim No: 41

Müze Envanter No: KU00365

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 8. oda 4. nişte yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,17 m

En Ölçüsü: 0,07 m

Yan Kalınlık: 0,01 m

Diş Sayısı: 4

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 115: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

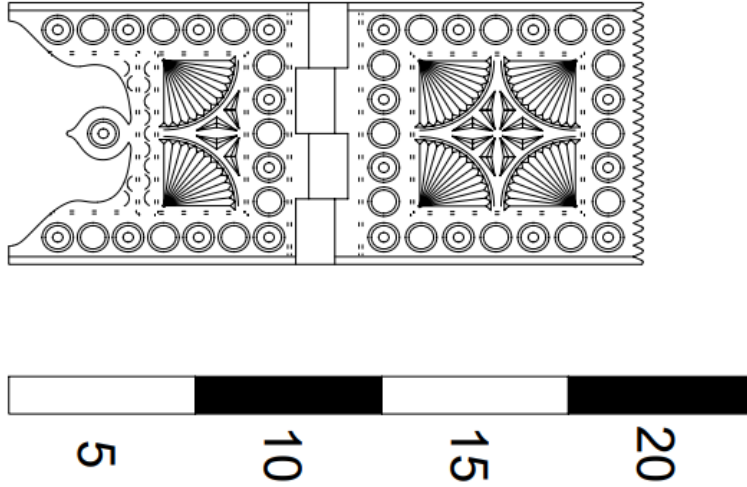

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap Rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Rahle ahşap malzemeden yapılmıştır. Süslemesinde oyma, kazıma ve Edirnekâri teknikleri kullanılmıştır (Foto 115).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 8. oda 4. nişte yer almaktadır. Envanter numarası KU00365'tir. Rahle, 0,17 x 0,07 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir (Ek 23). Yan kalınlığı ise 0,01 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede dört adet dış yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Küçük boy rahle örneğidir.

Şekil 41: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Dikdörtgen forma sahip olan üst dış yüzeyin merkezinde kalan alan, kare şeklindedir. Bu kare alanın içine penç motifinin dört parçaya bölünmüş halleri karenin köşelerine merkezleri gelecek biçimde oyma tekniği ile işlenmiştir. Bu motiflerin merkezinde ise dört bir yöne bakan baklava dilimli bir motif oyma tekniği ile işlenmiştir.

Kenar bordürleri olarak iç içe geçmiş dairelerden oluşan bir zencirek motifi uygulanmıştır. Köşeler boyunca toplamda yirmi dört adet iç içe geçmiş daireler yer almaktadır. Bu dairelerin yüzeylerinde kırmızı ve mavi renkte boya kalıntıları yer almaktadır (Foto 116). Bu izler rahlede ahşap üzeri boyama tekniğinin kullanıldığını düşündürmektedir. Bordürlerin etrafında kazıma tekniğinde yapılmış izler mevcuttur.

Foto 116: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Dış Yüzeylerinin Görünümü.

Üst İç Yüzey: Bu yüzeyde süsleme unsurlarına yer verilmemiştir (Foto 117).

Foto 117: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Üst İç Yüzeylerinin Görünümü.

Ayak Dış Yüzey: Bordürler arasında kalan dikdörtgen alanın tezyinatı, üst dış yüzeyde kare alan içerisinde kullanılan kompozisyonun yarısını teşkil edecek biçimde bu alanda da kullanılmıştır. Kitaplık bölümünün üst dış yüzeyinde yer alan kenar bordürleri bu yüzeyde de tekrarlanmaktadır.

Ayak İç Yüzey: Bu yüzeyde süsleme unsurlarına yer verilmemiştir.

Ayak Açıklığı: Ayak kısmı kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Süsleme bakımından boş bırakılmıştır.

Menteşe Yüzeyi: Süsleme görülmemektedir.

Bugünkü Durumu: Rahlenin yüzeylerinde aşınmalar ve çizilmeler mevcut olsa da çalışır durumdadır.

Katalog No: 16

Fotoğraf No: 118

Şekil No: 42

Müze Envanter No: KU00411

İnceleme Tarihi: 02.02.2023

Müzedeki Yeri: 9. odada pencere nişinde yer almaktadır.

Malzemesi: Ahşap.

Tarihi: 20. yy.

Boy Ölçüsü: 0,395 m

En Ölçüsü: 0,17 m

Yan Kalınlık: 0,015 m

Diş Sayısı: 8

Kitabe: Bulunmamaktadır.

Foto 118: KU00411 Env. Nolu Rahlenin Genel Görünümü.

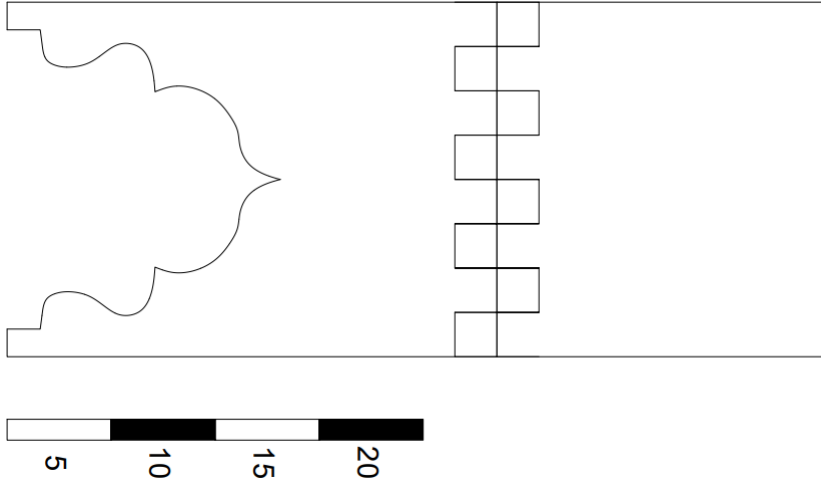

Müze Envanter Bilgisi: “Ahşap Rahle.”

Malzeme ve Süsleme Teknikleri: Ahşap malzemeden yapılmıştır. Oyma tekniği kullanılmıştır (Foto 118).

Tanımı: Bursa Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde 9. odada pencere nişinde yer almaktadır. Envanter numarası KU00411'dir. Rahle, 0,395 x 0,17 m ölçülerinde olup dikdörtgen bir forma sahiptir. Yan kalınlığı ise 0,015 metredir. 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Geçme olarak tasarlanan rahlede sekiz adet diş yer almaktadır. Açılır kapanır tarzda olan rahle, kitaplık bölümü, ayak kısmı ve ayak açıklığı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 42: KU00411 Env. Nolu Rahlenin Planı.

Süsleme Özellikleri

Üst Dış Yüzey: Süsleme yer almamaktadır.

Üst İç Yüzey: Bu yüzeyde süsleme görülmemektedir.

Ayak Dış Yüzey: Boş bırakılmıştır.

Ayak İç Yüzey: Boş bırakılmıştır.

Ayak Açıklığı: Kemer ile şekillendirilmiştir.

Kalınlık Kısmı: Bu yüzeyde süsleme unsurlarına rastlanılmamaktadır.

Menteşe Yüzeyi: Süsleme mevcut değildir.

Bugünkü Durumu: Bütün yüzeylerde çizilmeler ve aşınmalar mevcuttur. Sağ ve sol ayaklarında kırıklar mevcuttur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

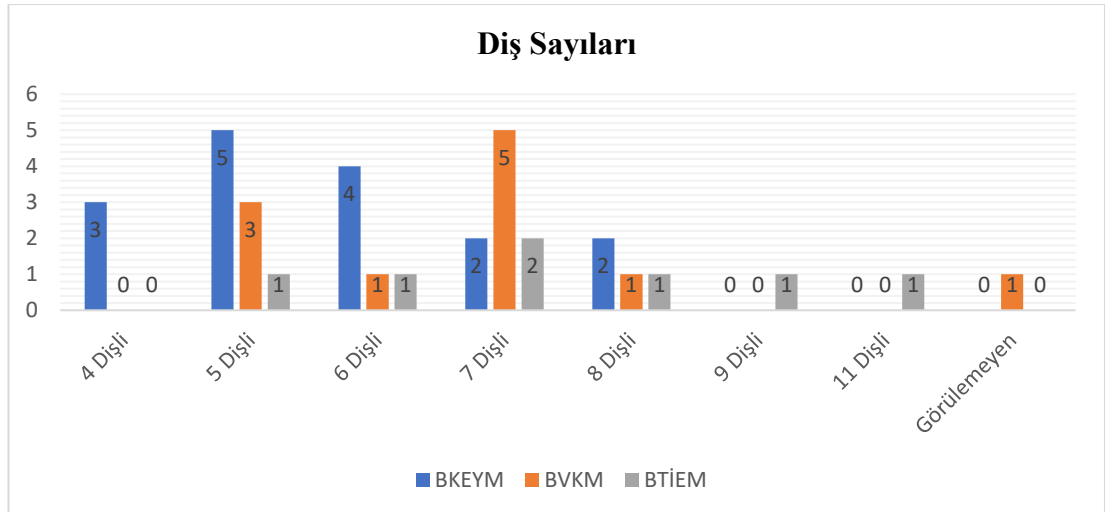
4.1 BÖLÜM VE UNSURLARI

Rahle Bölümleri: Açılır kapanır tarzda olan rahleler yekpare ahşaptan geçme tarzında düzenlenmiştir. Bu tip rahleler kitaplık bölümü, diş ve ayak bölümleri olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Ayak kısmı iki farklı şekilde düzenlenebilmektedir. Birincisi kemer ile şekillendirilen ikincisi ise düz ayak biçimine sahip olan rahlelerdir.

Çalışmamızda yer alan rahlelerden 32 adedi kemerle şekillendirilmiş, 2 adedi ise düz ayak formundadır. Düz ayak formuna sahip olan rahleler Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 1020 ve 2291 envanter numaralı rahlelerdir.

Rahlelerin Diş Sayıları: Rahlelerin diş sayıları ölçülerine göre değişiklik göstermektedir. Rahlelerin en ve boy oranları arttıkça diş sayıları da ona göre şekillenmektedir. Çalışmamıza konu olan rahleleri karşılaştıracak olursak, Şekil 43'de görüldüğü gibi; 11 dişli 1 adet, 9 dişli 1 adet, 8 dişli 4 adet, 7 dişli 9 adet, 6 dişli 7 adet, 5 dişli 9 adet, 4 dişli ise 2 adet rahle bulunmaktadır. 4 dişli rahle Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde, 9 ve 11 dişli rahle örnekleri ise yalnızca Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde görülmektedir. Vakıf Kültürü Müzesi'nde VA111 env. nolu rahle camekan içerisinde sergilendiği için diş sayıları görülememiştir.

Şekil 43: Diş Sayılarına Göre Dağılımı.

4.2. YAPIM ÖZELLİKLERİ

4.2.1. Plan

Bursa müzelerinde bulunan ve çalışmamıza konu olan 34 adet rahlenin tamamı taşınabilir boyutlarda yapılmış rahlelerdir. Bu rahleler dikdörtgen formda olup yekpare ahşaptan birbirine geçmeli, dişli olarak iki kanatlı bir formda düzenlenmiştir. Kitaplık bölümü, diş kısmı ve ayak kısmı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Kitaplık bölümü genellikle rahle eninin yaklaşık olarak 1/3'lük kısmına denk gelmektedir. 29 adet rahlenin geçme dişlerinin açıldığı kısım, rahle boyunun üçte birine yaklaşmaktadır. Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde yer alan KU00005, KU00013, KU00327, KU00361 ve KU00365 envanter numaralı rahlelerin geçme dişlerinin açıldığı kısım, rahle boyunun yarısına denk gelmektedir. Bu beş adet rahle incelemiş olduğumuz diğer rahlelere göre küçük boyda yapılmış rahle örnekleridir.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde yer alan rahlelerden en küçüğü 0,513 m en büyüğü ise 0,78 m ölçülerindedir. Vakıf Kültürü Müzesi'ndeki rahlelerin en küçüğü de 0,235 m olup en büyüğü ise 0,645 metredir. Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunan rahlelerin en küçüğü 0,14 m olup en büyüğü ise 1,05 m ölçülerindedir. Bütün müzelerde yer alan rahlelerin en küçüğü ve en büyüğü Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde sergilenmektedir.

Rahleler ile ilgili yapılan araştırmalar oldukça azdır. Yapılan araştırmalarda ise terminolojik bir birlik bulunmamaktadır. Demet Karaçağ¹⁹⁹ literatürde birlik sağlanması amacıyla rahleleri iki kategoriye ayırmıştır. Bunlar sabit rahleler ve açılır kapanır tarzda olan rahlelerdir. Çalışmamıza konu olan 34 adet rahlenin hepsi de açılır kapanır tarzda olan rahlelerdir, sabit rahlelere örnek bulunmamaktadır.

4.2.2. Malzeme

İncelemiş olduğumuz 34 adet rahle ahşap malzemedен yapılmıştır. Rahle yapımında tik, çam, abanoz, pelesenk, ceviz, meşe, kiraz, armut gibi sert ve dayanıklı ağaçlar ustalar tarafından tercih edilen ağaçlar arasındadır. Ahşap rahleler, yüzyıllardır

---

¹⁹⁹Karaçağ, "Rahleler", s. 25.

hava ve nemin etkisinde kaldıkları için orijinal renklerini kaybetmişlerdir. Rahleler boyama ve vernikleme gibi birçok işlem gördüğü için cinsi konusunda kolayca tahminde bulunmak güçtür. Sağlıklı bir tespit için ahşap yüzeylerinden parça kesiti alınması gerekmektedir. Bu durum da müzelerde bulunan rahleler için mümkün olmamaktadır.

4.2.3. Teknik

Yapım Teknikleri: Açılır kapanır tarzda olan rahlelerin yapımında yekpare ahşabın eni, boyunun yaklaşık üçte biri oranındadır. Dikey olarak rahlenin ikiye ayrılacağı düzlem belirlenir. Dişlerin yüzeyde oyulacağı alan eşit aralıklarda bölünür ve rampalı şekilde oyulur. Menteşe kısımları oyulduktan sonra ahşap alttan ve üstten dişlere kadar kesilip ikiye ayrılır. Son olarak da ayak kısımları şekillendirilir. İncelemiş olduğumuz rahlelerin tamamı yekpare ahşaptan açılır kapanır tarzda düzenlenmiştir.

Süsleme Teknikleri: BTİEM’nde²⁰⁰ bulunan 7 adet rahlenin hepsinde süsleme teknikleri kullanılmıştır. Bu rahlelerde kakma tekniği 3, tarsi tekniği 3, kafes tekniği 2, Edirnekâri 3, ajur yapıştırma tekniği ise 1 adet rahlede uygulanmıştır. BTİEM’nde 3 adet rahlede kakma tekniği görülmektedir. Bu rahlelerden 2 adedinde sedef kakma ve Şam işi tekniği birlikte, 3248 env. nolu rahlede ise kakma tekniği tek başına kullanılmıştır.

Tablo 1: BTİEM'nde Bulunan Rahlelerde Görülen Süsleme Teknikleri.

ENV. NO	OYMA	KAFES	KAKMA	TARSİ	EDİRNEKÂRİ	KAZIMA	AJUR YAPIŞTIRMA	TEKNİK BULUNMAYAN
3248			X					
2187					X			
1020				X	X			
2290		X		X	X			
2291				X			X	
647			X					
646		X	X					

²⁰⁰ Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi

BVKM'nde²⁰¹ bulunan VA138 envanter numaralı rahlenin ayak dış yüzeyinde kafes oyma tekniği uygulanmış olup diğer 10 adet rahlede ise süsleme bulunmamaktadır.

BKEYM'nde²⁰² bulunan KU00271, KU00321 ve KU00411 envanter numaralı rahlelerde süsleme bulunmamaktadır. 13 adet rahle içerisinde oyma tekniği 7, kazıma tekniği 4, kakma tekniği 7, kafes ve Edirnekâri teknikleri ise 3 adet rahlede uygulanmıştır. BKEYM'nde 6 adet rahlede sedef kakma ve Şam işi tekniği birlikte görülürken yalnızca KU00004 env. nolu rahlede sedef kakma ve oyma teknikleri kullanılmıştır. İncelenen üç müzede toplamda 13 adet rahlede süsleme tekniklerine yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 2: BKEYM'nde Bulunan Rahlelerde Görülen Süsleme Teknikleri.

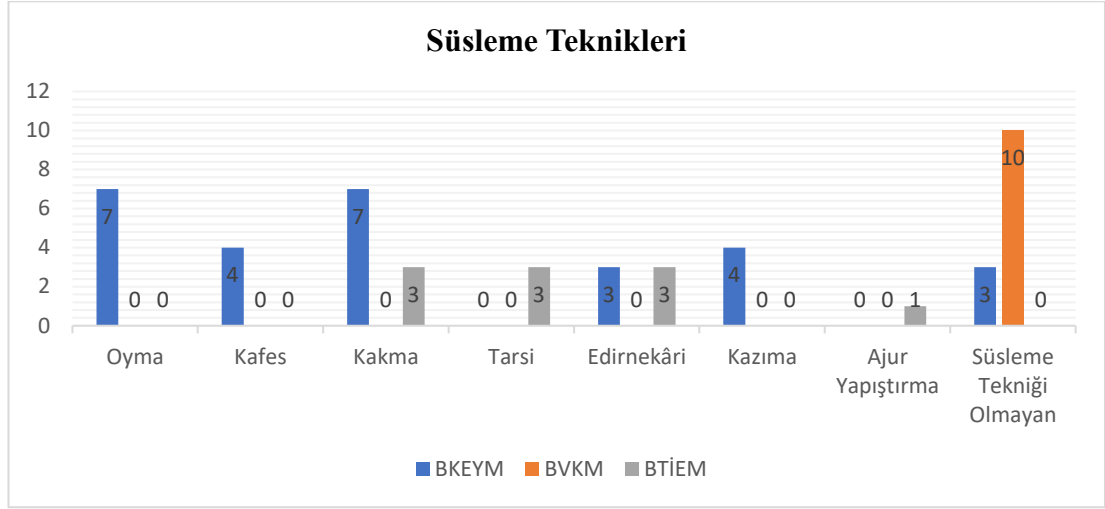
ENV. NO	OYMA	KAFES	KAKMA	TARSI	EDİRNEKÂRİ	KAZIMA	AJUR YAPIŞTIRMA	TEKNİK BULUNMAYAN
KU00004	X	X	X					
KU00005	X	X			X	X		
KU00009			X					
KU00013	X				X	X		
KU00057			X					
KU00196	X	X				X		
KU00271								X
KU00289			X					
KU00291			X					
KU00294			X					
KU00321								X
KU00324			X					
KU00327	X							
KU00361	X							
KU00365	X				X	X		
KU00411								X

Oyma ve kazıma teknikleri yalnızca BKEYM'nde, tarsi ve ajur yapıştırma teknikleri sadece BTİEM'nde görülmektedir. Kakma ve kafes tekniği BKEYM'nde BTİEM'ne göre daha fazla rahlede kullanılmış olup Edirnekâri tekniği ise iki müzede de eşit sayılarda kullanılmıştır. İncelenen eserlerde oyma ve kakma teknikleri süslemede daha fazla görülürken en az kullanılan teknik ise ajur yapıştırma tekniğidir.

²⁰¹ Bursa Vakıf Kültürü Müzesi

²⁰² Bursa Kur'an ve El Yazmaları Müzesi

Şekil 44: Rahlelerde Kullanılan Süsleme Tekniklerinin Dağılımı

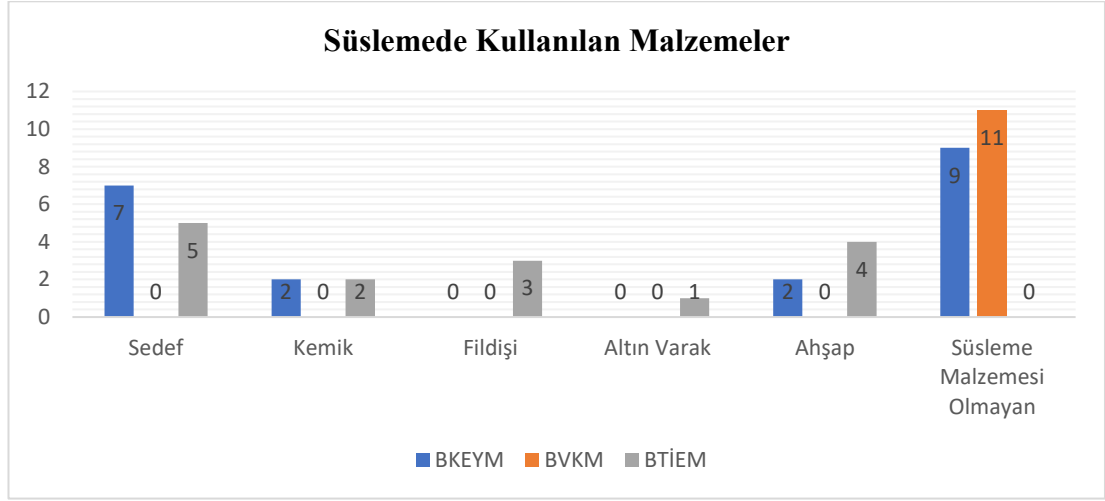
Süslemede Kullanılan Malzemeler: Rahle süslemelerinde kullanılan malzemeler Şekil 45'te görülmektedir. BKEYM'nde sedef 7, kemik 2, ahşap ise 2 adet rahlede süsleme malzemesi olarak kullanılmıştır. Sedef başlı başına kullanıldığı gibi kemik ve ahşap malzemelerle bir arada kullanıldığı örnekleri de mevcuttur.

BTİEM'nde sedef 5, kemik 2, fildişi 3, altın varak 1, ahşap malzemeler ise 4 adet rahlede kullanılmıştır. Sedef malzeme tek başına süslemede kullanıldığı gibi diğer malzemelerle birlikte kullanıldığı rahleler de bulunmaktadır. BKEYM'nde zeminden farklı renkte ahşap malzemesi, BTİEM'nde ise abanoz ağacı kullanıldığı görülmektedir.

BKEYM'nde 9, BVKM'nde bulunan 11 adet rahlede süsleme malzemesi kullanılmamıştır.

Sedef kakma tek başına süslemede kullanıldığı gibi kemik, ahşap, altın ve fildişi ile de kullanılmıştır. BTİEM'nde sedef, fildişi, kemik, abanoz ve ahşap kakma, BKEYM'nde ise sedef, kemik ve ahşap kakmanın örneklerini görmekteyiz. Kakma tekniğinde BTİEM'nde bulunan rahleler de süsleme bakımından daha fazla malzeme tercih edilmiştir. İncelenen rahlelerde süsleme malzemesi olarak en fazla sedef en az ise altın varak tercih edilmiştir.

Şekil 45: Süslemede Kullanılan Malzemelerin Dağılımı.

Sedef malzeme, Atik Valide Camii mihrabının yanlarında bulunan pencere kapakları, Yavuz Sultan Selim Camii ve Türbesi'nin kapı kanatları, Süleymaniye Camii vaaz kürsüsünde de kullanılmıştır.²⁰³

Süsleme Bulunan Yüzeyler: Süsleme kompozisyonları ahşap rahlelerin kitaplık bölümü üst dış ve iç yüzey, ayak dış ve iç yüzey, kalınlık kısmı, menteşe yüzeyi ve kemerli ayak açıklıklarında karşımıza çıkmaktadır.

Tüm yüzey alanları boş olan 13 adet rahle bulunmaktadır. 1 rahlenin ise ayak dış yüzeyi hariç diğer yüzeylerinde süsleme teknikleri yer almamaktadır. Kitaplık bölümü üst dış yüzeyinde süsleme tekniği bulunan 20, bulunmayan 14 adet rahle vardır. Üst iç yüzeyinde süslemeler yer alan 9 adet rahle yer almayan 25 adet rahle mevcuttur.

Ayak dış yüzeyi süslenen 20 rahle, süslenmeyen 14 adet rahle, ayak iç yüzeyinde bezeme teknikleri yer alan 1 rahle, yer almayan 33 adet rahle, kalınlık kısmında teknik olmayan 32 adet, teknik olan 2 adet rahle, menteşe yüzeyi süsleme bakımından boş bırakılan 27, süslenen 7 adet rahle bulunmaktadır.

²⁰³ Barışta, "Osmanlı İmparatorluğu", ss. 113,-114.

Tablo 3: Rahlede Süsleme Bulunan Yüzeyler.

ENV. NO	SÜSLEME TEKNİKLERİ											
	ÜST DIŞ YÜZEY		ÜST İÇ YÜZEY		AYAK DIŞ YÜZEY		AYAK İÇ YÜZEY		KALINLIK KISMI		MENTEŞE YÜZEYİ	
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK
3248	X			X	X			X		X		X
2187	X			X	X			X		X		X
1020	X		X		X		X		X			X
2290	X			X	X			X		X		X
2291	X		X		X			X	X			X
647	X			X	X			X		X	X	
646	X		X			X		X		X	X	
VA111		X		X		X		X		X		X
VA137		X		X	X			X		X		X
VA138		X		X		X		X		X		X
VA139		X		X		X		X		X		X
VA160		X		X		X		X		X		X
VA161		X		X		X		X		X		X
VA162		X		X		X		X		X		X
VA163		X		X		X		X		X		X
VA164		X		X		X		X		X		X
VA169		X		X		X		X		X		X
VA200		X		X		X		X		X		X
KU00004	X			X	X			X		X	X	
KU00005	X		X		X			X		X	X	
KU00009	X		X		X			X		X		X
KU00013	X			X	X			X		X		X
KU00057	X		X		X			X		X	X	
KU00196	X		X		X			X		X	X	
KU00271		X		X		X		X		X		X
KU00289	X		X		X			X		X		X
KU00291	X		X		X			X		X		X
KU00294	X			X	X			X		X	X	
KU00321		X		X		X		X		X		X
KU00324	X			X	X			X		X		X
KU00327	X			X		X		X		X		X
KU00361	X			X	X			X		X		X
KU00635	X			X	X			X		X		X
KU00411		X		X		X		X		X		X

BTİEM’nde bulunan 2290 env. nolu rahlenin kemer açıklığı ajur tekniği ile oluşturulmuştur. Bu özelliği ile diğer otuz üç adet rahleden farklılık göstermektedir. Bu şekilde kemer formuna sahip rahleler; Niğde Müzesi 1041, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 247, İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi 81, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi 27/218, Konya Mevlâna Müzesi 332, 336, Doğu Berlin Pergamon Müzesi J.584, Konya Etnografya Müzesi 1507 ve 3982 envanter numaralı rahlelerdir.²⁰⁴

²⁰⁴ Karaçağ, “Rahleler”, ss. 59-63, 66-75, 168, 203, 213.

KU00004 ve 646 env. nolu rahlelerin ayak kısmı ajur tekniği ile oyulmuştur. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi 27/292²⁰⁵ ve İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 117, 118 env. nolu rahleler de bu özelliğe sahiptir.²⁰⁶

KU00004, KU00005, KU00013, KU00294, KU00365 ve 2290 envanter numaralı rahlelerin ayak açıklığı, diğer rahlelerin kemer formlarından farklı olup zemine doğru sarkan motifler ihtiva etmektedir. Benzer kemer formlarına sahip rahleler; Doğu Berlin Müzesi J.584²⁰⁷, Isparta-Yalvaç Müzesi 561, İzmit Müzesi 88, Niğde Müzesi 1041, Konya Etnografya Müzesi 334, 1507, 2182, 3982, Konya Ereğli Müzesi E-25, Konya Mevlâna Müzesi 332, 336, İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi 81, 475, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi 27/218²⁰⁸, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 82, 87, 88, 89, 95, 100, 105, 111, 126 env. nolu rahlelerdir.²⁰⁹

BTİEM’nde bulunan 2187 env. nolu rahle incelediğimiz eserler arasında lake tekniğinin görüldüğü tek eserdir. Bu rahlenin dış yüzeylerinde helezonik kıvrım dallar, rumi, palmet ve stilize edilmiş yaprak motifleri altın yaldızla yüzeye işlenmiş ve üstü ise lake tekniği ile kaplanmıştır. Konya Mevlâna Müzesinde bulunan 332 env. nolu rahlenin ise yalnızca üst iç yüzeyinde lake tekniği kullanılmıştır. Rahle üst iç yüzeyinde kıvrım dallar, rumi-palmet motiflerinden oluşturulan kompozisyon yer almaktadır. Her iki rahlede de benzer kompozisyonlar görülmektedir.²¹⁰ Ahşap üzeri boyama tekniklerini; Takkeci Camii’nin kemer, saçak, kubbe geçişi ve tavanlarında da görmekteyiz.²¹¹

4.3. SÜSLEME ÖZELLİKLERİ

Motif ve Kompozisyonlar: Araştırmamıza dahil edilen 34 eserde, bitkisel, geometrik, yazılı ve figürlü olmak üzere dört ayrı motif ve bu motiflerle meydana getirilen kompozisyonlar oluşturulmuştur. Bazı eserlerde yalnızca geometrik veya bitkisel motiflere yer verilirken bazı eserlerde ise bitkisel, geometrik ve figürlü

²⁰⁵ Karaçağ, “Rahleler”, ss. 165, 205.

²⁰⁶ Katıldı, ss. 33, 73.

²⁰⁷ Çulpan, ss. 10-11.

²⁰⁸ Karaçağ, “Rahleler”, ss. 59-63, 69-75, 95, 113, 142, 151, 168, 189, 197, 203, 213.

²⁰⁹ Şenyurt, ss. 56-62, 70-73, 78-81.

²¹⁰ Karaçağ, “Mevlânâ Müzesi’ndeki”, s. 177.

²¹¹ Barışta, “Osmanlı İmparatorluğu”, ss. 129-130.

motiflerin bir arada kullanıldığını görmekteyiz. Geometrik, bitkisel ve yazının aynı kompozisyonda yer aldığı örnekler de mevcuttur.

Geometrik Motifler: Rahlelerde geometrik motifler tek başlarına kompozisyon oluştursalar da yazı ve bitkisel motiflerle de iç içe kullanılmıştır. Kullanılan geometrik şekiller; üçgen, beşgen, altıgen, ongen, onikigen, altı köşeli yıldız, on kollu yıldız, on iki köşeli yıldız, daire, elips, helezonik kıvrımlar, kare, dikdörtgen, yuvarlak, baklava, eğik çizgiler, madalyon, zikzak, geçme, zencirek, meander ve çeşitli geometrik motiflerdir.

3248 env. nolu rahlede beş ve on kollu yıldız, KU00004, 1020, 2291 ve 3248 env. nolu rahlelerde altı kollu yıldız, KU00004 env. nolu rahlede sekiz kollu yıldız, 1020 env. nolu rahlede on iki köşeli yıldız, 1020 ve 2291 env. nolu rahlelerde ise iç içe geçmiş düzgün onikigenler görülmektedir.

KU00004, KU00057, ve KU00294 env. nolu rahlelerde yuvarlak formlu benekler, KU00009 ve KU00289 env. nolu rahlelerde daire formlar, KU00009 ve KU00294 env. nolu rahlelerde yarım daireler, KU00005, KU00013, KU00196, KU00365 env. nolu rahlelerde ise iç içe geçmiş daireler süslemede kullanılmıştır.

KU000005, KU00013, KU00365, 2291 ve 3248 env. nolu rahlelerde baklava deseni, KU00005, KU00196 ve KU00289 env. nolu rahlelerde zikzaklar, KU00004 env. nolu rahlede üçgenler, KU00057 ve KU00294 env. nolu rahlelerde ise dönüşümlü olarak bir ters bir düz yerleştirilen üçgenler görülmektedir.

Meander motifi, KU00196, 1020, 2290 ve 2291 env. nolu rahlelerin bordürlerinde, “Y” biçimli bordürler ve sıçan dişi motifleri 2290 ve 2291 env. nolu rahlelerde yer almaktadır. İki kırık doğrunun birbiriyle kesişmesiyle oluşan bordüre sahip bir adet rahle bulunmaktadır. Bu rahle KU00004 env. nolu rahledir.

Madalyonlar 1020 ve 2291 env. nolu rahlelerde kullanılmıştır. Kenar bordürleri çapraz şeritler halinde farklı ahşapların zemine gömülmesiyle süslenen iki adet rahle vardır. Bunlar KU00294 ve 646 env. nolu rahlelerdir. Elips formda süslemesi bulunan bir adet rahle bulunmaktadır. Bu rahle KU00289 env. nolu rahledir. Salbekli şemse motifi 2187 env. nolu rahlede görülmektedir. Dikdörtgen panolar halinde süslenen rahleler; KU00005, KU00013, KU00057, 2290 ve 2291 env. nolu rahlelerdir.

Bitkisel Motifler: İncelediğimiz rahlelerde rumi-palmet, lale, kıvrım dallar, yapraklar, penç, şükûfe, hatailer, papatya, yek penç ve rumi çeşitleridir. Bitkisel motifler çoğunlukla geometrik motifler ile iç içe işlenmiştir.

Palmet motifi, KU00004, KU00009, KU00289, KU00291, KU00294, 646, 647 ve 1020 envanter numaralı rahlelerde, KU00004 ve 1020 env. nolu rahlelerde ise rumi ve palmet motifi bir arada kullanılmıştır.

Lale motifi KU00057 ve 2290 env. nolu rahlelerde, stilize edilmiş çiçek motifi KU00057 env. nolu rahlede, şükûfe tarzı çiçek motifleri 646 ve 647 env. nolu rahlelerde, penç motifi grubu çiçekler KU00009, KU00196, KU00294, KU00361 ve KU00365 env. nolu rahlelerde, papatya motifi ise KU00009, KU00289 ve KU00291 env. nolu rahlelerde kompozisyona dahil edilmiştir.

Penç motifinin dört eşit parçaya bölünmesi ile süslemesi oluşturulan iki adet rahle bulunmaktadır. Bu rahleler, KU00196 ve KU00365 env. nolu rahlelerdir. Damla formu yapraklar, KU00057, KU00289, KU00291, KU00294, KU00324 ve 646 env. nolu rahlelerin süslemelerinde görülmektedir. KU00004, KU00361 ve 1020 env. nolu rahlelerde de, kıvrım dallar, KU00009, KU00057, KU00289, KU00291, KU00294, KU00324 ve 646 env. nolu rahlelerde uygulanmıştır.

KU0004 env. nolu rahlenin yüzeylerine rumi-palmet motifleri işlenmiş, Konya Mevlana Müzesi'nde bulunan 332 env. nolu rahlenin yüzeylerinde benzer kompozisyon görülmektedir.²¹²

Figürlü Motifler: Bulut motifi 1020 env. nolu rahlenin ayak iç yüzeylerinde görülmekte, benzer bulut motifi şemalarını Takkeci Camii ve Atik Valide Camii çinilerinde de görmekteyiz.²¹³ Güneş ve cami motifleriyle süslenen bir adet rahle bulunmaktadır. Bu rahle KU00013 env. noludur. KU00004 env. nolu rahlede hilal ve ay motifi birlikte yer alırken VA138 env. nolu rahlede ise yalnızca hilal motifi mevcuttur.

Yazılı Süslemeler: Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunan rahlelerin iki adedinde kitabe bulunmaktadır. Env. no KU00004 olan rahlenin ön ve arka ayak kısmı alınlık bölümlerinde, env. no KU00291 olan rahlenin kitaplık bölümü iç yüzeylerinde yazılar yer almaktadır. Diğer rahlelerde ise kitabeye rastlanılmamaktadır.

²¹² Karaçağ, "Mevlânâ Müzesi'ndeki", s. 177.

²¹³ Birol ve Derman, s. 157.

4.3.1. Süslemenin Yeri ve Düzeni

Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunan rahlelerden yalnızca 3 adedinde süsleme unsurlarına yer verilmemiştir. Bunlar; KU00272, KU00321 ve KU00411 envanter numaralı rahlelerdir. Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan bütün rahlelerde süsleme kompozisyonları yer almakta, Vakıf Kültürü Müzesi'nde bulunan 1 adet rahlenin ayak dış yüzeyi hariç 10 rahlede ise süsleme yer almamaktadır.

Üst Dış Yüzey: İncelemiş olduğumuz otuz üç adet rahlenin kitaplık bölümü üst dış yüzeylerinin her iki panosunda da aynı süsleme kompozisyonları uygulanmıştır. Yalnızca KU00327 envanter numaralı rahlenin üst dış yüzeyleri, birbirinden farklı şekilde süslenmiş olmasından dolayı dikkat çeken bir rahle örneğidir.

KU00013 env. nolu rahlenin üst dış yüzeyinde iki adet minare ve kubbe görüntüsüyle cami motifi bulunmaktadır. İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesinde bulunan 118 env. nolu rahlenin ise hem üst dış yüzeyi hem de ayak dış yüzeyinde cami kesitini andıran bir kubbe ve iki adet minareli simetrik bir kompozisyon görülmektedir.²¹⁴

KU00004 env. nolu rahlenin ayak dış yüzeyine ay-yıldız motifi işlenmiştir. Ay ve yıldız motifi yer alan bir rahle de İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 126 env. nolu rahledir. Bu rahlenin ise hem üst dış yüzeylerinde hem de ayak dış yüzeylerinde dörder adet ay-yıldız motifine yer verilmiştir.²¹⁵

KU00004 env. nolu rahlenin yüzeylerinde görülen rumi motifler, Kara Ahmed Paşa Camii, Şehzade Mehmet Türbesi ve Kanuni Sultan Süleyman Türbesi çinilerinde görülmektedir.²¹⁶

2187 env. nolu rahlenin üst dış yüzeyinin merkezinde sedef parçalarıyla tezyin edilen elips formlu bir adet salbekli şemse motifi bulunmaktadır. İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 87²¹⁷ ve 88²¹⁸ env. nolu rahlelerin de dış yüzeylerinde salbekli şemse motifi bulunmaktadır. Beylerbeyi Camii va'z kürsüsünün²¹⁹ gövde bölümünün sağ ve sol panolarında da şemse motifleri fildişi kakmalar ile tezyin edilmiştir. Laleli

²¹⁴ Karaçağ, "Rahleler", ss. 164-165.

²¹⁵ Karaçağ, "Rahleler", ss. 190-191.

²¹⁶ Birol ve Derman, ss. 198-199.

²¹⁷ Katıldı, s. 59.

²¹⁸ Şenyurt, ss. 60-61.

²¹⁹ Apa, s. 261.

Camii vaaz kürsüsünün alt bölümündeki panolarında da şemse motifleri görülmektedir.²²⁰

2187 env. nolu rahlede yer alan salbekli şemsenin içerisinde dört yapraklı bir çiçek tezyinatı görülmektedir. Üsküdar Mihrimah Sultan Camii iç mekânında yer alan kalem işi süslemelerde de²²¹ benzer kompozisyon bulunmaktadır.

BTİEM’nde bulunan 1020 env. nolu rahlenin kitaplık bölümü üst dış yüzeylerinde iç içe geçmiş düzgün onikigenler tarsi tekniği ile bezenmiştir. Mihrimah Sultan Camii vaaz kürsüsünün gövde kısmı ikinci bölümünde de aynı geometrik kompozisyon bulunmaktadır.²²²

KU00004, KU00005, KU00013, KU00196, KU00294, KU00327, KU00361, KU00365, 646, 647 ve 2187 envanter numaralı rahlelerin kitaplık bölümü üst dış yüzeylerinin tepe kısımları düz olmayıp çeşitli şekillerde oyulmuştur. Bu forma benzer rahleler; İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi 81, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 247, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi 27/218 ve Konya Mevlâna Müzesi’nde bulunan 336 env. nolu rahlelerdir.²²³

KU00005, KU00013 ve KU00365 envanter numaralı rahlelerin dış yüzeylerinin kenar bordürlerinde iç içe geçmiş daireler kullanılmıştır. 2290 ve 2291 env. nolu rahlelerde ise “Y” biçiminde ki kıvrımlardan oluşan bordürler yer almaktadır. Bu kenar bordürleri İstanbul Şehzade Camii ahşap kapısında,²²⁴ Bayezit Camii ve Sultan Ahmet Camii giriş kapı kanatlarında²²⁵ görülmektedir.

KU00294 ve 647 envanter numaralı rahlelerin kenar bordürleri de birbirlerine benzerlik göstermektedir.

Üst İç Yüzey: Kitaplık bölümü üst iç yüzeyi süslü olan 9 adet rahle bulunmaktadır. Bunlar; KU00005, KU00009, KU00057, KU00196, KU00289, KU00291, 646, 1020 ve 2291 envanter numaralı rahlelerdir.

2291 env. nolu rahlenin üst iç yüzeyi dış yüzeydeki süsleme kompozisyonlarına benzemekte, dikkatli bakıldığında farklılıklar anlaşılmaktadır. KU00005, KU00196 ve 646 env. nolu rahlelerin ise üst dış yüzeyinin maşrabiye tekniği ile işlenmesinden

²²⁰ Özgür Yıldız, “Kakma Teknikli”, ss. 105-106.

²²¹ Özkeçeci, s 73.

²²² Apa, s. 256.

²²³ Karaçağ, “Rahleler”, ss. 66, 74, 202, 212.

²²⁴ Demiriz, “İslam Sanatında”, s. 300.

²²⁵ Barışta, “Osmanlı İmparatorluğu”, ss. 137, 175.

dolayı bu yüzeyde de bir bezeme kompozisyonu oluşmuştur. KU00009, KU00057, KU00289, KU00291 ve 1020 env. numaralı rahlelerin kitaplık bölümü üst iç yüzeyleri dış yüzeylerinden farklı süslemelere sahiptir.

KU00291 env. nolu rahlenin üst iç yüzeylerinde Allah ve Muhammed lafızları Arapça olarak yazılmaktadır. İzmit Müzesi 617 env. nolu rahlenin üst iç yüzeylerinde aynı kitabeler görülmekte farklılık olarak bu lafızların etrafı üç sıra Şam işi tekniği ile çevrelenmiştir.²²⁶

Ayak Dış Yüzey: Rahlelerin kitaplık bölümü üst dış yüzeyinde bulunan motiflerin aynılarının ayak dış yüzeyinde de uygulandığı örnekleri görmekteyiz. Üst dış yüzeyinde bezeme bulunan rahlelerin genellikle ayak dış yüzey alanlarında da bezemelere yer verilmiştir fakat KU00327 env. nolu rahlenin üst dış yüzeyi süslenmiş, ayak dış yüzeyi boş bırakılmıştır.

3 adet rahlede kitaplık bölümü üst dış yüzeyde yer alan kompozisyon ayak dış yüzeyinde de yer almaktadır. Ayak dış yüzeyinde kemer açıklığının bulunmasından dolayı süslemeler için daha dar alanlar kalmakta ve bezemeler aynen tekrarlanamamaktadır. Bu sebeple üst dış yüzeyin merkezindeki bezemeler, ayak dış yüzeye de uygulanabilmesi için ayak açıklığının sağına ve soluna birer adet olacak biçimde daha küçük boyutluları konumlandırılmıştır. Bu kompozisyona sahip olanlar Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunan KU00009, KU00196 ve KU00361 envanter numaralı rahlelerdir.

Rahlelerin üst dış yüzeyinde uygulanan kompozisyon, ayak dış yüzeyinin daha geniş alana sahip olmasından ötürü birebir uygulandığı ve kalan yerlerin kompozisyon içerisindeki bezeme motifleriyle boş alan bırakılmamak suretiyle doldurulduğu görülmektedir. Bu tarzda süslenen rahleler; KU00291, KU00294, KU00324, 646, 647, 1020, 2187 ve 3248 envanter numaralı rahlelerdir.

KU00013 env. nolu rahlenin üst dış yüzeyin merkezinde yer alan süsleme kompozisyonuna ayak kısmında yer verilmemiştir, bunun yerine farklı bir kompozisyon tercih edilmiştir.

KU00004 envanter numaralı rahlede, üst dış yüzeyde yer alan kompozisyon ayak dış yüzeyde dağınık alanlarda kullanılmış olup bunun yanı sıra kitabe, ay ve yıldız sembollerine de yer verilmiştir. 2290 ve 2291 envanter numaralı rahlelerde üst

---

²²⁶ Karaçağ, "Rahleler", s. 200.

dış yüzeyde bulunan süslemeler ayak yüzeyinde de aynı şekilde yer alırken farklı kompozisyonlara da yer verildiği görülmektedir.

Bazı rahlelerin ayak dış yüzeyi, kitaplık bölümü üst dış yüzeyinden daha küçüktür. Bu tarz rahlelerde kompozisyon birliği sağlanmak istenmiştir fakat ayak yüzey alanının daha küçük olması sebebiyle üst dış yüzeyde yer alan bezemelerin yarısı, ortadan ikiye eşit formda kesilmiş halleri uygulanmıştır. Bu rahleler KU00365 ve KU00005 envanter numaralıdır.

BKEYM’nde bulunan KU00196 ve KU00365 env. nolu rahlelerde ¼ oranında dört köşeye yerleştirilmiş süsleme kompozisyonları görülmektedir. Bu tarz süslemeye sahip rahleler; Konya Ereğli Müzesi E-25, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 87, 88, Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi 645 env. nolu²²⁷ rahlelerdir..²²⁸

Rahlelerin üst dış ve ayak dış yüzeylerinin kenar bordürlerinde aynı kompozisyonun devam ettiği örnekler mevcuttur. Bu tarz rahleler: KU00004, KU00005, KU00009, KU00013, KU00057, KU00196, KU00289, KU00291, KU00294, KU00324, KU00361, KU00365, 646, 647, 1020, 2290, 2291, 3248 envanter numaralı rahlelerdir.

KU00294 ve 646 env. nolu rahlelerin kenar bordürlerinde farklı renkteki ahşap ve sedef malzemeler çapraz biçimlerde yüzeye işlenmiştir. Bu kenar bordürlerine benzer rahleler; İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi 27/292, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 78 env. nolu rahlelerdir.²²⁹

KU00294 env. nolu rahlenin bordürlerinde dönüşümlü olarak bir ters bir düz biçimde üçgenler yerleştirilmiştir. Alanya Müzesi 422, Konya Etnografya Müzesi 2182, İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi 250, 475, 473, 477²³⁰, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 82,²³¹ 125²³², 130 env. nolu rahlelerde de üçgenler dönüşümlü olarak bordürlere işlenmiştir.

---

²²⁷ Karaçağ, “Rahleler”, ss. 136-142.

²²⁸Bursa Türk İslam Eserleri Müzesi’nde günümüzde 645 envanter numaralı bir rahle bulunmamaktadır. İznik Müzesine devredilmiştir.

²²⁹ Karaçağ, “Rahleler”, ss. 124, 204.

²³⁰ Karaçağ, “Rahleler”, ss. 94, 127-133, 144-147.

²³¹ Katıldı, ss. 57-58.

²³² Çulpan, s. 33.

KU00009 env. nolu rahlenin kenar bordürleri üçgenlerin yan yana dizilmesiyle oluşturulmuştur. Bu forma benzer rahleler İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 89 ve İzmit Müzesi 617 env. nolu rahlelerdir.²³³

BTİEM’nde bulunan 1020, 2290 ve 2291 env. nolu rahlelerin kenar bordürleri sıçandışi ile düzenlenmiştir. İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 74, 83²³⁴ ve 103 env. nolu rahlelerin kenar bordürlerinde de aynı düzenleme bulunmaktadır.²³⁵

KU00004 env. nolu rahlenin ayak dış yüzeyinin alınlık kısmında Arapça bir kitabe yer almaktadır. Benzer düzenlemeye sahip rahleler; Konya Mevlâna Müzesi 332, 337, Konya Etnografya Müzesi 1507 ve 3982 env. nolu rahlelerdir.²³⁶

Ayak İç Yüzey: 34 adet rahle içerisinde yalnızca 1020 env. nolu rahlenin ayak iç yüzeyi Edirnekâri tekniği ile süslenmiştir. Konya Mevlâna Müzesi 336²³⁷, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 127²³⁸ env. nolu rahlelerin de ayak iç yüzeylerinde Edirnekâri tekniği uygulanmıştır.

Ayak Açıklığı: KU00289 env. nolu rahlenin kemerli ayak açıklığının etrafında Şam işi tekniği ile üç sıra bordür dolaşmaktadır. Bu bordürün ve kemer açıklığının benzeri olan rahle İzmit Müzesi 617²³⁹ env. nolu rahledir.²⁴⁰

Kalınlık Kısmı: Kalınlık yüzeyinde süsleme bulunan 2 adet rahle mevcuttur. Bunlar BTİEM’nde bulunan 1020 ve 2291 env. nolu rahlelerdir. Kalınlık kısmında süslemeye yer verilen rahleler; Konya Etnografya Müzesi 2182²⁴¹, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 78, 83, 87²⁴², 88, 95²⁴³ env. nolu rahlelerin de kalınlık yüzeylerinde çeşitli süsleme kompozisyonları vardır.

Menteşe Yüzeyleri: Dış kısımlarında süsleme görülen 7 adet rahle mevcuttur. KU00057, KU00196 ve KU00294 envanter numaralı rahlelerin menteşe yüzeyleri dış yüzeylerde bulunan bezemelerle tezyin edilmiştir. KU00004, KU00005, 646 ve 647

²³³ Karaçığ, “Rahleler”, ss. 159, 199.

²³⁴ Şenyurt, ss. 39-40, 46.

²³⁵ Katıldı, s. 43-44.

²³⁶ Karaçığ, “Rahleler”, ss. 53-55, 61, 69, 167.

²³⁷ Karaçığ, “Rahleler”, ss. 76, 90.

²³⁸ Katıldı, s. 35-36.

²³⁹ Karaçığ, “Rahleler”, s. 200.

²⁴⁰ Günümüzde bu env. nolu rahle müzede bulunmamaktadır.

²⁴¹ Karaçığ, “Rahleler”, s. 186.

²⁴² Çulpan, ss. 30, 31, 34.

²⁴³ Şenyurt, ss. 61, 81.

envanter numaralı rahlelerde ise diğer yüzeylerde görülmeyen bezemeler kullanılmıştır.

Doğu Berlin Pergamon Müzesi J.584, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi 78, 82²⁴⁴, 87, 89, 95, 100²⁴⁵, 104, 105, 111, 118, 119, 125, 127, 130²⁴⁶, Konya Etnografya Müzesi 334, 1889, 2182, İzmit Müzesi 88, İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi 473, 475, 477, Konya Ereğli Müzesi E-25, Isparta-Yalvaç Müzesi 561, Alanya Müzesi 422, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi 27/334, 27/218 env. nolu rahlelerin menteşe yüzeylerinde de bezemeler mevcuttur. ²⁴⁷

Sabit formda sehpa şeklinde yapılmış olan İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi 178, 253, İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi 33, Ankara Etnografya Müzesi 1.922.79 env. nolu rahlelerin süslemelerinde de sedef, bağa ve gümüş kakma tekniğinde işlenmiştir. ²⁴⁸

Rahlelerde kullanılan yapım ve süsleme teknikleri vaaz kürsülerinde de uygulanmıştır. Vaaz kürsüsü elemanlarından biri de rahlelerdir. Ahşap malzemede süsleme tekniği olarak sedef kakma, fildişi kakma, oyma ve kafes teknikleri kullanılmıştır. Kürsülerde geometrik, bitkisel ve yazılı süsleme örnekleri de görülmektedir. Klasik dönemde ağırlıklı olarak geometrik süsleme kullanılırken zaman içerisinde yerini bitkisel süslemelere bırakmıştır. ²⁴⁹

Bursa Ulu Camii vaaz kürsüsünün malzemesi mermer olsa da süsleme de oyma ve kabartma teknikleri kullanılmıştır. Kürsünün süsleme kompozisyonunda ise vazodan çıkan çiçek aranjmanı madalyon içerisine yerleştirilmiştir. Aynı zamanda bir yazı kitabesi de bulunmaktadır. Bursa Abdâl Mehmed Camii vaaz kürsüsü ahşaptan yapılmış olup oyma ve kabartma teknikleri bir arada kullanılmış ve süsleme kompozisyonunda bitkisel ve geometrik motifler görülmektedir. ²⁵⁰

Eski Cami vaaz kürsüsü geçme ve kakma teknikleri ile, Muradiye Camii vaaz kürsüsü çitalı kafes ve kafes oyma teknikleri ile yapılmıştır. Simetrik bir süsleme kompozisyonu görülen kürsüde altıgenler, altı kollu yıldız motifleri bulunmaktadır.

---

²⁴⁴ Çulpan, s. 10, 31.

²⁴⁵ Katıldı, ss. 56-60, 66, 79.

²⁴⁶ Şenyurt, ss. 42-45, 50-52, 54, 66, 72, 74.

²⁴⁷ Karaçağ, "Rahleler", ss. 95, 113, 128, 142, 151-157, 170-173, 197, 213.

²⁴⁸ Karaçağ, "Rahleler", ss. 105, 121, 161,

²⁴⁹ Apa, s. 256.

²⁵⁰ Özgür Yıldız, "Bursa'daki Osmanlı", ss. 144-147.

Üçşerefeli Cami vaaz kürsüsü künde-kârî tekniği ile yapılmış, on kollu yıldızlar, sekizgenler, üçgenler, baklava dilimleri, beşgenler ile geometrik bir kompozisyon oluşturulmuştur. Kürsünün ise bir rahlesi bulunmaktadır. Selimiye Camii vaaz kürsüsü, künde-kârî tekniği ile yapılmış, hem geometrik hem de stilize palmet, rumiler, kıvrım dallar ve karanfiller ile bitkisel kompozisyon oluşturulmuştur. Bu motifler oyma tekniği ile işlenmiştir. Bir adet rahlesi de bulunmaktadır.²⁵¹

Rahlelerde kullanılan yapım ve süsleme tekniklerini kapı-pencere kanatları, vaaz kürsüleri ve minberlerde de görmekteyiz. Süslemede fildişi, sedef ve bağa gibi birçok malzeme kullanılarak çeşitli bitkisel, geometrik ve yazı kompozisyonları oluşturulmuştur. İstanbul Türk İslam Eserleri, İstanbul Divan Edebiyatı, İstanbul Topkapı Sarayı, Konya Etnografya, Niğde, Alanya, Isparta ve Ankara Müzeleri'nde de Bursa Müzeleri'nde bulunan ahşap rahlelerin plan, yapım, ve malzeme tekniklerinin uygulandığı dikkat çekmektedir.

Rahlelerin Döneme Göre Dağılımı: Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndeki 3248 env. nolu rahle incelediğimiz eserler arasında 13-14. yüzyıllar arasına, 2187 env. nolu rahlede 16. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bursa Müzelerinde aynı zaman diliminde yapılan başka bir örnek bulunmamaktadır. 1020, 2290 ve 2291 env. nolu rahleler de 16 ve 17. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir.

Vakıf Kültürü Müzesi'nde bulunan rahlelerin hepsi ve Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 647 env. nolu rahle 19. yüzyıla, Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunan rahlelerin tamamı da 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. 19 ve 20. yüzyıllar arasına tarihlendirilen tek rahle ise Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 646 env. nolu rahledir.

Bugünkü Durumu: BTİEM'nde bulunan rahleler arasında 646 ve 647 env. nolu rahleler müze içerisinde bulunan diğer 5 adet rahleden daha iyi durumdadır. Diğer rahlelerin yüzeyleri; çürümüş, yer yer kıvrılmış, aşınmış, kırılmış ve kurt yenikleri bulunmaktadır. 1020 env. nolu rahlenin menteşe kısımları birbirinden ayrıldığı için zemin üzerinde yekpare bir duruş sergileyememektedir.

BVKM'ndeki rahlelerin yüzeylerinde aşınmalar ve kurt yenikleri mevcuttur. BKEYM'ndeki rahleler BTİEM'ndeki rahlelere göre daha iyi durumdadır. KU00321 ve KU00411 env. nolu rahlelerin ayak kısımlarında kırıklar mevcuttur. Tüm rahlelerin

²⁵¹ Özgür Yıldız, "Osmanlı Devri", ss.105- 117.

yüzeylerinde aşınmalar ve çizikler bulunsa da süsleme de kullanılan malzemeler dökülmemiştir.

34 adet rahle içerisinde yalnızca BTİEM’nde bulunan 1020 env. nolu rahle hariç diğer bütün rahleler çalışır durumdadır.

Tablo 4: Rahlelerin Döneme Göre Dağılımları.

	MÜZE ENV. NO	13-14. yy.	16. yy.	16-17. yy.	19. yy.	19-20. yy.	20. yy.
TÜRK VE İSLAM ESERLERİ MÜZESİ	3248	X					
	2187		X				
	1020			X			
	2290			X			
	2291			X			
	647				X		
	646					X	
VAKIF KÜLTÜRÜ MÜZESİ	VA111				X		
	VA137				X		
	VA138				X		
	VA139				X		
	VA160				X		
	VA161				X		
	VA162				X		
	VA163				X		
	VA164				X		
	VA169				X		
	VA200				X		
KUR’ AN VE EL YAZMALARİ MÜZESİ	KU00004						X
	KU00005						X
	KU00009						X
	KU00013						X
	KU00057						X
	KU00196						X
	KU00271						X
	KU00289						X
	KU00291						X
	KU00294						X
	KU00321						X
	KU00324						X
	KU00327						X
	KU00361						X
KU00365						X	
KU00411						X	

SONUÇ

İslam medeniyetinde Kur'an-ı Kerim'e, kitaba olan sevgi-saygı daima en yüksek derecede olmuştur. Bu nedenle yüzyıllar içinde geliştirilerek çeşitli formlar kazanan yazı da İslam sanatları içinde özel bir konuma sahiptir. Kur'an-ı Kerim'ler ilk zamanlarda oldukça büyük ebatlarda yazıldığından dolayı okunabilmesi için bir yerden destek alma ihtiyacı doğmaktaydı. Rahleler ise bu gereksinim sonucunda ortaya çıkmıştır.

Rahleler, ilk zamanlarda uzun ayaklı, oturma yerleri bulunan ve hareket kabiliyetleri olmadıkları için sabit bir yere yerleştirilmekteydi. Zaman içerisinde ise rahlelerin boyutlarında küçülmeler meydana gelmiş, gezici ilim adamlarının heybelerine sığabilecek taşınabilir boyutlarda, açılır kapanır tarzda olan türleri ortaya çıkmıştır.

Rahleler sabit ve açılır kapanır tarzda düzenlenmiştir. Vaaz kürsülerinin bir bölümünü ihtiva edecek şekilde yapılan rahleler de bulunmaktadır. Günümüze ulaşan rahle türlerinin ilk örnekleri ise 13. yüzyıl Anadolu Selçukluları zamanında yapılmıştır.

Tezimizde incelemiş olduğumuz rahlelerin hepsi ahşap malzemeden yapılmıştır. Büyük bir çoğunluğunda yapım malzemesi olarak ceviz ağacının kullanılmış olduğu düşünülmektedir. Bursa Müzelerinde bulunan 34 adet rahle açılır kapanır tarzdadır ve dikdörtgen bir forma sahiptir. Rahleler kesilen ahşabın belirli aşamalardan geçmesi sonucunda birbirine geçmeli, dişli, iki kanatlı bir formda yapılmıştır.

Rahlelerde bazı bölümler bulunmaktadır. Sabit rahlelerde; tabla kısmı, yan yüzeyler ve ayak kısmıdır. Açılır kapanır tarzdaki rahlelerin bölümleri ise kitaplık bölümü, dış kısmı ve ayak kısmıdır. Kitaplık bölümü; iç ve dış yüzeylerinden, ayak kısmı ise ayak iç yüzeyi ve dış yüzeylerinden meydana gelmektedir. Ayak kısmı iki biçimde olabilmektedir. Bunlar düz ayak ve kemerle şekillendirilmiş ayaktır. Araştırmamızda Bursa'daki müzelerde yalnızca Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde iki adet düz ayak formuna sahip rahle bulunmakta diğer 32 adet rahle ise kemer ile şekillendirilen rahleler grubuna girmektedir. Rahlelerin kitaplık bölümü ayak kısmına göre 1/3 oranındadır. Bu orana uymayan rahleler ve ölçü olarak en küçük, en büyük rahleler Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunmaktadır. Diş sayıları ise rahlenin

en ve boy oranlarına göre değişiklik göstermektedir, en çok 5 ve 7 dişli en az ise 4 dişli rahle örnekleri görölmektedir.

En erken tarihlendirmeye sahip olan rahle Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 3248 envanter numaralı, en geç tarihlieleri ise Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde sergilenen 16 altı adet rahledir.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan rahlelerin hepsinde süsleme kompozisyonları görölmektedir. Vakıf Kültürü Müzesi'nde bulunan rahlelerden yalnızca VA138 envanter numaralı rahlenin ayak dış yüzeyinde ajur tekniği kullanılmış diğer 10 adet rahlenin yüzeyleri ise süsleme bakımından boş bırakılmıştır. Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunan 3 adet rahlede süsleme özellikleri yer almamakta diğer 13 adet rahlede ise süsleme özellikleri görölmektedir. İncelenen rahlelerin süslemesinde oyma, kafes, kakma, tarsi, Edirnekâri, kazıma ve ajur yapıştırma teknikleri uygulanmıştır. En çok kullanılan teknikler kakma ve oyma teknikleridir. Süslemede kullanılan malzemeler ise sedef, kemik, fildişi, altın varak ve çeşitli ahşap türleridir. Sedef, Bursa Müzelerindeki rahlelerin süslemesinde en çok kullanılan malzemedir, en az ise altın varak kullanılmıştır.

Rahleler, kültürümüzde önemli bir yere sahiptir. Üzerine Kur'an-ı Kerim konulacağından O'na duyulan değeri en güzel biçimde ifade edebilmek için yüzeyleri çeşitli teknikler ve malzemeler ile süslenmiştir.

Rahlelerin kitaplık bölümü üst ve dış yüzeyleri, ayak kısmı iç ve dış yüzeyleri ve dış kısımlarında süslemeler görölmektedir. Genellikle bütün yüzeylerde bezemeler uygulanmıştır. En az ayak kısmı iç yüzeyi ve kalınlık kısımlarında en çok ise kitaplık bölümü dış yüzeylerinde tezyinat bulunmaktadır.

Süslemelerde bitkisel, geometrik, yazılı ve figürlü motiflerin tercih edildiği görölmektedir. Kompozisyonlarda bu motifler tek başlarına kullanıldığı gibi diğer motiflerle birlikte de uygulanmıştır. Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 1020 envanter numaralı rahlenin ayak iç yüzeylerinde bulut motifi, Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunan KU00013 envanter numaralı rahlenin kitaplık bölümü üst dış yüzeyinde cami motifi, KU00004 envanter numaralı rahlenin ayak dış yüzeyinde ise hilal ve ay motifleri yer almaktadır. Yazılı süsleme görölen iki adet rahle mevcuttur. KU00004 envanter numaralı rahlenin ayak dış yüzeylerinin her ikisinde de sülüs hatla yazılmış Arapça bir kitabe, KU00291 envanter numaralı rahlenin kitaplık bölümü üst

iç yüzeylerinde Arapça yazılan Allah ve Muhammed lafızlarına yer verilmiştir. 2187 envanter numaralı rahlenin ise üst dış yüzeyinde sedef parçalarıyla tezyin edilmiş salbekli şemse motifi bulunmakta ve yalnızca bu rahlede altın varak kullanılmaktadır. Bursa Müzeleri'nde bulunan diğer rahlelerde bu kompozisyonlara sahip başka bir rahle örneği bulunmamaktadır.

Dış yüzeylerinde süsleme görülen rahlelerin kitaplık bölümü dış yüzeyi ve ayak kısmı dış yüzeyleri genellikle aynı kompozisyona sahiptir. İki yüzeyde birbirinin devamı niteliğinde bezenmiştir Kitaplık bölümü üst iç yüzeyi süslenen rahle sayısı dokuz adettir. Bu rahlelerin bazılarında dış yüzeylerinde görülen kompozisyon iç yüzeylerde de devam ettirilirken bazılarında ise yüzeylerde görülmeyen farklı bir tezyinat bulunmaktadır.

Kitaplık bölümü üst dış yüzeyi süslenen rahlelerin hepsinin ayak kısmı dış yüzeyi de süslenmiştir. Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'nde bulunan KU00324 env. nolu rahlenin dış yüzeyleri hem birbirinden farklı kompozisyona sahip hem de kitaplık bölümü dış yüzeyinde süsleme yer alırken ayak dış yüzeyinde süsleme yer almamaktadır.

Menteşe yüzeyleri bezenen 7 adet rahle bulunmaktadır. Bu rahlelerin dış yüzeylerindeki motifler dış yüzeylerle uyum içerisindedir. Rahlelerin kitaplık bölümü üst dış, menteşe ve ayak dış yüzeylerinde kompozisyon bakımından bir bütünlük görülmektedir.

Rahlelerin kalınlık kısımlarında genellikle bezemeye yer verilmemektedir. Bu genellemenin dışında kalan rahleler Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 1020 ve 2291 env. nolu rahlelerdir.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 2290 envanter numaralı rahlenin kemer açıklığı ajur tekniği ile oluşturulmuştur. Bu özelliği ile Bursa Müzelerinde bulunan diğer rahlelerden farklılık göstermektedir. Bu şekilde süslenen rahleler Niğde Müzesi, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi, İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi, Konya Mevlâna Müzesi ve Doğu Berlin'de bulunan Pergamon Müzesi'ndeki rahleler de görülmektedir. 6 adet rahlenin ayak açıklığı diğerlerinden farklı olarak zemine doğru sarkan motifler içermektedir.

Kur'an ve El Yazmaları Müzesi KU0004 ve Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 646 envanter numaralı rahlelerinde ayak kısmı ajur tekniği ile oyulmuştur.

Lake tekniği kullanılarak süslenen bir adet rahle bulunmaktadır. Bu rahle ise Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 2187 envanter numaralı rahledir. Maşrabiye tekniğinin görüldüğü tek rahle Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndeki 646 envanter numaralı rahledir. Ajur yapıştırma tekniğinin kullanıldığı tek rahle yine Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan 2291 envanter numaralı rahledir.

Bütün yüzeylerinde süsleme görülmeyen rahleler Vakıf Kültürü Müzesi'nde bulunmaktadır. Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan rahleler döneminin en ince işçilik gerektiren süslemelerine sahiptir. Kur'an ve El Yazmaları Müzesi'ndeki rahleler ise incelediğimiz rahleler arasında en geç dönemde yapılmış rahle örnekleridir.

Rahleler ahşap malzemededen yapıldığı için zaman içerisinde kararmalar, aşınmalar, kıvrılmalar, kurt yenikleri, süslemelerinde dökülmeler, yüzeylerinde çizilmeler oluşmuştur. Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan rahleler diğer müzelerde bulunan rahlelere göre harap haldedir ve müze deposunda muhafaza edilmektedir. Yekpare duruş sergileyemeyen, panolarında dökülmeler bulunan ve menteşe kısımları birbirinden ayrılan rahleler görülmektedir.

Taşınabilir ahşap eserler arasında önem taşıyan rahleler, çoğunlukla müzelerin sergilenen kısımlarındadır. Müzelerde sergilenmeyen rahleler, korunması için uygun koşullara sahip olmayan tozlu depolara adeta terk edilmektedir. Gereken ilgi ve özen gösterilmediğinden malzeme ve süsleme özelliklerini yitirmişlerdir.

İçinde buldukları toplumun tarihi, kültürel, estetik, manevi ve dini değerlerini yansıtan rahleler, sağlam koşullarda muhafaza edilmeli, gereken önem verilmeli ve gelecek nesillere aktarılmalıdır.

KAYNAKÇA

Acar, Mehmet Şinasi. **Osmanlı'da Günlük Yaşam Nesneleri**, Yem Yayın, İstanbul 2011.

Apa, Gülay. “Osmanlı Geç Dönem İstanbul Vaaz Kürsüleri”, **XII. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu**, Çanakkale, Ekim 2008, ss. 308-317.

Arıtan, Ahmet Saim. “Ciltçilik”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:7, İstanbul 1993, ss. 551-557.

Arseven, Celal Esad. “Kakma”, **Sanat Ansiklopedisi**, 3.Basım, Cilt:II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1965, ss. 905-906.

Arseven, Celal Esad. “Kündekâri”, **Sanat Ansiklopedisi**, 2.Basım, Cilt:III. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1966, ss. 1193-1195.

Arseven, Celal Esad. “Rahle”, **Sanat Ansiklopedisi**, Cilt:IV. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1975, ss. 1636-1637.

Arseven, Celal Esad. **Türk Sanatı**, Cem Yayınevi, İstanbul 1984.

Aslanapa, Oktay. **Türk Sanatı**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1989.

Barışta, Hatice Örcün. **Türk El Sanatları**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

Barışta, Hatice Örcün. **Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İstanbul Cami ve Türbelerinden Ağaç İşleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul 2009.

Birol, İnci Ayan. “Altın Varak”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:2, İstanbul 1989, s. 541.

Birol, İnci Ayan ve Fatma Çiçek Derman. **Türk Tezyîni San’atlarında Motifler**, Kubbealtı, İstanbul 1991.

Bozer, Rüstem. **15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.

Bozer, Rüstem. “Ortaçağ Anadolu Türk Ahşap Sanatında Kündekâri Tekniği”, **Türkler**, Cilt:7, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 911-917.

Bozer, Rüstem. “Ahşap Sanatı”, **Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı (Mimarlık ve Sanat) 2**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Cilt:2, 2006, ss. 533-541.

Bozkurt, Nebi. “Fildişi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:13, İstanbul 1996, ss. 74-75.

Bozkurt, Nebi. “Kakmacılık”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:24, İstanbul 2001, ss. 216-219.

Bozkurt, Nebi. “Oymacılık”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:34, İstanbul 2007, ss. 13-15.

Bozkurt, Nebi. “Rahle”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:34, İstanbul 2007, ss. 413-415.

Bozkurt, Nebi. “Sedefkârlık”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:36, İstanbul 2009, ss. 282-285.

Büngül, Nurettin Rüştü. **Eski Eserler Ansiklopedisi**, Tercüman 1001 Temel Eser, 1.Cilt, 1979.

Büyükçanga, Mehmet. “Türk-İslâm Sanatında Rahle”, **Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:2, 2006, ss. 113-120.

Çulpan, Cevdet. **Türk-İslam Tahta Oymacılık Sanatında Rahleler**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1968.

Demiriz, Yıldız. **İslam Sanatında Geometrik Süsleme**, Yorum Sanat, İstanbul 2000.

Demiriz, Yıldız. **Osmanlı Mimarisi’nde Süsleme I Erken Devir (1300-1453)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979.

Erdem, Sargon. “Bağa”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:4, İstanbul 1991, ss. 424-425.

Erginsoy, Ülker. **İslam Maden Sanatının Gelişmesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1978.

Ersoy, Ayla. **XV. Yüzyıl Osmanlı Ağaç İşçiliği**, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul 1993.

Fayda, Mustafa. **Hulefâ-yı Râşidîn Devri (Dört Halife Dönemi)**, Kubbealtı, İstanbul 2014.

Güvemli, Zahir ve Can Kerametli. **Türk ve İslâm Eserleri Müzesi**, Akbank Kültür Yayınları, İstanbul 1974.

Hamidullah, Muhammed. **İslâm Peygamberi Hayatı ve Eserleri**, çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul 2016.

Karaçağ, Demet. **Rahleler**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2000.

Karaçağ, Demet. “İstanbul Divan Edebiyatı Müzesindeki İki Rahle”, **Erdem**, Cilt:15, Sayı:42, 2005, ss. 157-166.

Karaçağ, Demet. “Mevlânâ Müzesi’ndeki Lakeli Selçuklu Rahlesi”, **Ekev Akademi Dergisi**, Yıl:12, Sayı:35, 2008, ss. 171-185.

Katıldı, Nejla. **İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde Yer Alan Rahleler**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2019.

Kerametli, Can. “Osmanlı Devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef, Bağ ve Fildişi Kakmalar”, **Türk Etnografya Dergisi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Sayı:IV, Ankara 1962, ss. 5-13.

Korol, Cevdet. **Türk Oymacılık Sanatı**, Ankara 1977.

Kuban, Doğan. **Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008.

Mülâyim, Selçuk. “Fildişi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:13, İstanbul 1996, ss. 74-75.

Ödekan, Ayla. “Edirnekâri”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, 1.Cilt, Yem Yayın, İstanbul 1997, s. 444.

Ödekan, Ayla. “Kakma”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, 2.Cilt, Yem Yayın, İstanbul 1997, s. 808.

Ödekan, Ayla. “Kündekâri”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, 2.Cilt, Yem Yayın, İstanbul 1997, s. 925.

Önder, Mehmet. **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1998.

Öney, Gönül. “Anadolu’da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, Sayı:3, 1970, ss. 135-149.

Öney, Gönül. **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1992.

Örnek, Demet. “Türk El Sanatlarından Rahle”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı:32, 2010, ss. 173-180.

Özgür Yıldız, Şenay. “Bursa’daki Osmanlı Dönemi Camilerinden İki Va’z Kürsüsü Örneği”, **Sanat Tarihi Dergisi**, Cilt XXI, Sayı:2, Ekim 2012, ss. 137-158.

Özgür Yıldız, Şenay. “Osmanlı Devri Edirne Camilerinden Ahşap Va’z Kürsüsü Örnekleri”, **Sanat Tarihi Dergisi**, Cilt:XXI, Sayı:2, Ekim 2012, ss. 99-135.

Özgür Yıldız, Şenay. **Osmanlı Devri İstanbul Camilerinde Kakma Teknikli Ahşap Va’z Kürsüleri**, Yayınevi, Ankara 2014.

Özkeçeci, İlhan. **Türk Sanatı’nda Kompozisyon**, Özkeçeci Yayınları, İstanbul 2008.

Serin, Muhittin. “Mushaf”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:31, Ankara 2020, ss. 248-254.

Sözen, Metin. **Geleneksel Türk El Sanatları**, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık, İstanbul 1998.

Sözen, Metin ve Uğur Tanyeli. **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1986.

Şenyurt, Talip Zeki. **Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ndeki Kakmalı Rahleler**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993.

Türkoğlu, Sabahattin. "Ağaç Sanatı", **Geleneksel Türk Sanatları**, Kültür Bakanlığı, İstanbul 1993.

Ünver, Süheyl. "Türk Sanat Tarihinde Edirnekâri Lâke İşleri ve Sanatkârları", **Vakıflar Dergisi**, Sayı:6, 1965, ss. 15-20.

Üyken, Burcu. **Celal Esad Arseven'in Les Arts Décoratifs Turcs Adlı Eseri ve Türk Süsleme Sanatına Katkıları**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2022.

Yalman, Bedri. "Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:6, İstanbul 1992, ss. 451,452.

Yavaş, Doğan. "Murâdiye Külliyesi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:31, Ankara 2020, ss.196,198.

Yücel, Erdem. "Ahşap", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:2, İstanbul 1989, ss. 181-183.

Yücel, Erdem. "Edirnekâri", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:10, İstanbul 1994, ss. 449-450.

Yücel, Erdem. "Kündekâri", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Cilt:26, Ankara 2002, ss. 553-554.

<https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-h/hamdi-osman/osman-hamdi-ilahiyatci-11167/>, (06.08.2023).

<https://www.istanbulsanatevi.com/teknikler/resim/osman-hamdi-kuran-okuyan-kiz-9740/>, (06.08.2023).

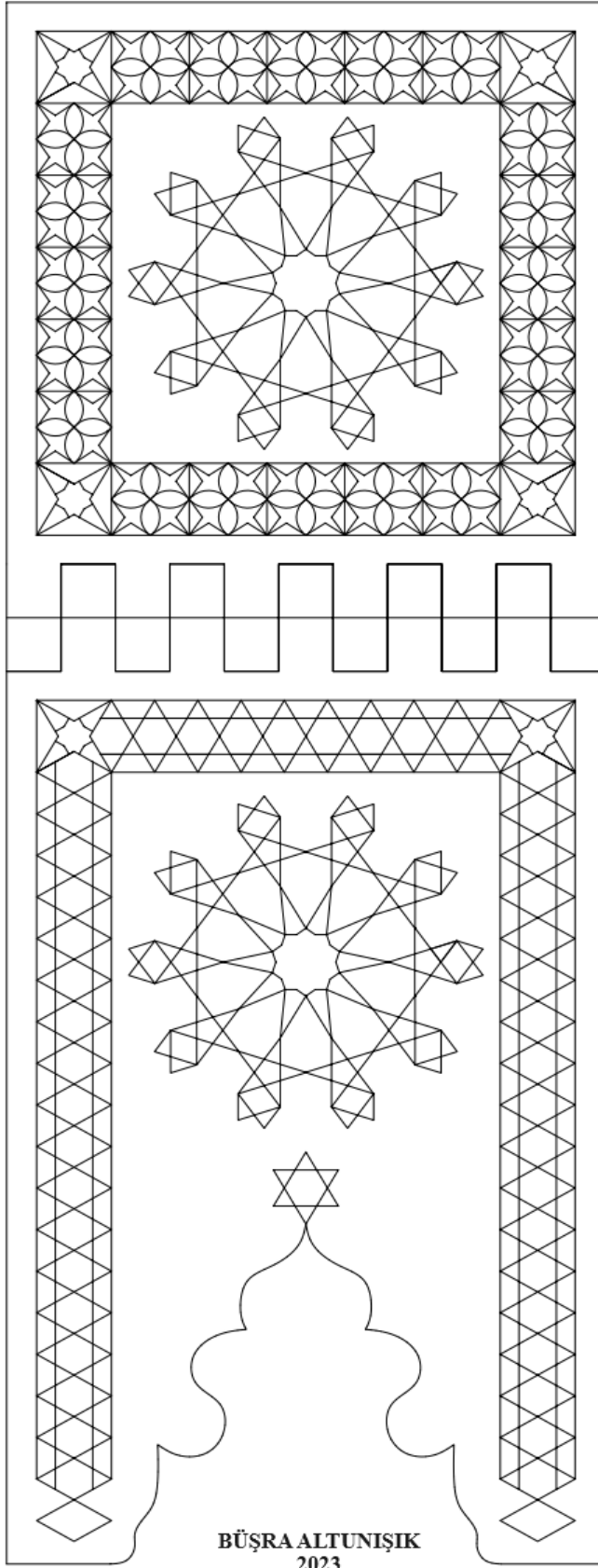
<https://arhmktb.gov.tr/Artworks/Detail/137/rahle-1937>, (06.08.2023).

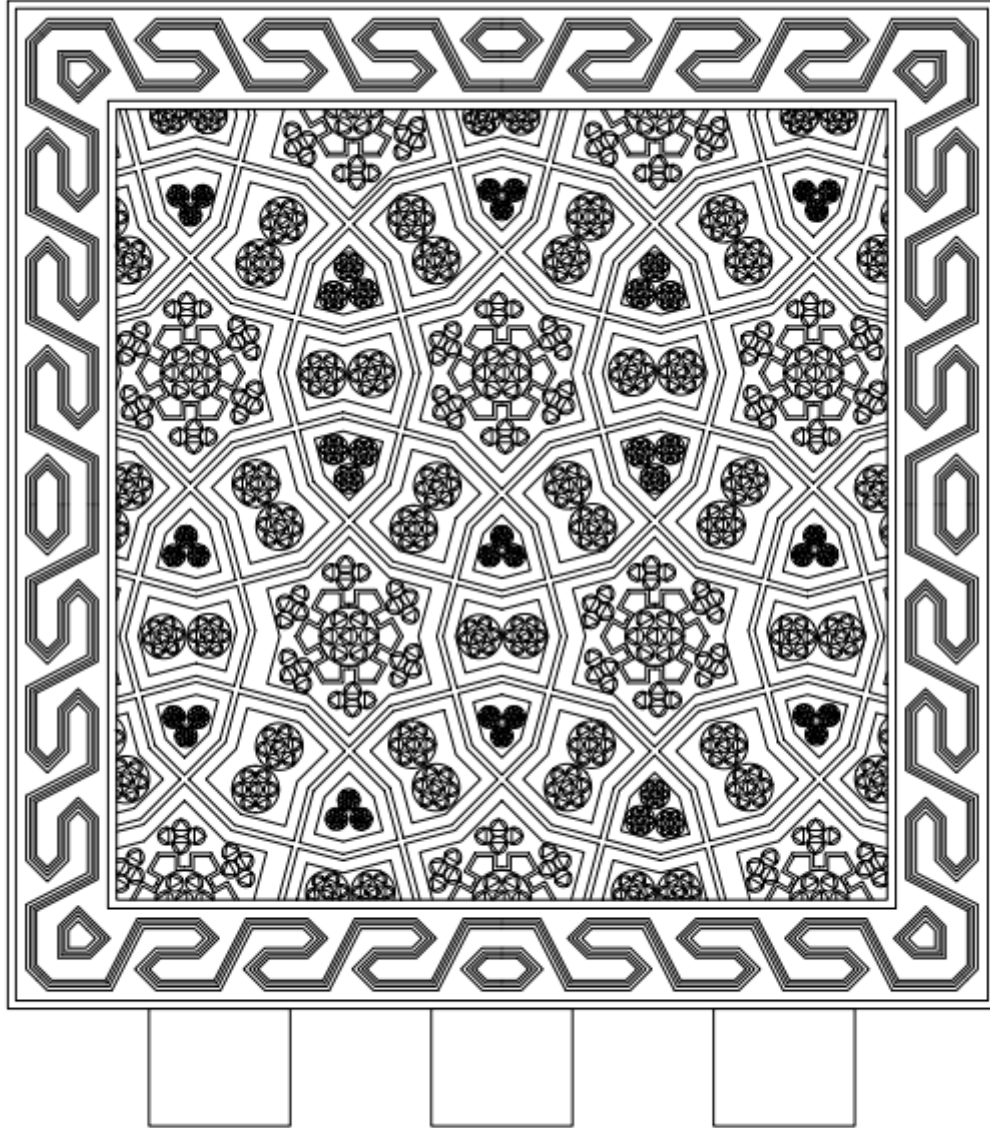

EKLER

EK 1: 3248 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

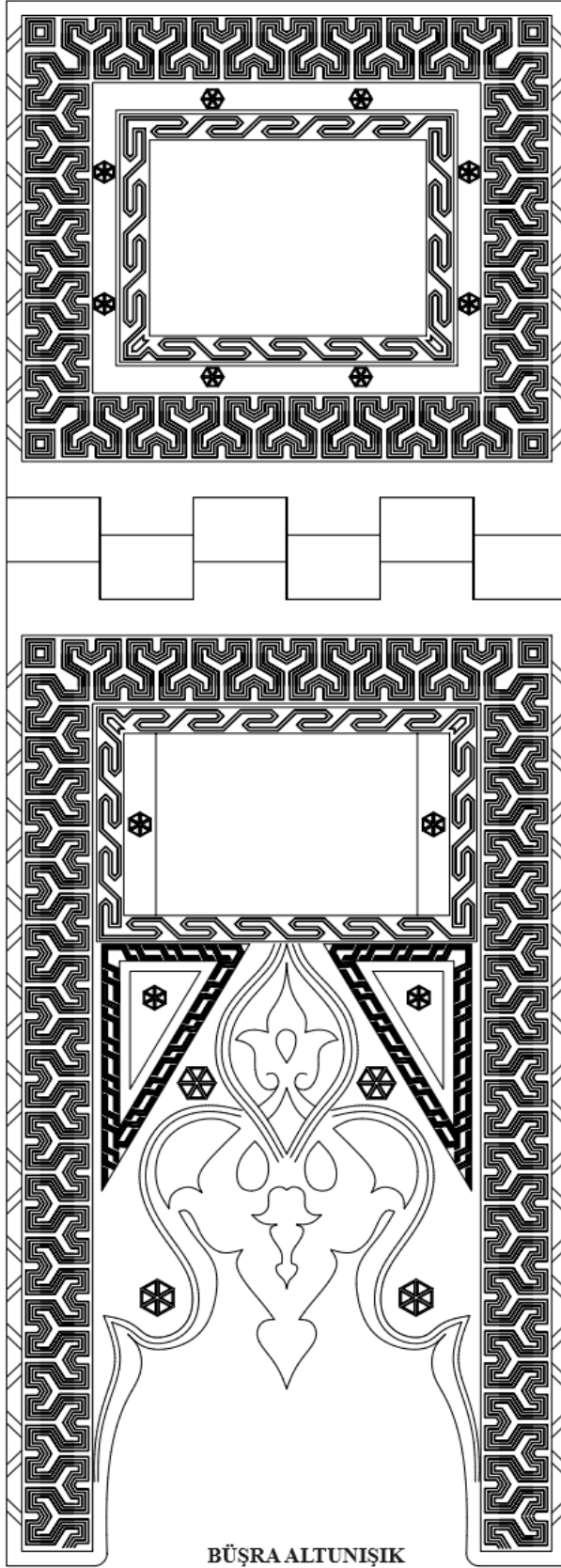

EK 2: 1020 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

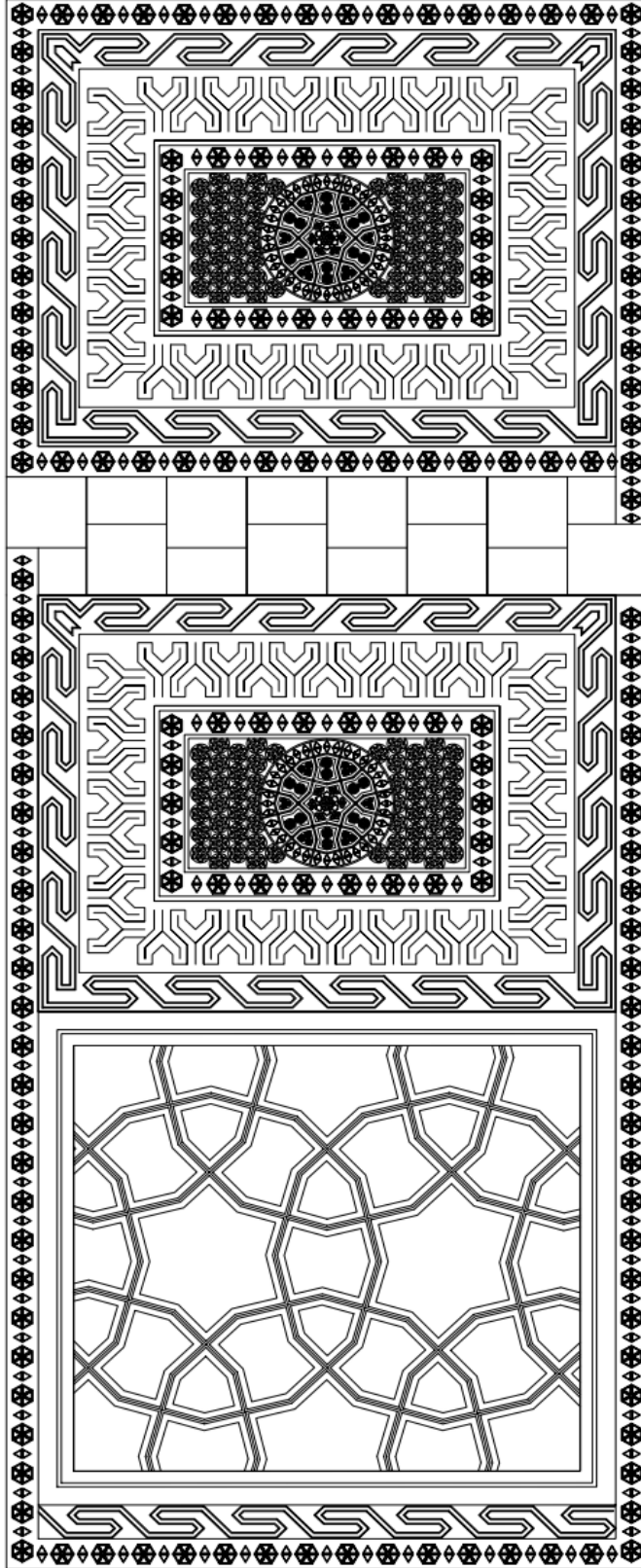

BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 3: 2290 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

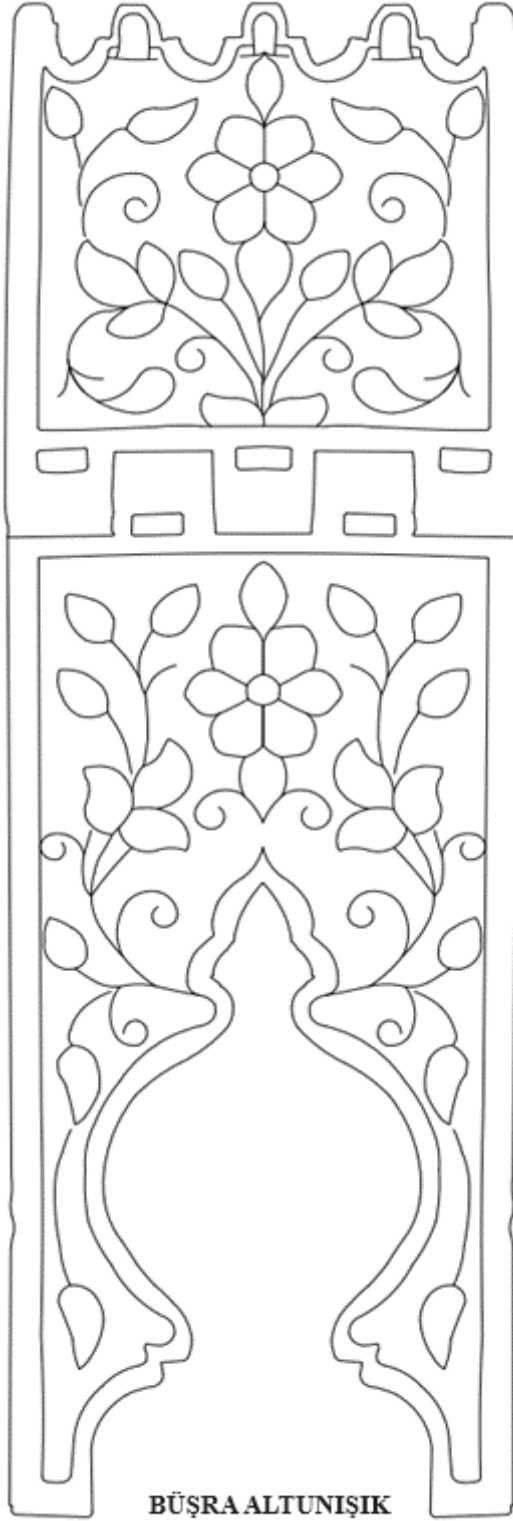

EK 4: 2291 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

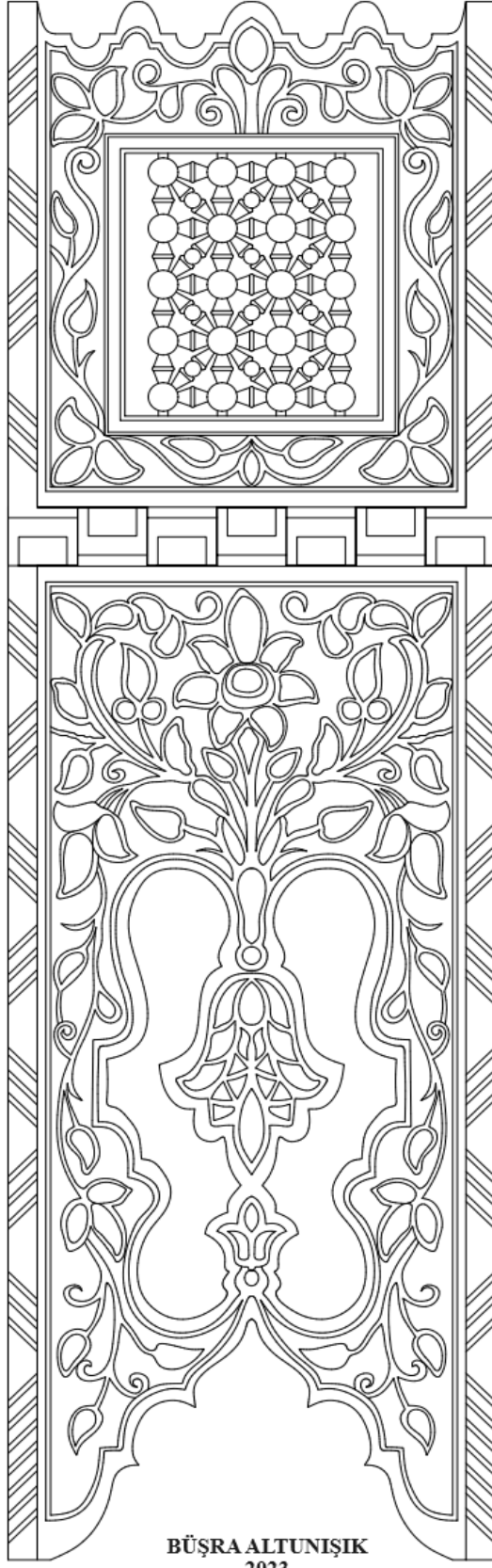

BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

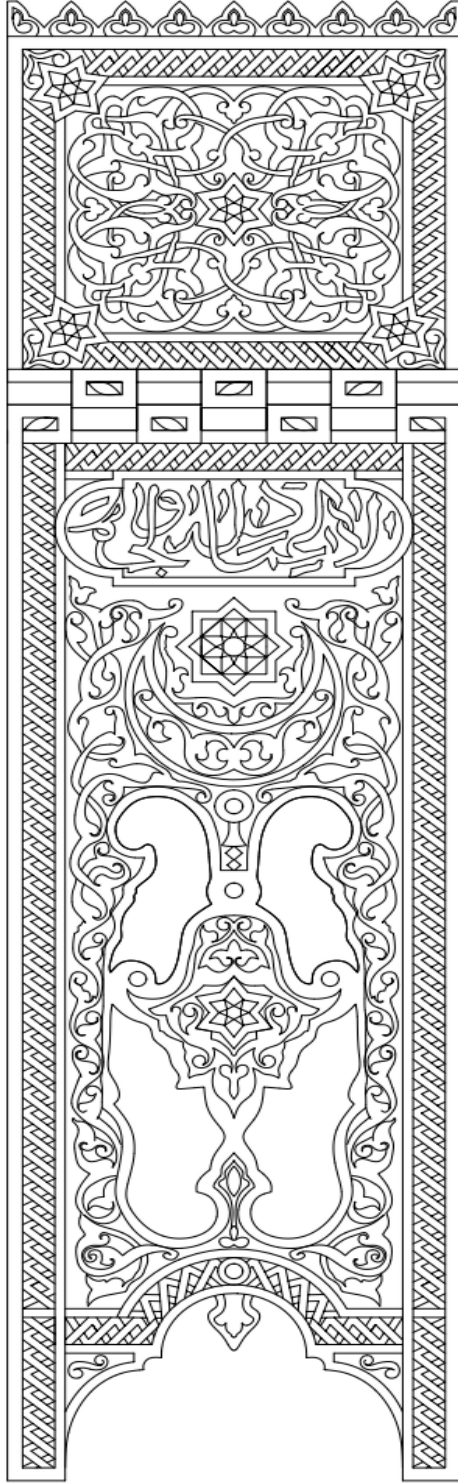
EK 5: 647 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

EK 6: 646 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

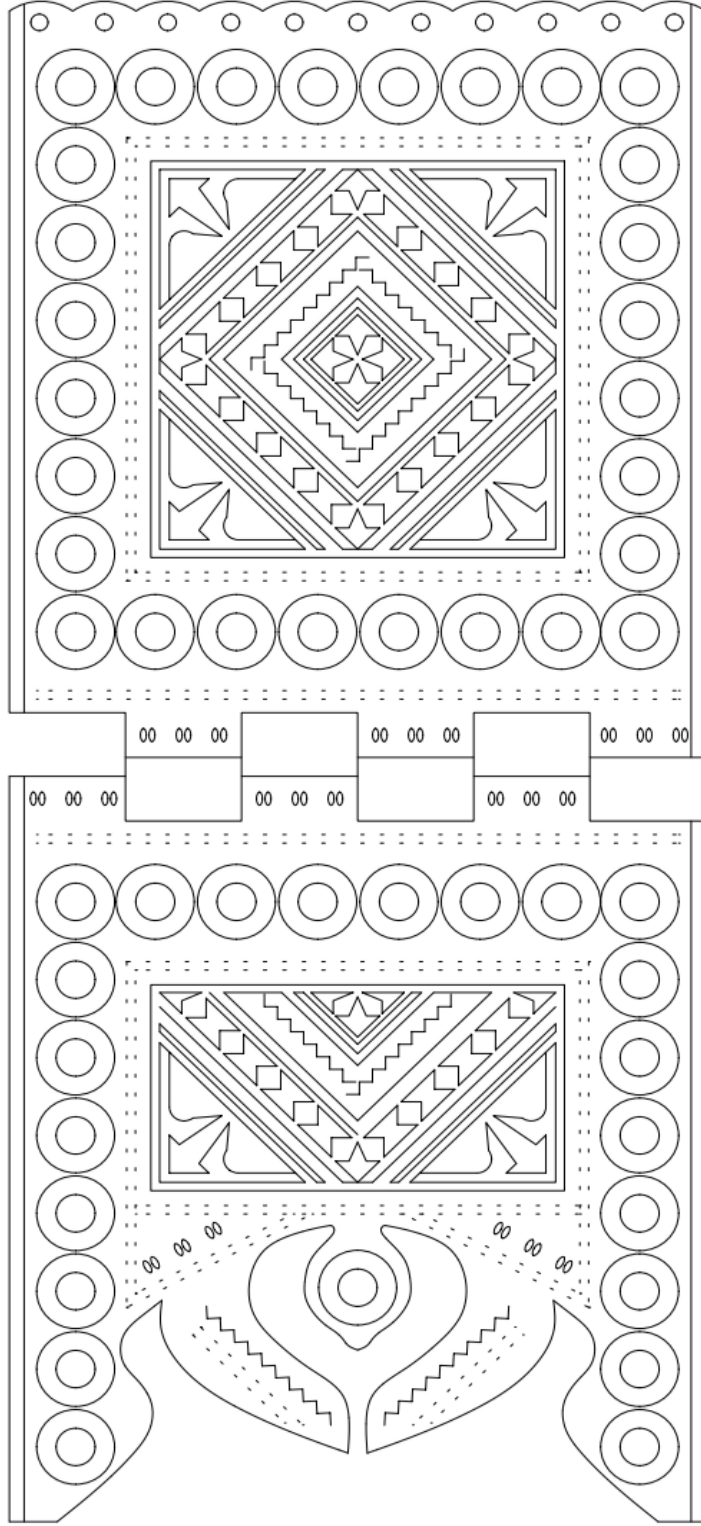

EK 7: KU00004 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

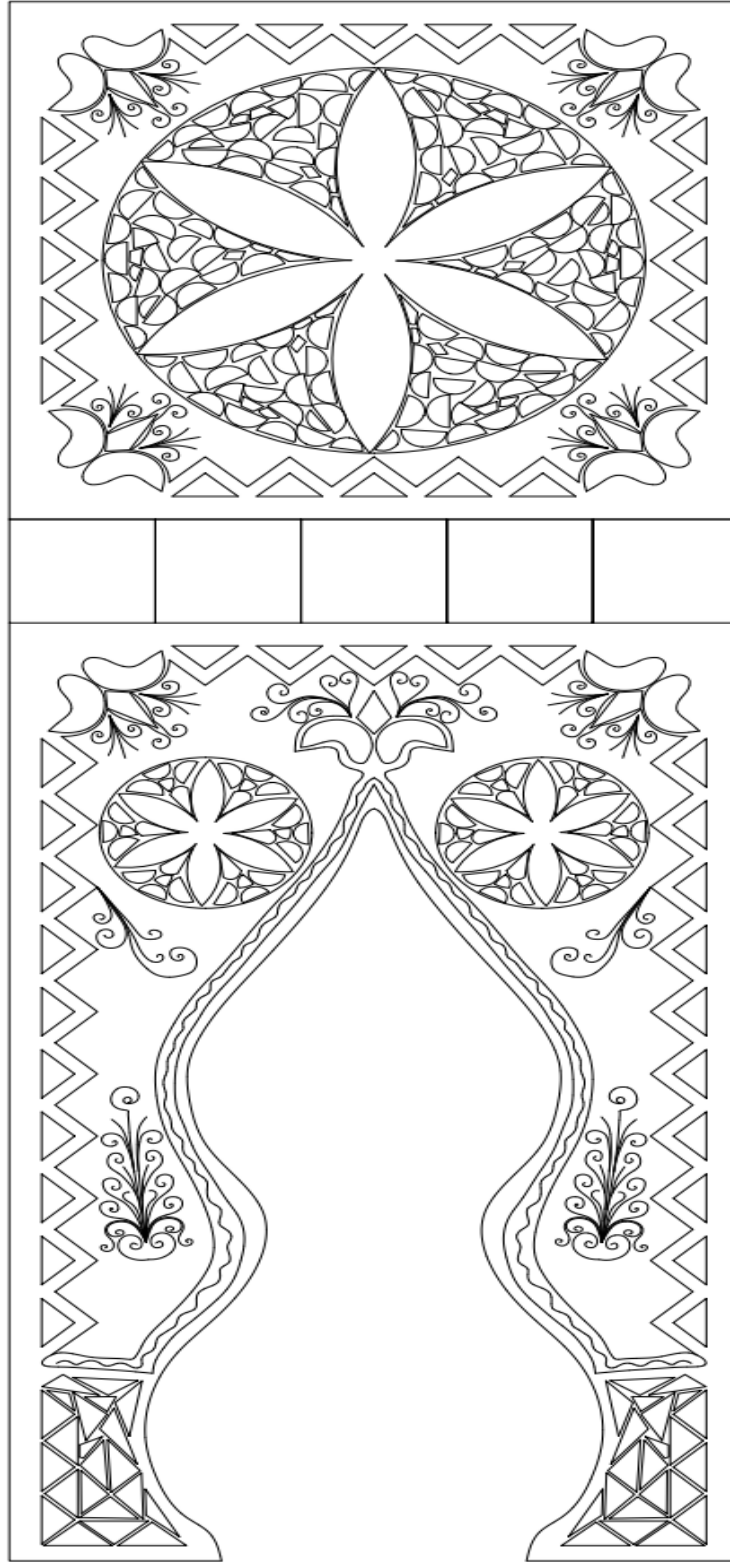
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 8: KU00005 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

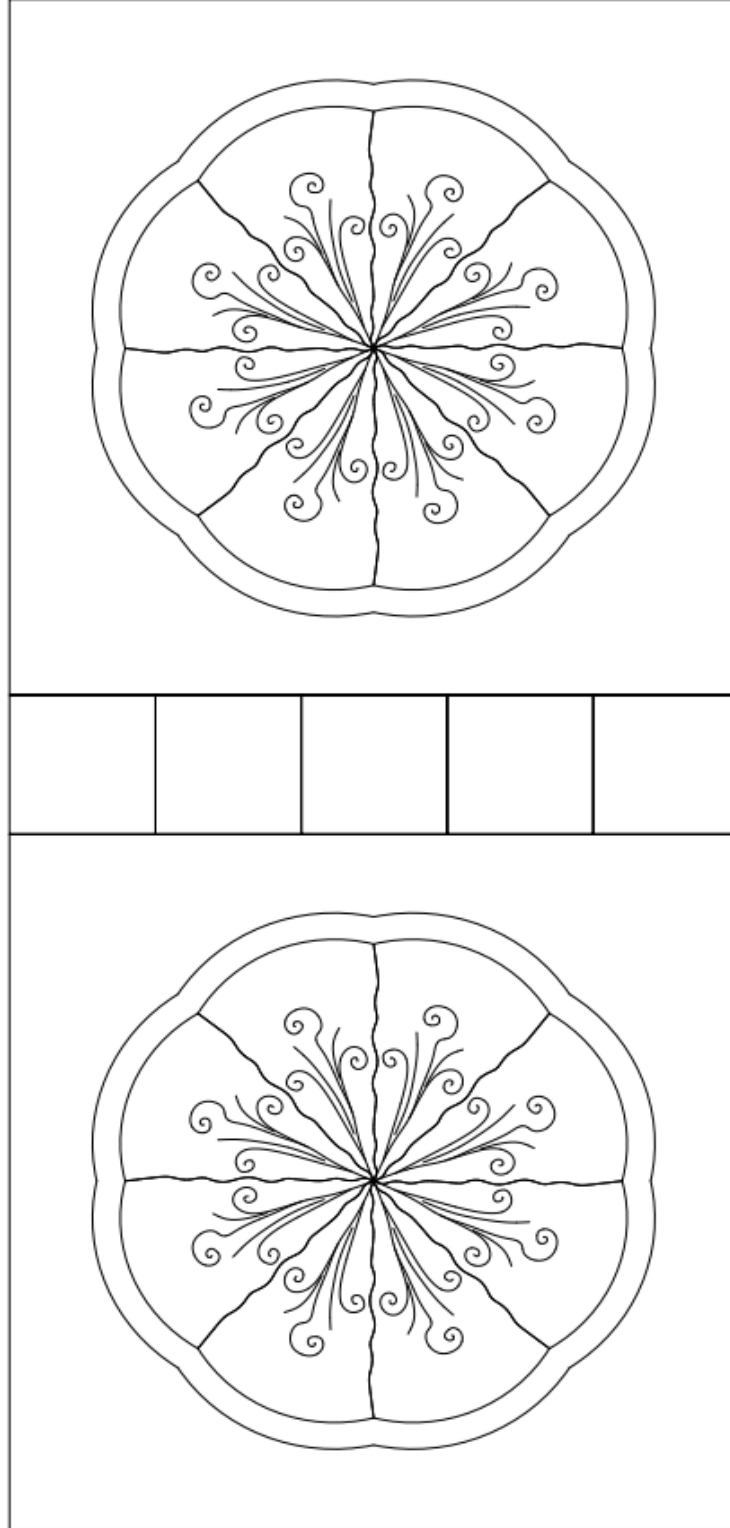
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 9: KU00009 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

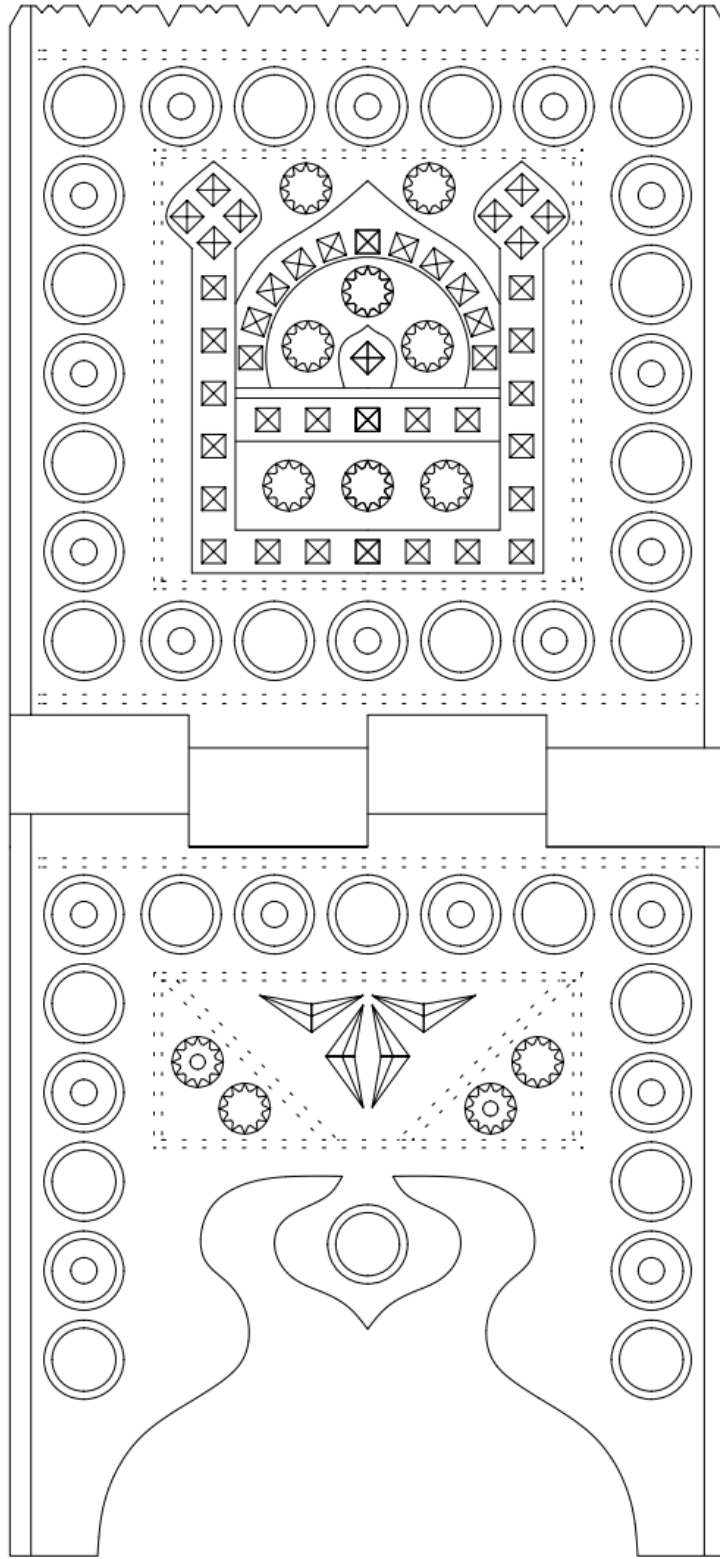
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 10: KU00009 Env. Nolu Rahlenin İ Yüzeylerinin izimi.

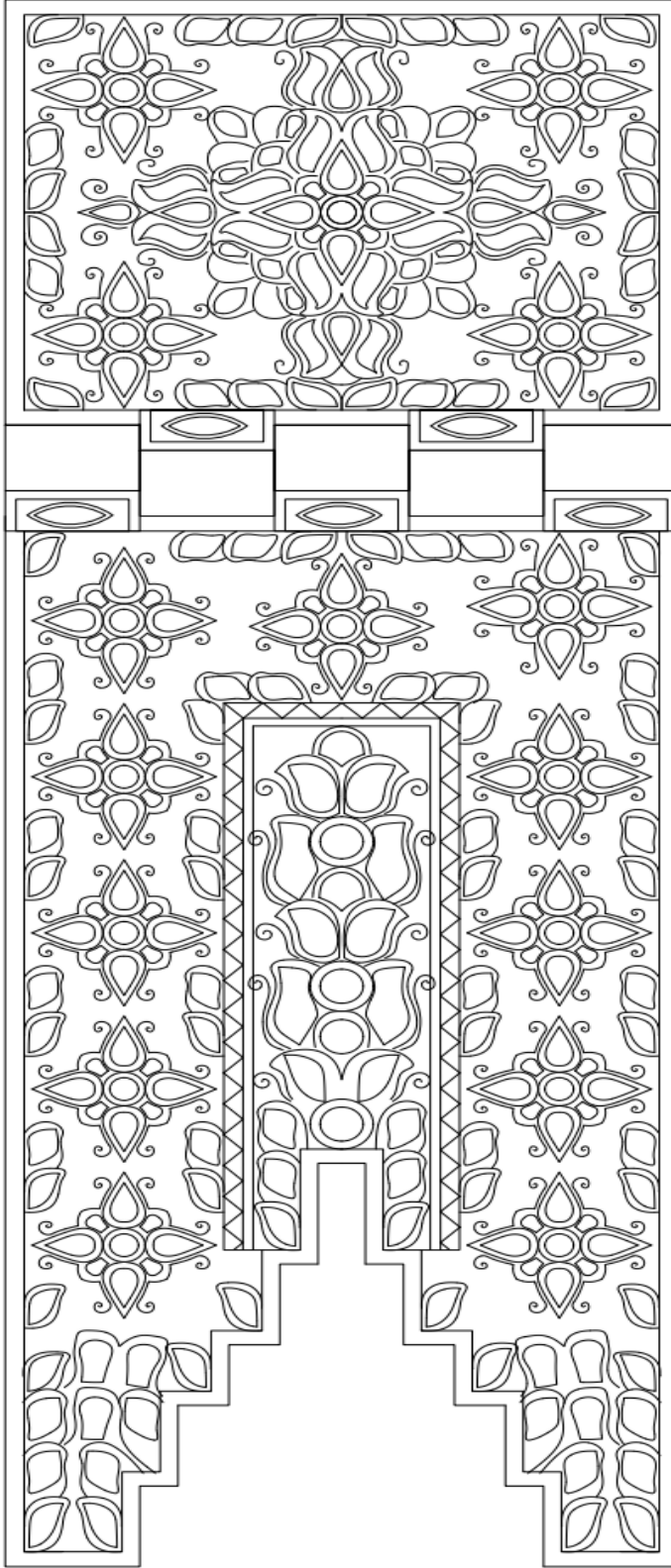
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 11: KU00013 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

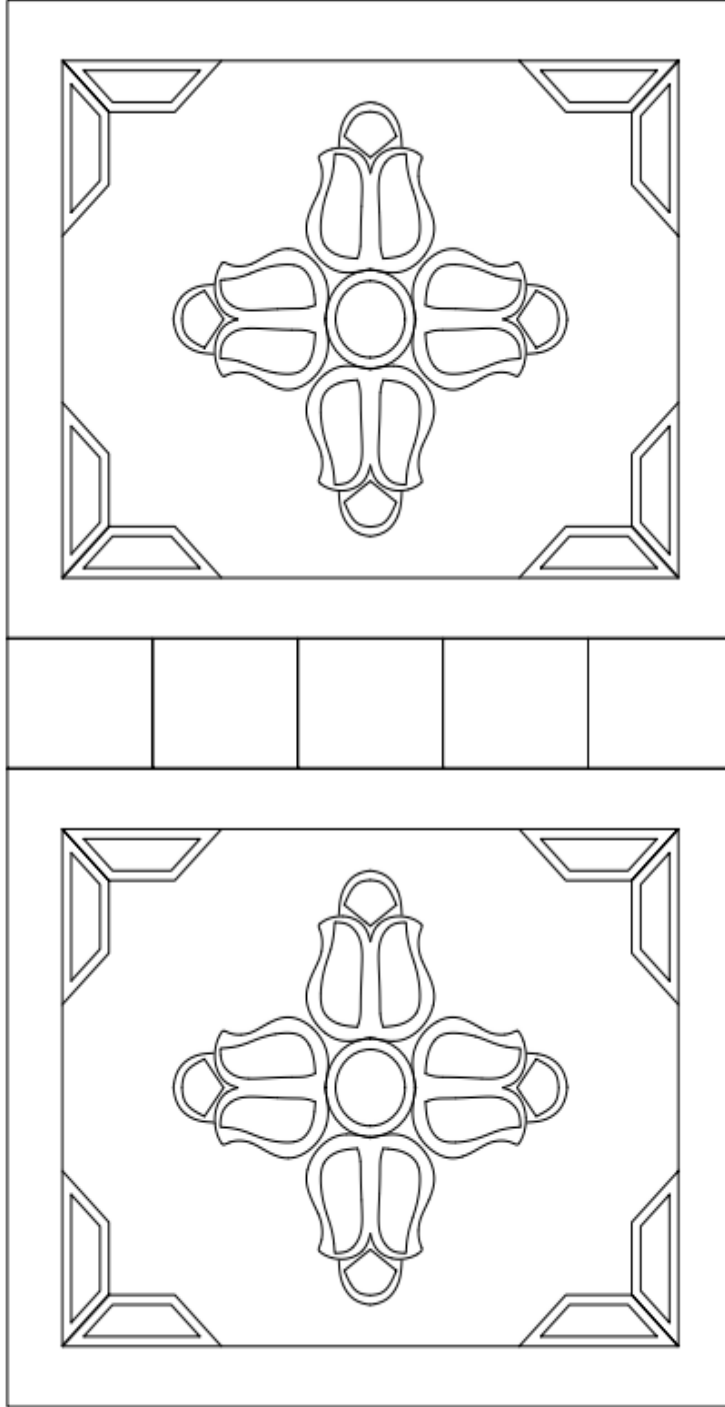
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 12: KU00057 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

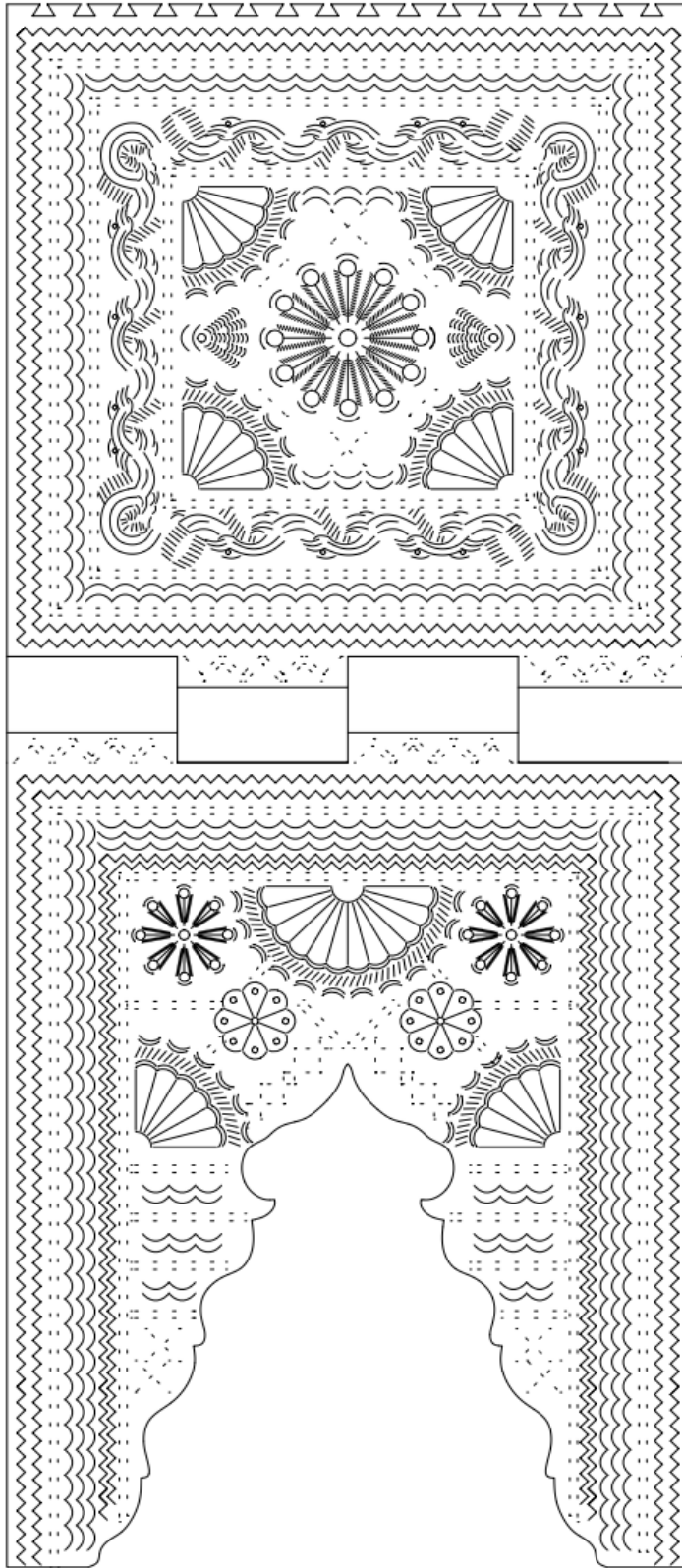
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 13: KU00057 Env. Nolu Rahlenin İ Yüzeylerinin Çizimi.

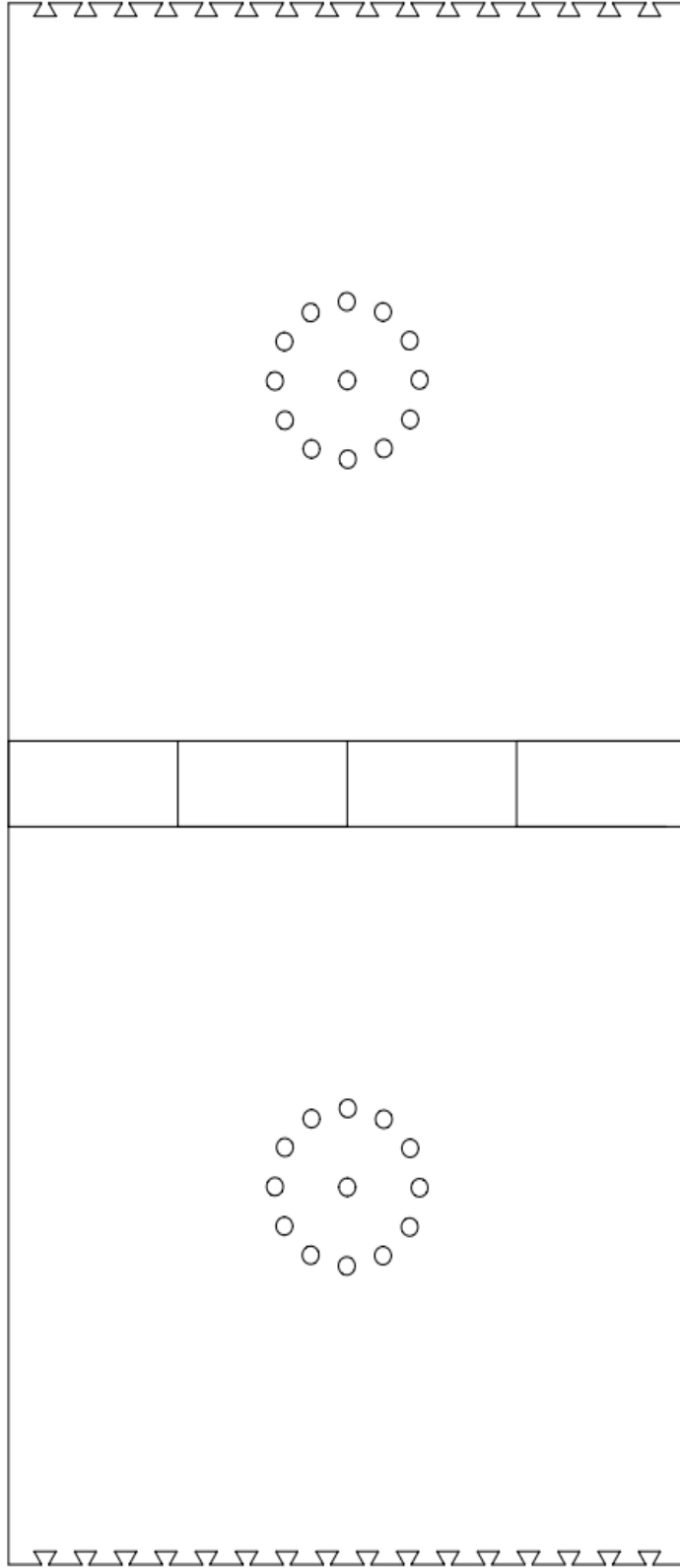
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 14: KU00196 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

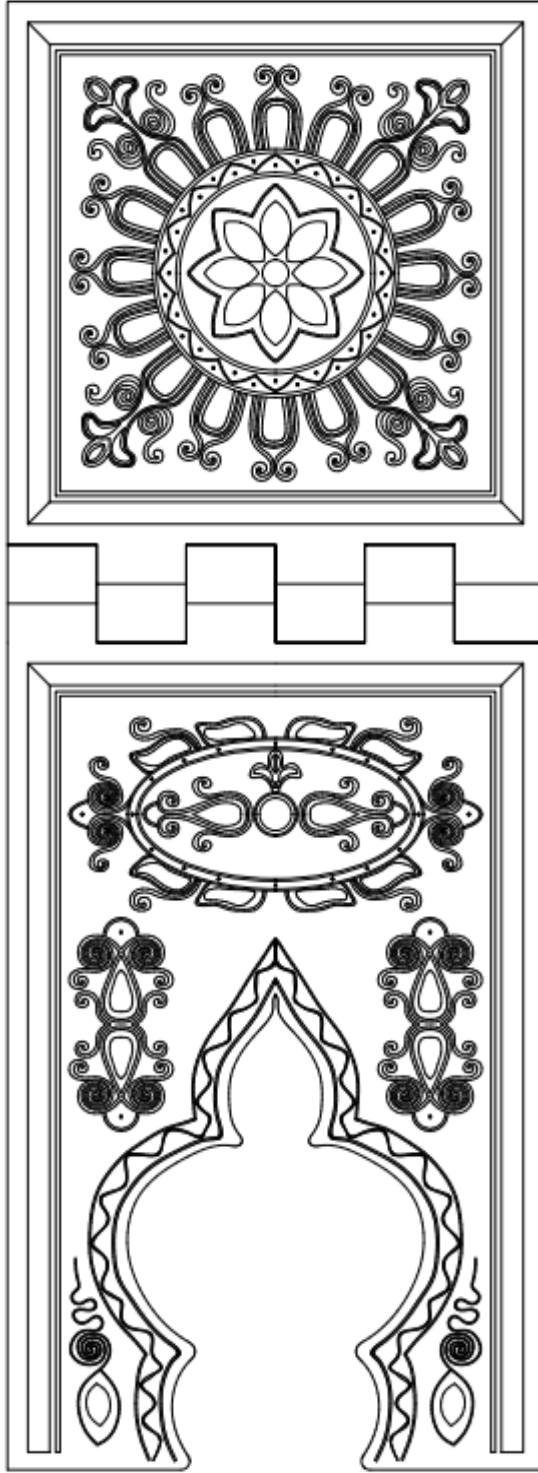
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 15: KU00196 Env. Nolu Rahlenin İ Yüzeylerinin Çizimi.

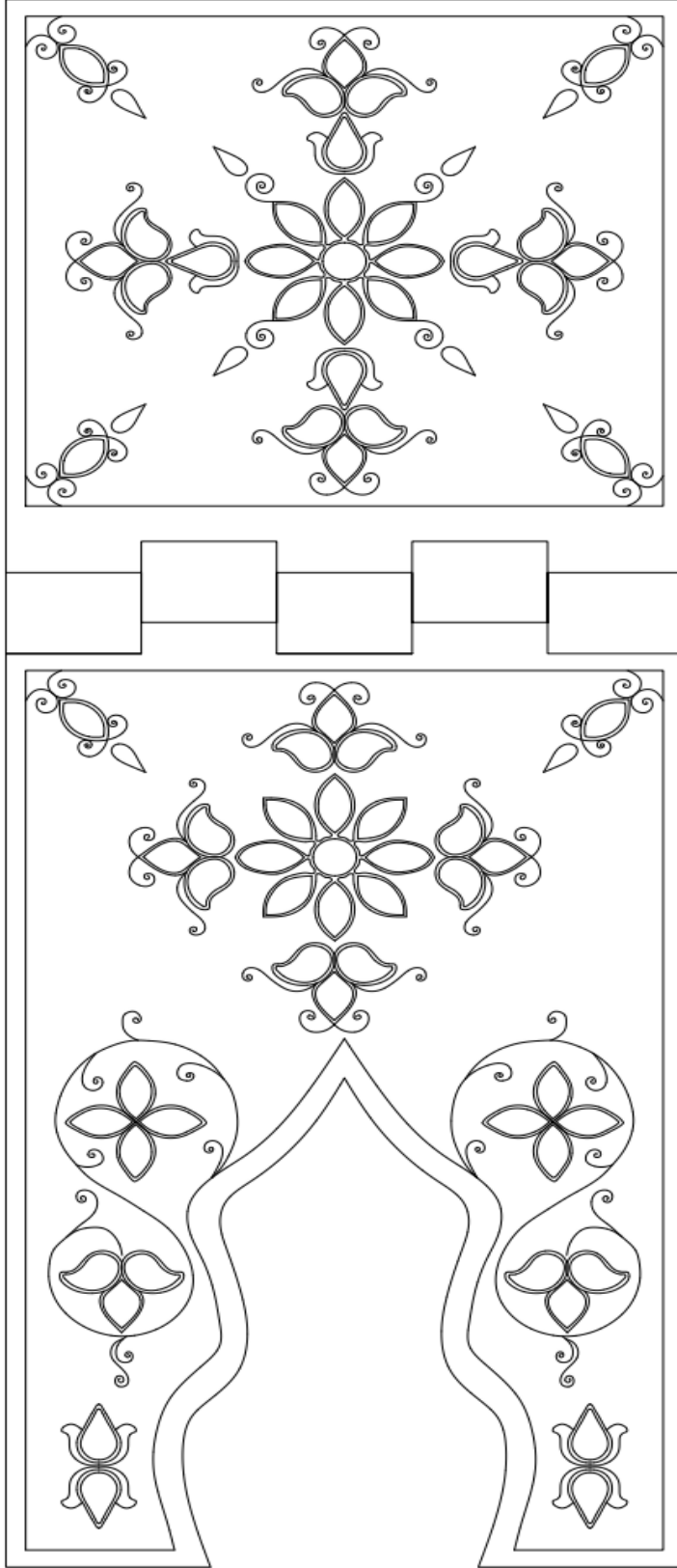
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 16: KU00289 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

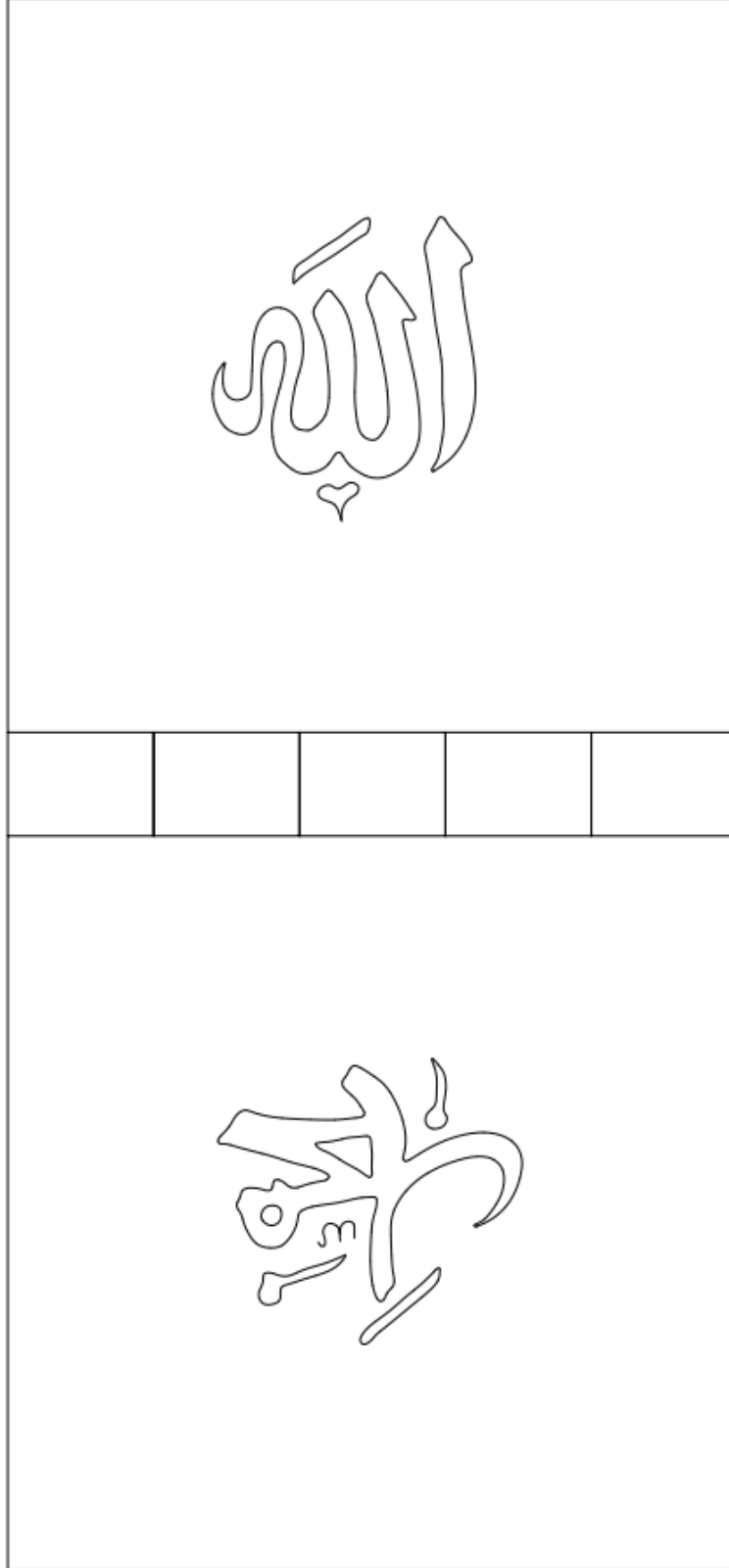
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 17: KU00291 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

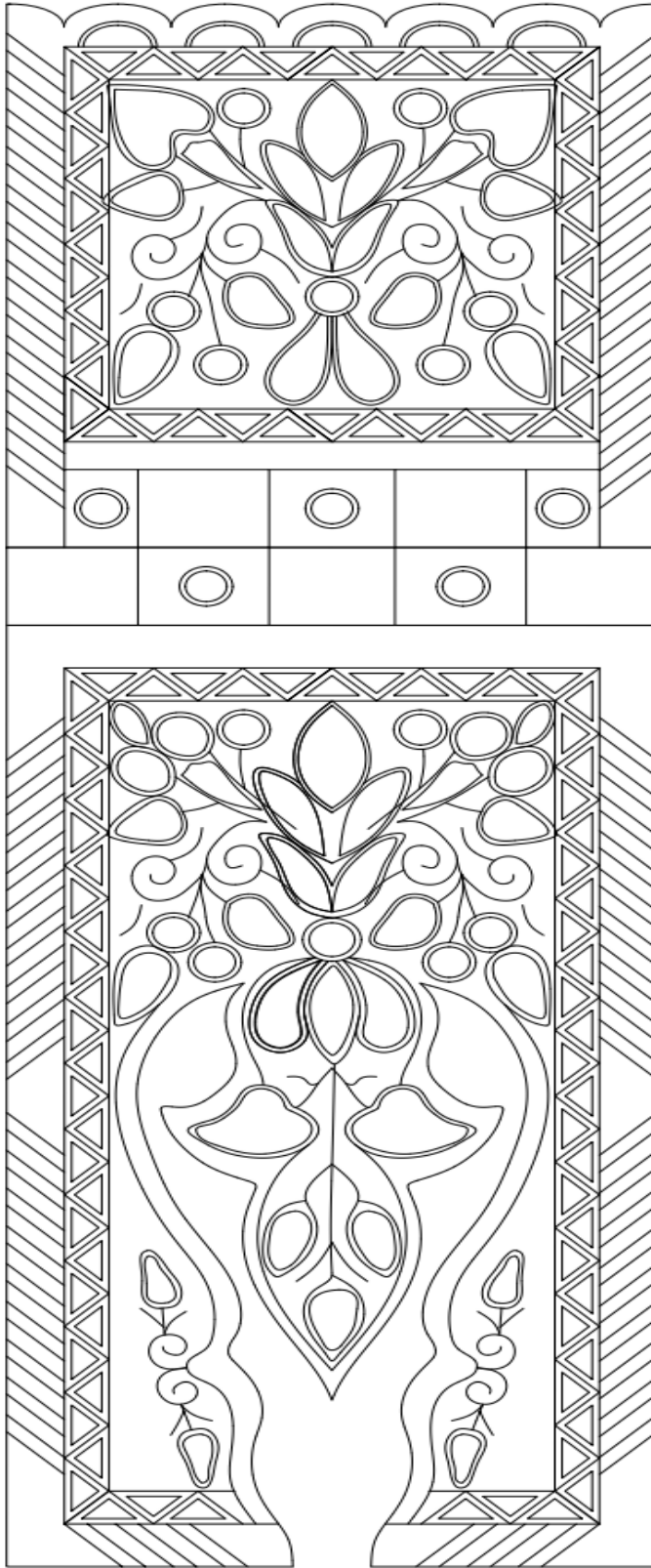
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 18: KU00291 Env. Nolu Rahlenin İ Yüzeylerinin izimi.

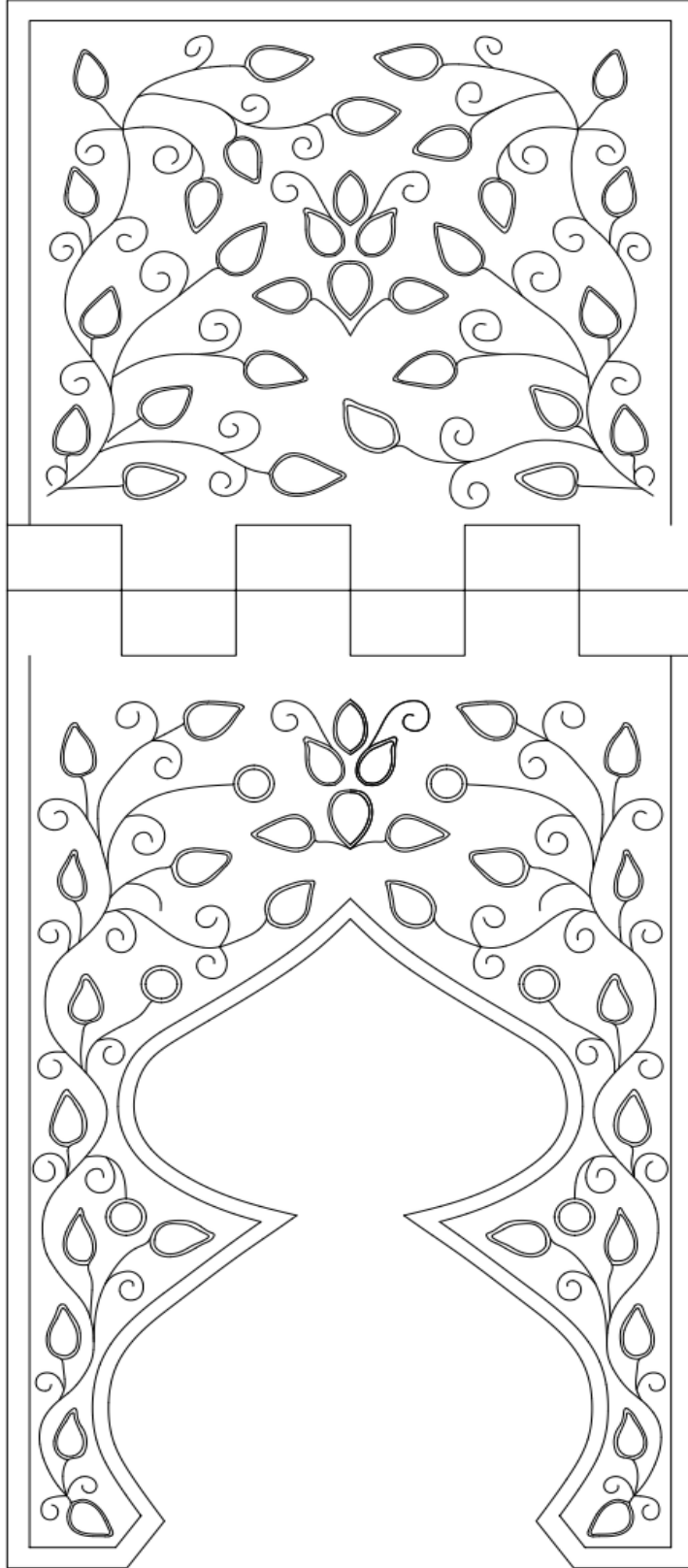
BÜŞRA ALTUNIŞİK
2023

EK 19: KU00294 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

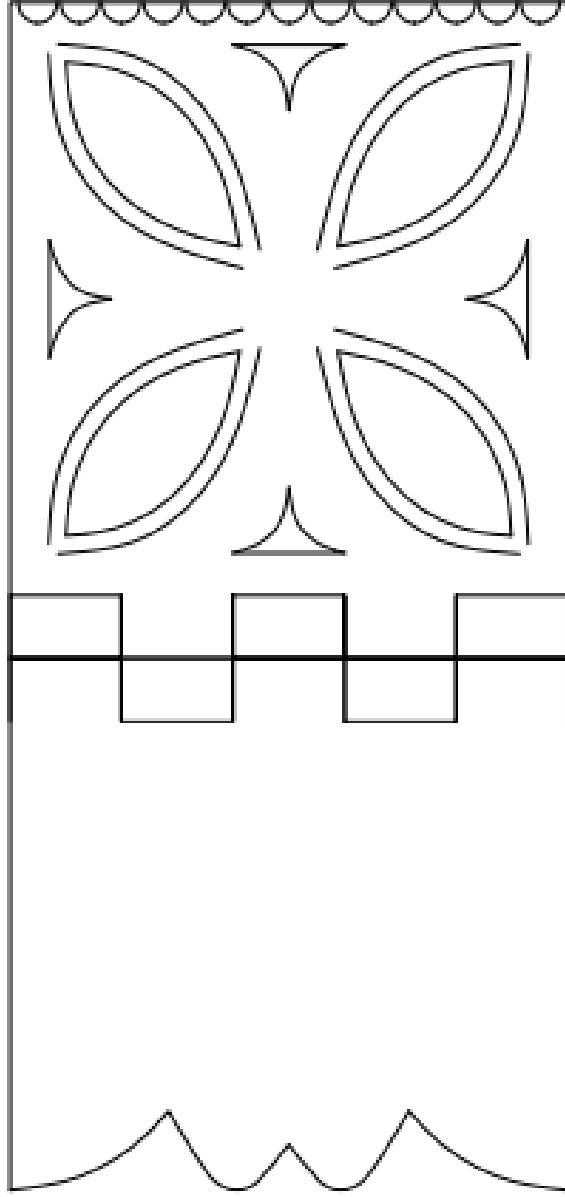
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 20: KU00324 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

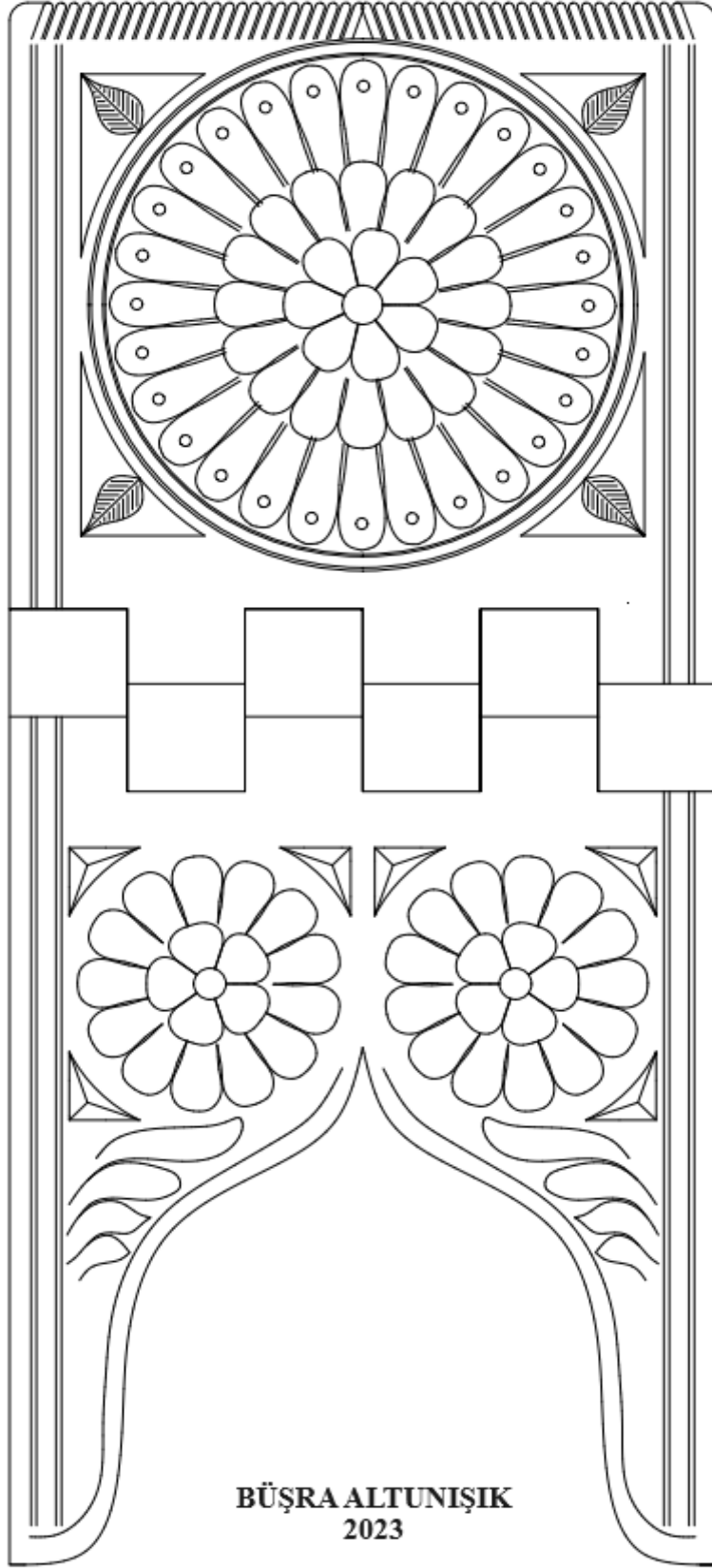
BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 21: KU00327 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

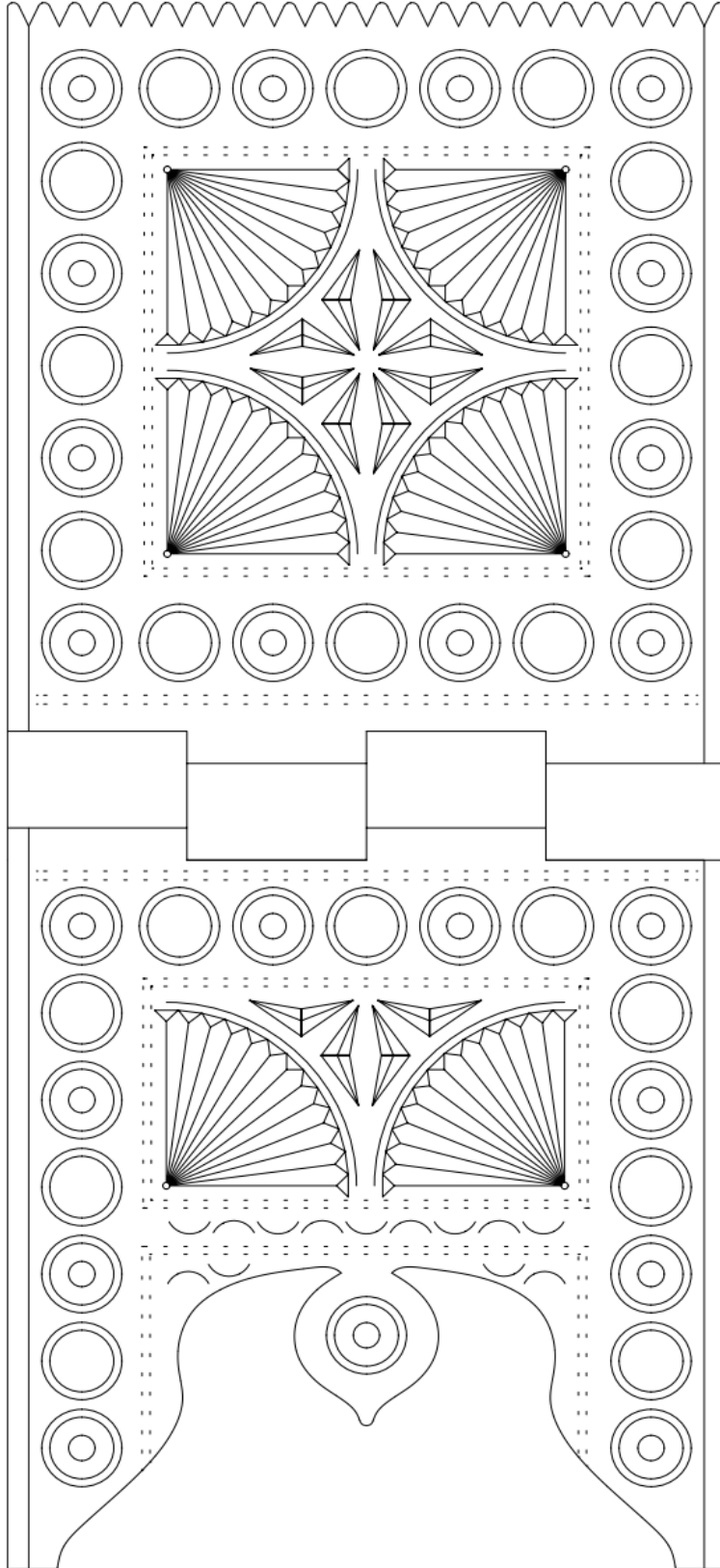

BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023

EK 22: KU00361 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

EK 23: KU00365 Env. Nolu Rahlenin Çizimi.

BÜŞRA ALTUNIŞIK
2023